

Bізнес

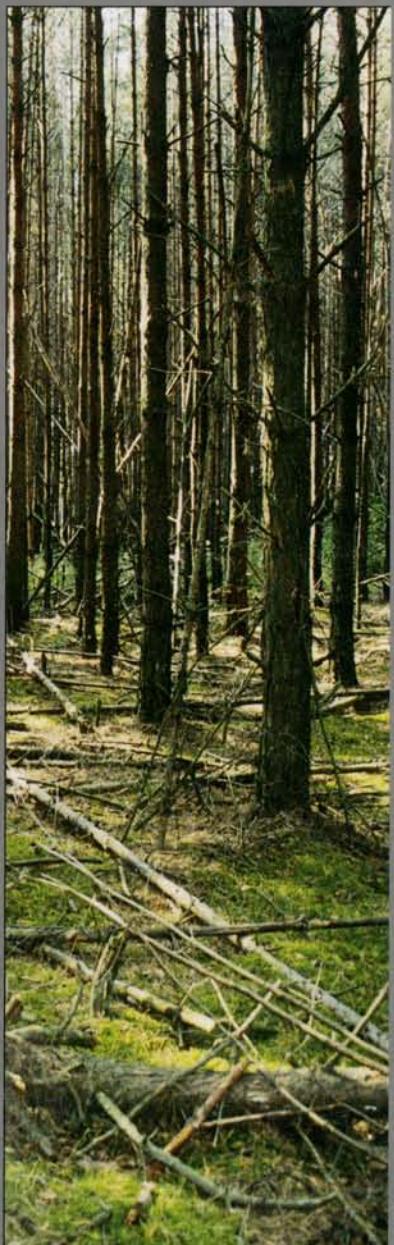

4 / 2002

Національного банку України

На 1 березня 2002 року в Державному реєстрі банків України зареєстровано 187 банків. 154 з них мають ліцензію на здійснення банківських операцій. У стадії ліквідації перебувають 32 банки. Усього ж із 1992 року з реєстру вилучено 89 банків.

**Виживають
сильніші**

"Людина року"

Володимир Стельмах – “Фінансист року”

16 березня 2002 року в Національному палаці “Україна” відбулася урочиста церемонія вшанування переможців і лауреатів шостої загальнонаціональної програми “Людина року-2001”. Номінантами програми стали люди реальної справи, які творять новітню історію України.

Щирі вітання із високою нагородою – від першого заступника Голови Національного банку України Анатолія Шаповалова.

Упослід премією “Прометей-престиж” програми “Людина року” було відзначено найвидатніших особистостей України та зарубіжжя, наших сучасників, завдяки таланту і творчій праці яких на українську землю повертаються національна свідомість і гідність. Серед номінантів “Людини року” – визначні митці і вчені, політики і підприємці, менеджери і фінансисти.

За звання переможця у номінації “Фінансист року” змагалися 63 претенденти. У фінал вийшли троє – президент акціонерного комерційного банку “Надра” Ігор Гіленко, голова правління Укрексімбанку Олександр Сорокін та Голова Національного банку України Володимир Стельмах. Фінансистом номер один члени Вищої академічної ради програми за явною перевагою визнали Володимира Стельмаха. Премію “Прометей-престиж” Голова Національного банку отримав із рук відомого кутюр’є Михайла Вороніна та багаторазової чемпіонки світу зі спортивної гімнастики Олени Вітриченко.

Володимир Стельмах: “За 40 років банківської діяльності я виробив для себе просту формулу успіху: Кожен новий день перевіряти правильність зробленого вчора. Не вимагати для себе більше, ніж віddaеш іншим”.

Виголошуючи слово подяки за високу відзнаку, Володимир Стельмах присвятів свою перемогу леліяній ним разом із високопрофесійним колективом Національного банку гривні. І прочитав... “Оду во славу Гривні”, написану ним у день часової симетрії 20.02.2002 року у Вашингтоні на одному із засідань МВФ та Світового банку під час перебування урядової делегації України у США (18–22 лютого 2002 року).

Щоб стояла Гривня круто
Від Дніпра аж до Бейрута,
Щоб з Пекіном мала діло
І у Штати долетіла.

Щоб її не брала втома,
Бо ж вона потрібна вдома,
Щоб у світі утвердилась
І в дорозі збагатилася.

Заспіваймо ж Гривні оду:
Труд її – в ім’я народу,
України процвітання
І всесвітнього визнання.

Заслужена
нагорода.

Редакційна колегія:

СЕНИЦІ П.М. (голова)

ВОРОНОВА Л.В.

ГАЙДАР Є.Т.

ГАЛЬ В.М.

ГЕЄЦЬ В.М.

ГРЕБЕНІК Н.І.

ГРУШКО В.І.

ДОМБРОВСЬКИ Марек

ІЛАРІОНОВ А.М.

КАНДИБКА О.М.

КІРЕСЬ О.І.

КРАВЕЦЬ В.М.

КРОТЮК В.Л.

ЛІСИЦЬКИЙ В.І.

МАТВІЄНКО В.П.

МОРОЗ А.М.

ОСАДЕЦЬ С.С.

ПАСІЧНИК В.В.

ПАТРИКАЦ Л.М.

РАЄВСЬКИЙ К.Е.

САВЛУК М.І.

САВЧЕНКО А.С.

СМОЛІЙ Я.В.

СОЛТИС Я.Ф.

СОРОКІН О.М.

СТЕПАНЕНКО А.І.

ФЕДОСОВ В.М.

ЧЕРНИК І.П.

ШАПОВАЛОВ А.В.

ШАРОВ О.М.

ЮЩЕНКО В.А.

Номер підготовлено редакцією
періодичних видань НБУ

Головний редактор

ПАТРИКАЦ Л.М.

Заступник головного редактора
КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ монетарної політики
та банківського нагляду

Редактор відділу ПАПУША А.В.

Відділ бухгалтерського обліку, розрахунків
та інформаційно-програмного забезпечення

Редактор відділу КОМПАНІЄЦЬ С.О.

Відділ валютного регулювання
та міжнародних банківських зв'язків

Редактор відділу БАКУН О.В.

Відділ економіки, законодавчого
забезпечення та комерційних банків

Редактор відділу В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.

Головний художник КОЗИЦЬКА С.Г.

Літературний редактор КУХАРЧУК М.В.

Відділ реклами і розповсюдження

Редактор відділу ФЕСЕНКО Н.М.

Дизайнери ХОМЕНКО Ф.М.,

КОЗИЦЬКА С.Г., ГОРНЯК С.З.

Коректори СІЛЬВЕРСТОВА А.І.,

ПОНУР Л.О., ГОРБАНЬ Н.В.

Оператор ЛІТВИНОВА Н.В.

Фото НЕГРЕБЕЦЬКОГО В.С.,

ЗАГОРДНОЇ Л.Н., ГОЛЯК Т.І.

Черговий редактор В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.

Перша сторінка обкладинки:

фото МІЛЕВСЬКОГО Л.А.

Четверта сторінка обкладинки:

фото ХМАРИ В.П.

Адреса редакції:

просп. Науки, 7, Київ-028, 03028, Україна

тел./факс: (044) 264-96-25

тел.: (044) 267-39-44

E-mail: litvinova@bank.gov.ua

Журнал зареєстровано Держкомвидавом України
09.06.1994 р., свідоцтво КВ № 691

Журнал рекомендовано до друку

Вченим радою Київського національного
економічного університету

Публікації в журналі Відносяться до атестаційної
комісії України визнано фаховими

Передплатний індекс "Вісник НБУ"

та додаток "Законодавчі і нормативні акти
з банківської діяльністі" 74132

Дизайн

Редакція періодичних видань НБУ

Надруковано з готового оригінал-макета

Інженерно-технічним центром НБУ

Формат 60 × 90 / 8. Друк офсетний.

Філ. друк. арк. 9.0. Умовн. друк. арк. 9.0.

Обл.-вид. арк. 9.4

При передруку матеріалів, опублікованих у
журналі, посилаючи на "Вісник Національного
банку України" обов'язково дуже зазначати
назву журналу та номер, а також дату видання.
На поділочінні думки автора. Відповідальність
за точність викладених фактів несе автор,
за зміст рекламизованих матеріалів —
рекламодавець.

© Вісник Національного банку України, 2002

Вісник

4 / 2002

Національного банку України

Шомісячний науково-практичний журнал Національного банку України
Видається з березня 1995 року

Номер підписано до друку редакцією
періодичних видань НБУ 03.04.2002 р.

Зміст

Володимир Стельмах — "Фінансист року" ..... II ст. обкладинки

МІЖДЕРЖАВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Н.Якубенко, О.Геєць Створення Німецько-українського фонду
як кінцева мета гранту, наданого Україні урядом Німеччини 2

СВІTOVA EKOНОMІKA

З.Лушишин Аргентина: причини та наслідки найбільшого в історії
світової валютно-фінансової системи дефолту 5

БАНКИ УКРАЇНИ

I.Фомін Рейтингова оцінка комерційного банку в системі діагностики його
конкурентоспроможності 11

Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків,
та перелік операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та
письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій 14

Нумерація операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську
ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій 26

Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (1991—2002 рр.) 27

Д.Гладких Аналіз діяльності окремих банків України за підсумками 2001 року 29

Р.Грищенко Оцінка якості менеджменту банку 34

МАКРОЕКОНОМІКА

А.Селіванов Адміністрування податків у сфері податкових зобов'язань
банків перед бюджетами та державними цільовими фондами 36

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Л.Долгий Форвардні операції як механізм забезпечення кредитними
ресурсами агропромислового комплексу 39

В.Рисін Польська система гарантування депозитів 40

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у лютому 2002 року 43

О.Заруцька Тенденції розвитку ресурсного ринку Дніпропетровщини 44

О.Борищевич Банківське кредитування міжнародної торгівлі 47

ВАЛЮТНИЙ РИНОК

Загальний зовнішній довгостроковий борг України (за станом на 31.12.2001 р.) 49

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється

Національним банком України щоденно (за лютий 2002 року) 50

Обліковий курс гривні щодо національних валют країн Європейського валютного союзу, який

встановлюється Національним банком України щоденно (за лютий 2002 року) 52

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється

Національним банком України один раз на місяць (за лютий 2002 року) 53

НОВІ КНИГИ

Л.Полюга Четверте видання "Фінансового словника" 53

ФОНДОВИЙ РИНОК

Ринок державних цінних паперів України в лютому 2002 року 55

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

Р.Набок Недохідні активи комерційного банку: методологічний аспект 56

ЛІТОПІС БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

А.Чухась, Г.Бобер Селянський поземельний банк Російської імперії 60

ПЕРСОНАЛІЇ

Л.Патрика Від молодості серія її стрімкий політ 62

НУМІЗМАТИКА І БОНІСТИКА

Про введення в обіг пам'ятної монети "Іван Сірко" 69

ВІТАСМО!

Національний банк України нагороджено "Кристалевим рогом достатку" 70

Відзнака Президента України 71

Відзнака учасника іміджевого альманаху "Ділова Україна ХХІ століття" 71

АНОТАЦІЇ 72

Наталія Якубенко

Керівник групи управління проектами міжнародних кредитних ліній при Національному банку України.
Кандидат економічних наук

Оксана Гесець

Заступник начальника відділу адміністрування видачі та повернення кредитів групи управління проектами міжнародних кредитних ліній при Національному банку України

Програма уряду Федерації Республіки Німеччини "Трансформ", спрямована на підтримку ринкових перетворень, реалізується в Україні з 1993 року. За цей час федеральний уряд профінансував близько 150 проектів.

У статті йдеться про подальший розвиток програми: створення Німецько-українського фонду та Мікрофінансового банку – банку сприяння розвитку економіки.

Створення Німецько-українського фонду як кінцева мета гранту, наданого Україні урядом Німеччини

НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ФОНД

У грудні 2000 року мав завершитися один із важливих заходів програми "Трансформ" федерального уряду Німеччини. Згідно з договором про грант між Національним банком України та Німецькою кредитною установою для відбудови (KfW), підписаним 10 грудня 1996 року, кошти гранту підлягали поверненню KfW, якщо до 31.12.2000 р. не буде створено Німецько-український фонд (НУФ). Завдяки спільним зусиллям сторін фонд було створено.

За умовами договору з початку 1997-го до кінця 2000 року кошти гранту використовувалися виключно для рефінансування приватного малого та мікропідприємництва за технічного супроводу німецької консалтингової фірми "Інтернейшнл Проджект Консалт" ("International Project Consult" (IPC), фінансованого за рахунок коштів KfW, а управління коштами здійснювала група управління проектами міжнародних кредитних ліній при НБУ. Упродовж цього періоду за кредитними угодами з Національним банком у програмі брали участь банки "Аvaly", "Ajio", "Київ-приват", ВАБанк та Приватбанк. У банках-учасниках створено відділи мікрокредитування, де працюють кредитні експерти, підготовлені фірмою IPC.

За станом на 31.12.2000 р., тобто за весь період роботи німецько-української кредитної лінії за грантом KfW, банки-учасники надали 1 696 кредитів на загальну суму 42 млн. 473 тис. 935 німецьких марок, у тому числі 526 кредитів – мікропідприємствам, 1 140 – малим підприємствам, 30 кредитів – спільним українсько-німецьким підприємствам. Програмою передбачалося охопити якомога більше регіонів України, то-

му НБУ дав дозвіл банкам-учасникам відібрati філії для участі у програмі та делегувати їм повноваження щодо затвердження рішень про надання позичок у рамках програми німецько-української кредитної лінії. Одночасно з головними офісами банків-учасників за програмою працювали їхні філії: львівські – банків "Аvaly", ВАБанк і Приватбанк, дніпропетровська філія АППБ "Аvaly", запорізькі філії банків "Ajio", "Аvaly" і Приватбанку, харківська та миколаївська філії АППБ "Аvaly", криворізькі – Приватбанку та АППБ "Аvaly", донецька та луцька філії КБ "Приватбанк".

У ході розвитку німецько-української кредитної лінії Національ-

Головна мета діяльності Німецько-українського фонду – підвищення конкурентоспроможності приватних малих і середніх підприємств шляхом надання їм через відзначені українські комерційні банки кредитів для фінансування інвестицій та обігових коштів

ний банк України прагнув виконати умови договору про грант, що дали б змогу використовувати кошти гранту і після закінчення терміну його дії, тобто створити неприбутковий, неоподатковуваний Німецько-український фонд. Фонд не повинен ставити собі за мету отримання прибутку, інакше кажучи – розподіляти між засновниками (учасниками) можливий прибуток, а також використовувати свої кошти на виплату заробітної плати.

Визначаючи такий статус НУФ, урядові організації Німеччини прагнули, щоб за рахунок відсотків, отрима-

них від надання кредитів, фонд за-
безпечував відновлюваність коштів,
спрямованих виключно на підтримку
українських виробників.

На пропозицію уряду України та НБУ, погоджену з KfW, було вирішено, що Німецько-український фонд матиме трьох засновників: KfW, НБУ та Міністерство фінансів України. Вступні внески Національного банку та Міністерства фінансів становлять по 10 млн. німецьких марок, KfW — 12 млн. німецьких марок. Німецька кредитна установа для відбудови перерахувала свій внесок упродовж 1996—1999 років, НБУ — двома частинами — в 1998 та 2001 роках, Міністерство фінансів — у 2001 році.

Указом Президента України від 01.06.1998 р. № 574/98 підтримано ініціативу НБУ та KfW щодо створення Німецько-українського фонду та доручено Кабінету Міністрів разом із НБУ та KfW здійснити заходи щодо заснування фонду, затвердження положення про НУФ, вирішення організаційних питань і забезпечення його діяльності.

Постановою Кабміну від 19 квітня 1999 року № 628 у редакції, схваленій постановою уряду України від 8 липня 1999 року № 1207 зі змінами, внесеними його постановою від 11 вересня 2000 року № 1412 затверджено положення про Німецько-український фонд.

Згідно з розділом 9 положення НУФ мав розпочати діяльність після схвалення цього положення постановою Кабінету Міністрів і набуття чинності прийнятого Верховною Радою закону про звільнення НУФ від сплати податків. Проект Закону "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України", підготовлений НБУ, протягом 1999—2000 років не зміг отримати підтримки комітетів Верховної Ради з питань фінансів і банківської діяльності та з питань промислової політики та підприємництва і тому не був внесений на сесійне обговорення. На прохання українських співзасновників німецька сторона погодилася зняти вимогу щодо неоподатковуваності НУФ. Відповідні зміни до положення про Німецько-український фонд затверджені 22 вересня 2000 року.

Відтак було вирішено всі питання правового характеру щодо створення НУФ. Ретроактивно датою створення фонду визначили 19 квітня 1999-го, а початком діяльності — 22 вересня 2000 року.

Колегіальним органом управління фонду є його наглядова рада, головою

якої є Голова НБУ, а членами — голова KfW та міністр фінансів України.

Виконавчий директор НУФ працює на безоплатній основі. Оскільки положенням не передбачено використання коштів фонду на утримання штатних працівників, за рішенням наглядової ради поточну діяльність з управління коштами НУФ здійснює група управління проектами міжнародних кредитних ліній при Національному банку України за угодою, підписаною з виконавчим директором НУФ.

Німецько-український фонд зареєстровано в Державному комітеті статистики, Державній податковій адміністрації та Пенсійному фонду згідно із чинним законодавством України. Звітність до зазначених організацій в установленому порядку подає група управління проектами міжнародних кредитних ліній при НБУ.

Згідно з положенням про НУФ 17 жовтня 2000 року цій установі в ОПЕРУ НБУ відкрито валютний рахунок у німецьких марках. На нього переведено внески засновників і кошти гранту KfW, повернуті відповідно до кредитних угод із НБУ банками-учасниками.

Після закінчення терміну дії зазначених угод та повернення банками-учасниками коштів постало питання щодо відбору нових банків-учасників

250 тис. німецьких марок із банками "Київ-приват", Мікрофінансовий банк (две угоди), "Форум", Приват-банк, "Аval" (две угоди).

За час роботи програми НУФ (у тому числі в рамках договору про грант) за станом на 01.03.2002 р. банками-учасниками надано 4 012 кредитів на суму 33 млн. 67 тис. 689 євро таким групам позичальників:

— 1 755 кредити — мікропідприємствам (де працює не більше 20 співробітників із часткою приватного капіталу в статутному капіталі понад 50%) та індивідуальним підприємцям без права створення юридичної особи, які працюють у сферах виробництва, послуг і торгівлі. Сума кредиту — до 15 тис. німецьких марок за процентною ставкою, що складається з ЄВРІБОР (EURIBOR) + 2.5% річних і маржі банку до 15 % річних;

— 2 225 кредитів надано малим підприємствам (зі штатом не більше 250 працівників і часткою приватного капіталу понад 50%), які діють у сфері виробництва та сфері надання послуг. Сума кредиту — до 50 тис. німецьких марок за процентною ставкою, що складається з ЄВРІБОР (EURIBOR) 2.5% річних і маржі банку до 10 % річних;

— 32 кредити надано середнім підприємствам, які провадять виробничу діяльність спільно з німецьким партнери-

Таблиця 1. Портфель наданих кредитів у рамках програми Німецько-українського фонду за секторами економіки

Сектор економіки	Частка щодо кількості наданих кредитів, відсоток	Частка щодо суми наданих кредитів, відсоток
Торгівля	27	15
Виробництво	29	36
Послуги	44	49

Таблиця 2. Портфель наданих кредитів у рамках програми Німецько-українського фонду за регіонами України

Регіони України	Частка щодо кількості наданих кредитів, відсоток	Частка щодо суми наданих кредитів, відсоток
Київ	36	51.8
Львів	18	16
Запоріжжя	7	3.8
Дніпропетровськ	25.5	20
Харків	3	2.4
Донецьк	3.4	2
Миколаїв	2	1
Кривий Ріг	3	1.5
Луцьк	1.6	1.2
Крим	0.5	0.3

до програми НУФ. На другому та третьому засіданнях наглядової ради НУФ до програми залучено банки "Аval", "Київ-приват", "Ажіо", "Форум", Приватбанк і Мікрофінансовий банк.

На кінець 2001 року Німецько-українським фондом укладено сім кредитних угод на загальну суму 8 млн.

нером (з кількістю співробітників до 500 осіб, часткою приватного капіталу понад 50% та часткою німецького партнера від 30 до 70% власного капіталу підприємства). Сума кредиту — до 500 тис. німецьких марок. Процентна ставка складається з ЄВРІБОР (EURIBOR) 2.5% річних і

маржі банку до 5 % річних.

На першому засіданні наглядової ради НУФ, яке відбулося 30.08.1999 р., за ініціативою KfW прийнято рішення: Німецько-українському фонду разом із Європейським банком реконструкції та розвитку, Міжнародною фінансовою корпорацією, Вестерн НІС Ентерпрайз Фанд (Western NIS Enterprise Fund) виступити співзасновниками Мікрофінансового банку в Україні. Під час другого засідання наглядової ради (29.09.2000 р.) засновники НУФ вирішили перерахувати до статутного фонду Мікрофінансового банку вступний внесок обсягом 2 млн. євро, що і було зроблено в 2000—2001 рр.

Згідно з договором про грант та протоколом про сприяння малому й середньому підприємництву, підписаному 19 серпня 1996 року KfW, НБУ, Міністерством фінансів і Міністерством економіки України, створення Німецько-українського фонду з коштів гранту — це перший етап; на другому необхідно створити банк сприяння розвитку економіки, якому буде передано функцію адміністрування коштами НУФ.

БАНК СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Надаючи консультації та фінансову підтримку щодо створення банків сприяння розвитку, Німецька кредитна установа для відбудови прагне передати країнам Східної Європи власний досвід інвестування державних коштів у пріоритетні для держави напрями за обмеженого з її боку контролю — через спеціально створений інвестиційний інститут. Уже близько 50 років, починаючи з повоєнної відбудови, KfW спрямовує фінансові ресурси на підтримку економічного розвитку Німеччини, слаборозвинутих в економічному відношенні регіонів країни, вкладає кошти в інноваційні проекти, будівництво житла, фінансує інфраструктурні заходи, зокрема інвестуючи малі та середні підприємства. В останні 4—5 років KfW дієво сприяла розвитку трансформаційних процесів у економіці та суспільстві Східної Німеччини, становленню тут конкурентоспроможної ринкової економіки.

Концепція KfW створення банку сприяння розвитку економіки базується на узагальненні досвіду розвинутих ринкових економік, який свідчить, що самі лише центральний та комерційні банки неспроможні розв'язати всі народногосподарські проблеми. Для виконання функцій, які за своєю природою не здійснюють цен-

тральний та комерційні банки, створюються спеціальні кредитні інститути. Ідеється про завдання, продиктовані на гальними потребами економіки: підтримку структурних змін, реструктуризацію, модернізацію та приватизацію підприємств, фінансування заходів щодо зменшення рівня безробіття і особливо фінансову підтримку при створенні широкого сектору життєздатних малих та середніх підприємств. Відповідно до цієї концепції KfW визначає **три основні функції** банку сприяння розвитку економіки:

1. **Підтримка цільових груп** (у країнах Східної Європи — це насамперед малі та середні підприємства як вирішальний фактор трансформаційного процесу). Крім того, підтримка процесів реструктуризації, модернізації та приватизації у промисловості, розвитку інфраструктури, будівництва житла, інноваційної діяльності. Пріоритети визначаються залежно від проблем країни та погоджуються з відповідальними за проведення економічної політики особами (установами).

2. **Сприяння розвитку комерційних банків.**

3. **Сприяння формуванню та розвитку національного ринку капіталів.**

Шоб забезпечити належне виконання цих функцій банком сприяння, KfW наголошує на необхідності таких його **особливостей**:

— засновниками банку сприяння мають бути **переважно держава або державні установи** (тобто засновники, які не ставили б на перший план необхідність отримання прибутку на противагу сприянню розвитку народного господарства загалом);

— банк повинен мати **достатній стартовий капітал**, створити умови для заробітку достатніх коштів з метою збільшення частки **власного капіталу** відносно загальних витрат. Держава має надати за всіма платіжними зобов'язаннями банку сприяння загальну гарантію, яка перевищує суму наданого нею капіталу;

— аби банк мав змогу надавати підтримку цільовим групам незалежно від держави (без залучення бюджетних коштів), необхідно створити автономний потенціал шляхом звільнення від оподаткування, спільної відмови засновників від розподілу дивідендів з метою зміщення резервів (власного капіталу) банку та розширення його діяльності;

— необхідно забезпечити **професіональність банківських рішень**, які прийматимуться виключно з огляду на банківські критерії (автономність рішень і можливість діяти **незалежно від уряду**). Для захисту від впливу го-

ловного засновника та бюрократичних помилок доцільно посилити позицію правління щодо наглядової ради, а до її складу включити представників Спілки підприємців;

— щоб уникнути конкуренції з комерційними банками, треба забезпечити субсидіарність дій; тобто банк сприяння діятиме лише у тих галузях, де комерційні банки не надають фінансування (або роблять це в недостатньому обсязі), передаючи свої кредити інвесторам **переважно через комерційні банки** (прямі кредити, як виняток, надаються лише за певних обставин);

— пропонувати різноманітні види інвестування (пайова участь, гарантії, кредити).

Зазначені вище принципи — результат узагальнення досвіду трансформації KfW із "банку реконструкції та розвитку", який у перші після заснування чотири роки займався здебільшого прямим кредитуванням великих індустриальних підприємств, у "банк сприяння розвитку". Останній працює в основному як кредитна установа **другого ярусу** — через комерційні банки з часткою кредитування малих і середніх підприємств, що становить 79.5% від загального обсягу операцій. Накопичений досвід KfW поширює у 13 країнах Східної Європи (в Угорщині, Литві, Хорватії, Болгарії та інших) шляхом надання консультацій та фінансової підтримки. Аналогічний досвід направлювали в період переходної економіки латиноамериканські країни. Банк індустриального розвитку (National Finance) у Мексиці також трансформувався з "банку реконструкції та розвитку" в "банк сприяння розвитку". В цій установі протягом певного часу паралельно працювали два підрозділи — один займався прямим кредитуванням, інший діяв за принципом "**другого ярусу**" — через комерційні банки. Другий підрозділ виявився стійкішим проти корупції, лобіювання проектів та розростання бюрократичного апарату і в останнє десятиріччя його взяли за основу організації роботи банку. За принципом "банку сприяння" працює і Бразильський національний банк розвитку, який надає 75% кредитних коштів малим та середнім підприємствам через комерційні банки, тобто як інституція "другого ярусу".

Власне, за принципом "**другого ярусу**", через залучені до участі в програмі комерційні банки, здійснюються і кредитування малих та мікропідприємств із коштів Німецько-українського фонду.

Резонанс/

Аргентина: причини та наслідки найбільшого в історії світової валюто-фінансової системи дефолту

Аргентина – країна, яка оголосила дефолт на найбільшу за всю світову історію суму – 132 млрд. доларів США державного боргу. Це майже половина всіх товарів і послуг, вироблених у країні за рік, або сьома частина боргу всіх країн, що розвиваються, разом узятих. З урахуванням провінцій, які мають досить високий ступінь самостійності, сума сягає 155 млрд. доларів, що більше як у 5 разів перевищує обсяги річних експортних надходжень.

Устатті розкрито причини аргентинської кризи, висвітлено шляхи виходу з неї, розглянуто уроки, з яких може скористатися Україна.

23 грудня 2001 року тимчасовий аргентинський президент Адольфо Родрігес Саа заявив про припинення платежів за зовнішнім боргом країни. Оголошення дефолту не викликало майже ніякої реакції на фінансових ринках, оскільки не було несподіваним: рейтингове агентство Moody's знизило рейтинг країни до Caa1 ще влітку, а Standard & Poor's у вересні попередило, що Аргентина у січні може оголосити дефолт.

Вогнище кризи у другій за розміром південноамериканській економіці жевріє майже чотири роки. За цей час рівень безробіття в Аргентині, за офіційними даними, зріс до 18%, а державний борг – до 155 млрд. доларів, із яких 132 млрд. – борг зовнішній. У січні 2002 року країна мала виплатити кредиторам 1.5 млрд. доларів та ще 1 млрд. у лютому.

У грудні 2000 року інвестори в паніці покидали Аргентину, побоюючися, що:

- ◆ країну очікує дефолт;
- ◆ вона відмовиться виконувати зобов'язання за боргами;
- ◆ жорстку прив'язку аргентинської валюти до долара США буде скасовано.

У лютому 2001 року аргентинський уряд закликав інвесторів: "Не бійтесь ризикувати! Аргентина знову на піднесенні".

Першою причиною такої разочарованої зміни економічних настроїв стала значна та своєчасна допомога з боку Міжнародного валюtnого фонду: у 2001 році країна мала отримати від МВФ 13.7 млрд. доларів. Загалом уряд Аргентини розраховував на 39.7 млрд. доларів; значну частину цих коштів – 20 млрд. – обіцяли надати комерційні банки та пенсійні фонди.

Другою причиною аргентинського оптимізму на початку 2001 року було те, що вперше із часу обрання

Аргентина – не найбільший боржник у світі. Маючи загальний борг 155 млрд. доларів, вона – третя після Бразилії, зовнішня заборгованість якої сягнула 235 млрд. доларів, та Мексики, заборгованість якої становить 163.2 млрд. доларів

президентом Фернандо де ла Руа події в інших країнах світу сприяли розвитку аргентинської економіки, відродивши надію, що вона зрештою почне вибиратися з прірви, куди падала протягом 1998–2000 рр.

У житі в липні 2001 року жорсткі фіскальні заходи у поєднанні з фінансовою підтримкою Міжнародного валюtnого фонду та інших кредиторів

Зоряна Луцишин

Доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Кандидат економічних наук

врятували Аргентину від краху фінансової системи. Збільшення обсягів допомоги МВФ із 14 млрд. до 22 млрд. доларів, оголошене 21 серпня й офіційно підтверджene через кілька днів, дало змогу зупинити масове вилучення банківських депозитів і відплив іноземного капіталу, що тривало кілька тижнів. Ринки з ентузіазмом відреагували на новини, і, здавалося, кризи вдалося уникнути. Та буквально через кілька днів після трагічних вересневих подій у США рівень довіри інвесторів до перспектив аргентинської економіки знову став знижуватися. Ринки оцінили ризик дефолту.

АРГЕНТИНСЬКА ВАЛЮТНА РАДА

3 авдяки гнучкості аргентинської валютної ради у 1990-х роках було не лише забезпечено жорстку прив'язку песо до долара (за курсом 1:1), а й обмежено грошову масу в країні. Відповідно до запровадженої системи центральний банк мав підтримувати резерви іноземної валюти в такому обсязі, щоб у разі потреби конвертувати всю національну валюту, яка перебуває в обігу, в долари. Вважалося, що така система спроможна захистити економіку від негативних зовнішніх впливів на зразок тих, яких у 1997–1998 рр. зазнали країни Південно-Східної Азії. У 1990-ті роки жорстка прив'язка курсів національної валюти розглядалася як ефективний засіб стабілізації економічної ситуації в країнах із високою інфляцією. Успішне використання цієї системи у Гонконгу, Болгарії, Естонії, здавалося, підтвердило її ефек-

тивність.

В Аргентині курс національної валюти прив'язали до долара у 1991 році, після десятилітнього підвищення інфляції. Проте минув п'ятирічний період зростання, і аргентинська економіка знову опинилася на грани краху.

Країні вдалося витримати "фінансовий штурм", спричинений Бразилією. На відміну від фінансової кризи, яка розпочалася з девальвацією мексиканської валюти у 1995 році, аргентинські банки зберегли депозити обсягом 78 млрд. доларів, а центральний банк — свої резерви. За якихось три тижні після девальвації бразильського реала, що сталася 15 січня 1999 року, Аргентина повернулася на міжнародні ринки капіталу, розмістивши там доларові облігації терміном 20 років на загальну суму 1 млрд. доларів. Однак ці успіхи не могли приховати негативних тенденцій у реальній економіці. Через жорстку прив'язку песо до долара конкурентоспроможність аргентинських товарищебників на світовому ринку була суттєво нижчою порівняно з виробниками інших країн. Цим фактом уряд чомусь занехтував, як і переорієнтацією фінансових ресурсів на цілі макроекономічної стабілізації, не зваживши на зміни у реальному секторі, а також на те, що сфера послуг (переважно банківський сектор) петретворилася на найактивніший сектор економіки (див. таблицю 1). Зниження активності у реальному секторі, ясна річ, не могло не привести до негативних наслідків. Через кризові явища в аргентинській економіці армія бідних і безробітних неухильно зростала. У великому Буенос-Айресі, де проживає кожен третій аргенти-

яких цінових обмежень, а в 1992 році лібералізував оптову та роздрібну торгівлю. Одночасно було знято обмеження на експорт та імпорт товарів і послуг, скоротилися митні збори. Лібералізація торкнулася й фінансово-інвестиційних ринків. Іноземні інвестори були прирівняні у правах до національних. Не менше сприяла заохоченню вкладень у аргентинські активи лібералізація валютних ринків, у результаті якої було цілковито скасовано обмеження на проведення операцій із капіталом. Наслідки такої масштабної лібералізації не примусили себе довго чекати. На внутрішньо-

пов'язаний зі спроможністю коаліційного уряду президента де ла Руа провести середньострокові реформи бюджетної сфери, обумовлені угодою Аргентини з МВФ.

У ході цих реформ було підвищено вік жінок, які мають право на повне пенсійне утримання; мінімальну державну пенсію замінено пенсією за так званою змінною шкалою, а також перевігнуто схему оплати медичних послуг, яка раніше була у сфері відповідальності профспілок. Демарш віце-президента Карлоса Альвареса у жовтні 2000 р. став причиною урядової кризи й останньою краплею, яка змусила Буенос-Айрес знову звернутися по допомогу до Міжнародного валютного фонду.

Покликаний запобігти глобальній економічній пожежі, МВФ відмовився прийти на допомогу Аргентині — фонд не збирався ні прискорювати перерахування платежів, ні збільшувати розміри фінансової допомоги країні доти, доки вона не проведе добровільну реструктуризацію свого 132-мільярдного державного боргу. Водночас президент Світового банку Джеймс Вульфенсон повідомив, що величина боргового тягаря Аргентини не дає змоги полегшити її становище за допомогою традиційного розширення кредитної лінії. 5 грудня 2001 р. МВФ вирішив не надавати країні черговий транш кредиту розміром 1.3 млрд. доларів (це частина 8 млрд. доларів, обіцянних у серпні 2001 р. Аргентині для запобігання дефолту, який загрожував їй уже тоді).

Саме коштами МВФ члени уряду сподівалися хоча б частково залатати величезні дірки в бюджеті та покрити

Найшвидший дефолт — другий для Аргентини за останнє десятиліття: у 1992 році країна обмежила свій борг, накопичений єд кінця 1970-х, на так звані «облігації Брэді»

му ринку загострилася конкурентна боротьба, в головних секторах економіки національні підприємці не могли протистояти іноземним корпораціям. Непередбачувано розрісся спекулятивний ринок цінних паперів, практично не пов'язаний із реальним сектором економіки. В країну ввірвалися потоки спекулятивних капіталів (ідеється про космополітичні кочівні ресурси, які спрямовуються лише туди, де можна "зняти вершки" та швидко щезнути, завдаючи суттєвої шкоди національним економіці та фінансам).

Не на висоті виявився уряд Аргентини. Послаблення долара щодо євро

Таблиця 1 Галузева структура економіки окремих країн Латинської Америки у 1980—1995 pp.

Країна	Сільське господарство		Промисловість				Відсоток від ВВП	
	1980	1995	У цілому		Обробна		1980	1995
			1980	1995	1980	1995		
Бразилія	11	14	44	37	33	24	45	49
Аргентина	6	6	41	31	29	20	52	63
Мексика	8	8	33	26	22	19	59	67
Колумбія	19	14	32	32	23	18	49	54
Перу	10	7	42	38	20	24	48	55
Венесуела	5	5	46	38	16	17	49	56
Країни Латинської Америки і Карибського басейну в цілому	10	10	37	33	25	21	51	55

нець, кількість бідних на початок 2000 року перевищила 3.1 млн. осіб; із них понад 800 тисяч жили у цілковитих злиднях.

Ситуацію загострила широкомасштабна, нічим не підкріплена й не виважена лібералізація ринків та фінансового сектору. У 1989—1992 pp. уряд Аргентини відмовився від будь-

та інших валют сприяло збільшенню обсягів аргентинського експорту. До того ж ціни на світових ринках на аргентинське зерно та сою після довгого періоду падіння почали, нарешті, стрімко зростати. Усе це спровокаєло на уряд враження швидкого економічного зростання. Відтак до політичних ризиків додався ризик,

виплати за борговими зобов'язаннями у сумі 900 млн. доларів (за станом на середину грудня 2000 р.). Зазначимо, що до червня 2002 року Аргентині необхідно виплатити кредиторам близько 10 млрд. доларів.

2001 рік виявився особливо важким: до середини грудня надходження до бюджету скоротилися на 25% (у

річному обчисленні), а його дефіцит сягнув 7.8 млрд. доларів. Вирівняти цей дисбаланс можна було лише за рахунок нових запозичень або ж кардинальних і радикальних заходів, під які вдалося б залучити кошти. Проте і національні, і іноземні інвестори втратили віру у спроможність держави вийти з кризового провалля.

Чи полегшать нові позики становище Аргентини? Надавати кредити країні, яка практично не в змозі відновити свої зв'язки зі світовими ринками — все одні що викидали їх на вітер. За цих умов іноді доцільніше списати наявні борги, а вже потім надавати фінансову допомогу. Нині діючий режим прив'язки курсу національної валюти до курсу долара, величезний зовнішній борг і дуже туманні перспективи економічного зростання роблять Аргентину найменш привабливим реципієнтом для кредитування Міжнародним валютним фондом. Криза затягнулася і зайшла надто далеко, аби її можна було побороти за допомогою нових кредитів МВФ. Деякі аналітики вважають, що списання боргів може спровокувати подальше погіршення ситуації на ринках, що розвиваються. Сьогодні МВФ і його акціонерам слід вибирати між тими, кому справді допоможуть нові кредити, і тими, хто вочевиль не в змозі обслуговувати наявні борги. Цей вибір може виявитися надзвичайно складним, але зробити його необхідно.

Керівництво Аргентини втратило сприятливий момент для реструктуризації боргів, задоволившись найбільшим пакетом міжнародної фінансової допомоги, виділеної у грудні 2000 р., обсягом 40 млрд. доларів. Однак навіть така сума за старих схем розподілу і використання не дала нічого хорошого. Не минуло й року, як замість обіцянного процвітання населення Аргентини отримало зниження пенсій і зарплат бюджетників, падіння більш як на 20% доходів у приватному секторі та майже 20-відсоткове безробіття.

На думку аналітиків, країна розплачується за провал плану щодо скорочення витрат, а також за багаторічну прив'язку песо до долара, внаслідок якої постраждали аргентинські експортери.

АВРАЛЬНІ ЗАХОДИ УРЯДУ ФЕРНАДО ДЕ ЛА РУА

Спочатку уряд узявся за національних інвесторів — вони тримають більше половини державних облігацій загальним обсягом приблизно 96 млрд. доларів. Їм зробили “пропозицію”, від якої не можна відмовити-

ся” — пожертвувати частиною, щоб не втратити все. Цінні папери на суму близько 55 млрд. доларів майже силоміць обміняли на замінники з нижчою купонною ставкою (максимум 7% замість 10 й більше). Завдяки зменшенню платежів з обслуговування боргу уряд сподівався заощадити близько 3.55 млрд. доларів.

Рейтингові агентства відразу оголосили про фактичне банкрутство уряду Аргентини і перевели його боргові зобов'язання у розряд безнадійних. Нині аргентинські облігації з терміном погашення у 2008 році котируються з більш ніж 70-відсотковим дисконтом, але навіть за таких цін покупців небагато.

1 листопада 2001 року уряд Аргентини заявив про намір реструктурувати весь державний борг країни. “Так більше жити не можна. Накопичений борг протягом десятиліть гальмував розвиток нашої економіки, підривав нашу кредитоспроможність, закривав нашим фінансовим активам шлях на ринки капіталу”, — заявив президент де La Руа, коментуючи своє рішення. За його оцінками, реструктурувавши заборгованість, Аргентина зможе заощадити у 2002 році 4 млрд. доларів на обслуговування своїх зобов'язань і знизити прибутковість за державними паперами до 7% річних. Для цього планується здійснити обмін облігацій на загальну суму 95 млрд. доларів (це більш ніж удвічі перевищує суму заборгованості Росії, за якою було оголошено дефолт у 1998 році) на нові, з меншою прибутковістю.

Наприкінці листопада 2001 р. почалося масове вилучення грошей, в основному в американській валюті, з банківських депозитних рахунків. Щоденний відплів коштів у той час становив близько 700 млн. доларів, а ставки взаємного кредитування банків зросли до 700%. Обсяг кредитних ре-

У 2000 році країни Латинської Америки залигли 102 млрд. доларів зарубіжних інвестицій (у тому числі 76 млрд. доларів — приватних): Бразилія — 30 млрд., Мексика — 16.32, Аргентина — 14.7, Венесуела — 3.48, Перу — 1.185 млрд. доларів	

сурсів банківської системи Аргентини з початку року зменшилися на 16.5%. У першій половині листопада податкові збори уряду скоротилися порівняно з 2000 роком на 17%. А са-

ме податковим надходженням відводилася роль гаранта майбутнього своєї облігації.

Щоб запобігти катастрофі, уряд оголосив про запровадження тимчасових 90-денних обмежень на вивезення валюти за кордон та дозволив знімати із банківських рахунків щонайбільше тисячу доларів за місяць. Сподіваючись на збільшення надходжень у казну та стимулювання споживчого попиту, витрати з кредитних карток на купівлю товарів не обмежували. Однак абсолютна більшість розрахунків в Аргентині, як і в Україні, здійснюється за готівку, а значна частина економіки перебуває в тіні, тому результати не виправдали сподівань — продажі в роздрібній торгівлі упали відсотків на 70. Наля-

Система жорсткої прив'язки валютного курсу однієї валюти до іншої (чи кошика валют) укотре засвідчує: вона ефективна лише на короткому проміжку часу, а в середньому та довгостроковому — все активніше спрацьовують негативні цієї системи. Іноді таку практику з огляду на особливості внутрішньої економіки не можна застосовувати навіть і в короткостроковому періоді

кані аргентинці витрачали гроші лише на найнеобхідніші товари повсякденного вживку.

Нову програму міністра економіки Аргентини, якого запросили в уряд де ла Руа, сприйняли серед світових інвесторів з оптимізмом, оскільки передбачалося деяке скорочення податків і бюджетних витрат. Все б гард, але фіксований курс національної валюти посилив негативний побічний ефект — зниження конкурентоспроможності аргентинських товарів на зовнішніх ринках унаслідок їх високої собівартості.

Проблеми Аргентини доводять, що самим лише введенням валютного режиму не можна вирішити проблем економіки, якщо воно не супроводжується стійкою фіскальною політикою.

ЧИ ЗАВЖДИ є СЛУШНИМИ РЕЦЕПТИ МВФ?

Раніше МВФ охоче допомагав Аргентині. Лише торік головний світовий фінансовий "рятувальник" виділив їй загалом 22 млрд. доларів. Із 1983 року фонд 9 разів надавав країні кредити, аби врятувати її від фінансової катастрофи. Така увага головних розпорядників міжнародних коштів пояснюється передусім тим, що Аргентина прагне старанно виконувати рекомендації МВФ, основним моментом яких традиційно є фіскальна дисципліна, тобто скорочення бюджетних витрат і підвищення податків.

Однак обрана економічна стратегія невдовзі стала пробуксовувати — стимулювати економіку за рахунок зазначених заходів не вдалося. Замість того щоб скорочуватися, дефіцит бюджету через зниження податкових

У 1990-х роках курс аргентинського песо було офіційно зафіксовано щодо долара чи співвідношення 1:1. Країні вдалося приборкати гіперінфляцію. Із 1991 по 1996 рік економіка Аргентини зростала в середньому на 6% щороку

надходжень у деградуючій економіці неухильно зростав.

Сподіваючись на чергову допомогу МВФ, 14 грудня 2001 р. Аргентина ретельно виконала всі належні виплати за зовнішніми рахунками. Однак її уряду доведеться скасувати запроваджені навесні податкові послаблення, щоб додатково консолідувати 4 млрд. доларів доходу, а також "протягнути" через конгрес ще урізаний — приблизно на одну п'ятку — бюджет.

Для обслуговування зовнішнього боргу вирішено використовувати пенсійні накопичення громадян — захід, який порівнюють зі сталінським. Через нестачу готівки аргентинський уряд був змушений зупинити виплату пенсій 1.4 млн. пенсіонерів. Невдоволені тим, що уряд виплачує відсотки за зовнішнім боргом, тоді як пенсіонери голодують, громадяни вийшли на вулиці.

18 грудня 2001 р. свій внесок зробив і МВФ, заявивши, що запропонованій аргентинським урядом варіант виходу з кризи є неприйнятним. Заявлене у проекті бюджету зростання економіки на 3% дуже схоже на блеф. Фонд прогнозував її спад — на 2.3%

2001 і на 1.1% — у 2002 році. Однак навіть цей прогноз багатьом економістам відається надто оптимістичним. Більшість незалежних оцінок коливається в діапазоні від 2 до 5% скорочення ВВП. Представник МВФ також спростував чутки про те, що фонд брав участь у розробці програми реструктуризації державного боргу країни. Дефолт обійтеться інвесторам у кілька мільярдів доларів, тому що вартість аргентинських облігацій знизилася до менш ніж 50 центів на вкладений долар.

Після оголошення дефолту і відставки уряду Фернандо де ла Руа МВФ заявив про готовність надати підтримку новому уряду, але лише в тому разі, коли він дослухатиметься порад фонду. Це можна розінити майже як знуціння. *Адже на початку грудня МВФ відмовився надати Аргентині чергову позику обсягом 1.3 млрд. доларів, висунувши як умову для отримання нових кредитів необхідність прийняття збалансованого бюджету на 2002 рік. Це, власне, й змусило уряд скоротити державні видатки майже на 20% (близько 7 млрд. доларів), що в свою чергу спричинило хаос усередині країни.*

МВФ відстрочив Аргентині на один рік виплату 933 млн. доларів боргу. Чимало експертів передбачає, що суттєву частину цього боргу країни спишуть США. Таке рішення дало б президенту Едуардо Дуальде і тимчасовому уряду ще один шанс розібраться в економічних трудношах, які охопили країну.

ПРИЧИНИ АРГЕНТИНСЬКОЇ КРИЗИ

Kриза в Аргентині виникла, на мою думку, внаслідок хибної внутрішньої економічної політики, а саме:

1. Надто довго застосувалася система жорсткої прив'язки емісії національної валюти до обсягу надходжень іноземної валюти, наслідком чого стала значна переоцінка песо. (*На першому етапі така політика дала змогу приборкати гіперінфляцію. Надалі слід було перейти від ліберальної політики подолання кризи до політики стимулювання економічного зростання*);

2. Надто пізно почали зважати на загрозу дефляції;

3. Не бралася до уваги низька конкурентоспроможність внутрішньої (місцевої) промисловості;

4. Бракувало стійкої виваженої фіскальної політики. (*Необачна*

фіскальна політика президента Менема, яку він проводив під час свого другого терміну перебування при владі, привела до зростання частки державного боргу із 40 до 50% від ВВП);

5. Провадилася широкомасштабна, нічим не підкріплена й не виважена лібералізація ринків, фінансового та банківського секторів;

6. Уряд занехтував ситуацію в реальному секторі економіки та соціальній сфері, а відтак утратив час на ефективну, безболісну перевіріння курсу економічних реформ;

7. Зовнішні запозичення використовувалися нераціонально, часто *густо не за призначенням*: на штучну підтримку курсу песо щодо долара, а не на інтенсивний розвиток внутрішньої економіки, модернізацію виробничого потенціалу (зменшення собівартості продукції, підвищення якості, освоєння нових прогресивних технологій). Інакше кажучи, уряд, захопившись забезпеченням стабільноти національної грошової одиниці, занехтував основними економічними

Як і Аргентина, Єгипет вирішив підтримати свої реформи, жорстко прив'язавши національну валюту до американського долара і зміцнивши її за рахунок високих відсоткових ставок. Це повернуло довіру інвесторів до місцевого фунта, проте зростання вартості долара неминуче привело до зростання цін египетського експорту, зробивши його неконкурентоспроможним. Упродовж останнього десятиліття питома частка Єгипту в світовій торгівлі, і так доволі скромна, зменшилась ще на 20 відсотків

законами і принципами зростання та конкурентоспроможності;

8. Висів надмірний борговий тягар. (*Проблема не в обсязі, проблема в тому, що борг учетверо перевищує експортні доходи, а фіксований курс песо не дає країні зможи нарощувати експорт, аби одержувати більше доларів для обслуговування боргу. Високі ж процентні ставки за борговими зобов'язаннями "з'дають" значну частину державних доходів*);

9. Тривала політична та урядова криза;

10. У процесі реформ суттєвими проблемами для уряду залишалися ухилення від сплати податків та корупція у вищих ешелонах влади;

11. Вказівки та рекомендації МВФ виконувалися сліпо, без суттєвого коригування та врахування стану національної економіки;

12. Бракувало гнучкої, мобільної та комбінованої економічної політики як на національному рівні, так і на рівні Міжнародного валютного фонду.

Додатковими чинниками погрішення становища країни були відмова МВФ у черговий раз надати рятівний транш кредиту і події 11 вересня 2001 року в США. *Теракти найтежче по-значилися на Аргентині та Туреччині. Їх негативний економічний ефект поширяється кількома каналами. По-перше, попит на експорт латиноамериканських країн скорочується через синхронний спад у більшості провідних світових економік, який ще більше посилився після 11 вересня. По-друге, з тих же причин знижуються ціни на сировинні товари, від експорту яких залежить становище ряду економік регіону. І нарешті, підвищена чутливість до ризику, характерна для більшості міжнародних інвесторів після терактів у США спричинилася до обмеження доступу латиноамериканських країн до іноземного капіталу.*

ШЛЯХИ ВИХОДУ АРГЕНТИНИ З КРИЗИ

Економічна криза в Аргентині переросла в політичну. Експерти бачать два шляхи виходу країни із ситуації, в якій вона опинилася.

Перший — девальвація песо, який нині на чорному ринку обмінюються на долари з 20-процентною знижкою, і започаткування його “вільного” плавання. Проте у цьому разі ні держава, ні корпоративні позичальники вже навпевно не зможуть розплатитися з боргами, адже основну масу своїх доходів вони одержують у національній валюті.

Другий вибір — запровадити як національну грошову одиницю долар. Поки що валютні резерви центрального банку дають змогу це зробити — вони трохи перевищують обсяги грошової маси, яка перебуває в обігу. Та одразу постає питання: а як бути з банківськими депозитами? Чим покривати їх подальше вилучення? Можливий крах банківської системи — вихід не ліпший від першого.

Газета The Wall Street Journal, порівнявши аргентинську кризу зі

“сповільненою плівкою аварії автомобіля”, порекомендувала Буенос-Айресу брати приклад із Росії і шукати власні шляхи виходу з важкої економічної ситуації після дефолту: “У цьому дивному світі Москва дає кращі рецепти, ніж Вашингтон, і докази тому очевидні”.

Для підтримки споживчого ринку вводяться так звані бони (аргентинські провінції, потерпаючи від нестачі готівки, вже давно використовують псевдогроші різних видів, які приймають і в Макдональдсі, і на автозаправках; їх емісія за обсягом еквівалента 5 млрд. доларів) — валюта виключно внутрішнього користування, у якій виплачуватиметься зарплата держслужбовцям, пенсії та сплачуватимуться податки.

Нова валюта одержала назву “аргентино”. Аналітики, пише “Файненшл таймс”, розглядають це рішення як перший крок до девальвації та зміни нинішньої системи жорсткої прив’язки національної валюти до долара.

Запровадження нової валюти є частиною плану влади, спрямованого на пожвавлення економіки країни. Уряд заявляє, що дотримуватиметься жорсткої фінансової політики, проте експерти вже висловлюють занепокоєння з приводу ймовірного випуску надто великої кількості аргенти-

Хотя аргентинське песо прирівняне до американського долара, ціни в країні тривають на рівні Західної Європи, а зарплати — пайже на порядок нижчі. Тому 47% населення вважає, що економічний курс країни необхідно переорієнтувати, а 34% жителів країни стоять за кардинальну його зміну

но, а отже, і швидкого знецінення нових грошей.

Ефект від запровадження аргентинської валюти від умов обігу. Ринок дуже швидко може скоригувати його вартість, девальвувавши її, що повинно підвищити привабливість аргентинських товарів. Обіг же конвертованого песо обмежиться зовнішньоекономічними операціями. В будь-якому разі значна девальвація песо не має сенсу, оскільки левова частка боргу номінована в іноземній валюті й від девальвації застрахована.

Нинішній уряд прийняв програму стабілізації економічної ситуації, що базується на національній валюті — песо, — відпущені у вільне плаван-

ня, та формуванні власної економіки, менш залежної від економіки США. Всі кошти в доларах будуть переведені в песо, а громадяни знову матимуть змогу знімати гроши з банківських рахунків, щоправда, спочатку лише певну частину. Це має повернути довіру як населення Аргентини, так і внутрішніх та зовнішніх інвесторів. *Надію на успішне втілення програми вселяє позитивне сальдо торгового балансу Аргентини — 12 млрд. доларів на рік.*

ВПЛИВ АРГЕНТИНСЬКОЇ КРИЗИ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

Дефолт і хвиля приватних банківств втягнули країну у вир економічного хаосу, наслідки якого ніхто не береться передбачити. Проте це не матиме вирішального впливу на світову економіку, оскільки вона й так перебуває у несприятливому стані, але не через Аргентину, а

Рівень бідності в Аргентині визнагається долодом у 160 песо на п'ятьдцять днів із зарплатою, а рівень знищів — у 80 песо. За межею бідності у країні проходить близько 1 млн., а у цикловітіх злидніх — 3 млн. осб

внаслідок глибокої структурної кризи у високорозвинутих країнах.

Дефолт Аргентини за зовнішніми боргами спричинив кризову ситуацію на світовому ринку зерна, 10% якого вона контролює. Традиційні покупці аргентинської пшениці — Бразилія, Китай та Іран — не можуть її отримати, а на провідній зерновій біржі світу — Чиказькій — ціни на пшеницю зросли на 5% (Аргентина — четвертий у світі експортер пшениці). Китай та Іран вивчають питання щодо можливості термінової закупівлі зерна в інших країнах, зокрема в Росії та Україні, де минулого року зібрали великий врожай пшеници.

Соціально-економічна криза в Аргентині дещо змінить вектор спекулятивних потоків капіталу, проте це стосується лише незначної їх частини, бо навряд чи весь спекулятивний капітал піде з ринків країн, що розвиваються. Його природа після кризи 1998 року в Росії суттєво змінилася. Чимало американських інвесторів позбулися акцій та облігацій ринків, що розвиваються, тому обсяг коштів, вкладених у папери підвищеної ризиковості, нині менший, ніж був три роки тому.

Найбільше аргентинський дефолт

вплине на найближчих сусідів — країни Латинської Америки і США, оскільки доля латиноамериканських фондових ринків значною мірою пов'язана з інтересами інвесторів зі Сполучених Штатів. Дефолт Аргентини та відлив коштів з її економіки спочатку може спричинитися до зростання курсу долара, однак у довгостроковій перспективі такий варіант розвитку ситуації не обіцяє американській валюті нічого хорошого. "Потяг до зниження ризиконості операцій, характерний для багатьох інвесторів після подій 11 вересня,

Після склаування в Аргентині експорто-імпортних обліжень у 1990—1998 рр. обсяг зовнішньоторговельних операцій зрос на 244.5% — до 56.6 млрд. доларів: експорт збільшився на 12, а імпорт — на 537%

не обов'язково зіграє на користь долара. Останнім часом чимало інвесторів тяжіють до країн із позитивним сальдо поточного платіжного балансу, таких як Швейцарія та Японія. Сьогодні долар частково втратив свій імідж найбезпечнішої валюти", — заявив Мітул Котеча, керівник стратегічного відділу Credit Agricole Indosuez. Аналітики радять США утримуватися від прямого підтримки аргентинської економіки, вважаючи, що це може негативно по-

те рецесія у США підірвала високі темпи економічного зростання Мексики. Відтак аналітики оцінюють перспективи розвитку мексиканської економіки в 2002 році не надто оптимістично. Мексиканські владі слід провадити жорсткішу економічну політику, продовжуючи структурні реформи, зокрема, розпочату цього року реформу податкової системи.

Не вельми добре йдуть справи й у більшості інших країн регіону — практично в усіх після 11 вересня погіршилися економічні перспективи. Очікувалося, що 2001 року сукупний ВВП країн Латинської Америки зросте на 4.5%. У звіті МВФ World Economic Outlook, опублікованому у вересні 2001, цей прогноз було знижено до 1.7%. На жаль, реальне зростання економіки регіону може бути майже вдвічі меншим.

У довгостроковій перспективі (з огляду на можливість прив'язки курсу песо до кошика валют, який поряд із доларом включає євро) дефолт Аргентини може зачепити і євро. Торговельні зв'язки з єврозоною для Аргентини співмірні з тими, які вона підтримує зі США, а деякі європейські країни, зокрема Іспанія, серйозно залежать від стану її економіки. Усвідомлюючи це, Брюссель готовий надати Аргентині кошти для виходу з кризи під нову політичну концепцію, яку Євросоюз очікує від президента Едуардо Дуальде (водночас ЄС відмовив у

бу від неї. Адже МВФ не зумів запобігти аргентинській кризі. Чудово усвідомлюючи, яка небезпека криється в розростанні державного боргу, фонд не спромігся ні зупинити цей процес, ні перешкодити приватним інвесторам позичати свої гроші уряду. "Ми не приховували своєї позиції від аргентинської влади. Просто виявилося, що досить складно критикувати країну, яка намагається реалізувати запропоновану тобою програму. Можливо, нам слід було бути відкритішими перед широкою громадськістю, але я все одно не впевнений, що це допомогло б нам переконати ринки", — заявив Стенлі Фішер, людина, яка до серпня 2001 року обіймала у МВФ другу за значущістю посаду й особисто керувала більшістю переговорів з аргентинською владою. Таким чином, МВФ продовживав перераховувати Аргентині кошти доти, доки ситуація з її боргом не стала зовсім безнадійною. Останній 8-мільярдний транш, переданий Ар-

Таблиця 2 Економічні показники країн Латинської Америки

Країна	Населення, млн. чол., 1998 р.	ВВП, млрд. доларів, 1998 р.	Зростання ВВП, 1988—1998 рр., відсоток	Товарооборот зі США, млрд. доларів, 1999 р.
Мексика	95.9	411.3	2.9	197
Аргентина	36.1	298.1	4.4	7.5
Бразилія	165.9	750.8	2.4	25.0
Парагвай	5.2	8.96	3.0	0.56
Уругвай	3.3	20.8	3.7	0.69

За даними World Bank та USA Ministry of Statistics.

значиться на становищі долара.

Тяжкі часи настають для Бразилії. До енергетичної кризи, на грани якої балансує ця найбільша латиноамериканська країна, додалися негативні наслідки подій 11 вересня. Скорочення обсягів іноземного капіталу разом із глобальним економічним спадом і кризою в Аргентині вимагають від Бразилії жорсткішої фіiscalnoї і кредитно-грошової політики, зокрема скорочення величини її поточного платіжного балансу.

Мексика останніми роками зуміла вирватися вперед порівняно з іншими ринками. Песо, як і раніше, зберігає стабільність; процентні ставки давно вже не були такими низькими, як нині; скорочується інфляція. У 2000 р. ВВП країни зрос на 6.9%. Про-

допомозі Іспанії, яка постраждала від аргентинської кризи). За даними комісара з міжнародних відносин Кріса Паттена, Євросоюз у 1999 році інвестував у латиноамериканський регіон більше коштів, ніж США, а товарооборот між латиноамериканськими країнами і ЄС сягнув 90 млрд. доларів.

Аналіз аргентинської кризи розкриває всі оргіхи національної валютно-фінансової політики. Криза виявила як негаразди у політиці МВФ щодо країн, які розвиваються (мовиться зокрема про розроблені й рекомендовані фондом системи валютних курсів, політику кредитування, реструктурування), так і неспроможність в екстрених ситуаціях запропонувати чи спільно розробити менш кардинальні рецепти допомоги країнам, ніж відмо-

не дуже впевнено почувався Болгарія, яка у 1997 році на вимогу МВФ жорстко прив'язала свій лев до німецької марки (нині — до євро). Валютна рада, яка діяла і в Аргентині, і в Болгарії, мала стабілізаційний ефект лише перших 2—3 роки, а потім усі економічні показники непоправно погіршилися. Промисловість була позбавлена доступу до пільгових кредитів, припинилося оновлення основних фондів, продуктивність праці та якість продукції знизилися, а її собівартість зросла. В результаті різко послабився експортний потенціал основних галузей, зрос бюджетний дефіцит, країна потрапила у хронічну залежність від кредиторів МВФ. За підсумками 2001 року, зовнішньоторговельний дефіцит Болгарії становив понад 1.4 млрд. доларів, або 10—11% від ВВП

гентині у серпні, вже не давав жодних шансів на успіх.

Чи можна було запобігти виникненню такої ситуації? Складнощі полягають у тому, що бракує міжнародної угоди про списання державного боргу. Зокрема, немає механізму, який би дозволяв країні заявити про відсторонку платежів з обслуговування боргу на

час переговорів із кредиторами. Якби такий механізм існував, розв'язати проблему було б значно простіше. З млрд. із 8 млрд. доларів, перераховані Арген-

Відкритість аргентинської економіки і, як наслідок, її залежність від іноземного капіталу призвели до спірного зростання зовнішнього боргу: із 60 млрд. у 1990 р. до 110 млрд. доларів у 1999 р.

тині в серпні 2001 року, мали допомогти країні провести "добровільну" реструктуризацію свого боргу. МВФ просто запропонував Аргентині укласти угоду з її кредиторами, не давши при цьому ніякого конкретного механізму подібної реструктуризації. Таким чином, рішення МВФ про припинення фінансування підштовхнуло країну до оголошення дефолту.

Проблема стає ще серйознішою, коли йдеться про країну, яка має значну вагу серед ринків, що розвиваються, і наслідки дефолту можуть поширитися далі за її межі, на зразок того, як це трапилося після дефолту Росії у 1998 році. Нині ймовірність подібного поширення кризи помітно знизилася,

однак, за словами представників МВФ, країни, що розвиваються, продовжують використовувати цю погрозу, як засіб тиску в ході переговорів із кредиторами. Сьогодні ряд офіційних осіб наголошує на необхідності запровадження жорстких обмежень на обсяги фінансової допомоги з боку МВФ — це дало б змогу уникнути розростання державного боргу і змусило б уряди країн-боржників та їхніх інвесторів подумати про можливість боргової кризи. Приватні інвестори будували свою стратегію з огляду на те, що фінансування МВФ триватиме нескінченно і виявилися не готовими до ситуації, коли воно припинилося.

Поточні проблеми Аргентини можуть спонукати до змін у конституції МВФ. Приклад країни вкотре доводить: необхідно переглянути механізми, методи та методологію роботи міжнародних фінансових інститутів і будувати нову архітектуру світової валюто-фінансової системи. Особливо цінним є досвід приборкання гіперінфляції, зміщення національної грошової одиниці. Стане у пригоді й аргентинський досвід зміщення фінансового становища країни за відносно короткий історичний період, впровадження надзвичайного економічного стану.

Ситуації, рішучими перетвореннями та готовністю ділових кіл і населення підтримати радикальні реформи.

Важливим для України є досвід із розробки та реалізації кардинальних економічних і політичних реформ у рамках урядової концепції. План реформ повинен бути науково обґрунтованим, добре узгодженим із реальною дійсністю, швидко коригуватися з виникненням нових, неочікуваних обставин. Необхідний атрибут реформування виробничих відносин — уміння провести неминучу "шокову терапію" шляхом реформуванням кредитно-фінансової системи. Особливо цінним є досвід приборкання гіперінфляції, зміщення національної грошової одиниці. Стане у пригоді й аргентинський досвід зміщення фінансового становища країни за відносно короткий історичний період, впровадження надзвичайного економічного стану.

Корисний для України досвід виправлення аргентинськими лідерами власних помилок, залучення іноземного капіталу, коригування поточних планів реформ, зокрема при подоланні енергетичної кризи та вирішенні проблеми енергоносіїв.

ВИСНОВКИ

Досвід Аргентини ще раз засвідчив, що не існує універсальних методів відновлення економіки. Успіх визначається вмінням уряду розібратися в особливостях поточної

БАНКИ УКРАЇНИ

Методика оцінювання/

Ігор Фомін

Заступник голови правління АТ "Укрінбанк"

Рейтингова оцінка комерційного банку в системі діагностики його конкурентоспроможності

Пропонуємо читачам журналу ознайомитися з методами рейтингової оцінки банків, які застосовуються в сучасній вітчизняній та зарубіжній практиці. Автор обґрунтуете доцільність ширшого визначення ринкового становища банків на основі комплексного показника конкурентоспроможності, пропонує новий підхід до диференційованого визначення її поточного та потенційного рівня.

суттєво ускладнює можливість їх застосування в роботі банків. Натомість останнім часом в Україні набула поширення система рейтингової оцінки

діяльності комерційних банків, яка дає змогу отримати якісний аналітичний матеріал без застосування складного математичного інструментарію.

У найзагальнішому розумінні визначення рейтингу банку — це порівнювання оцінок діяльності певної сукупності банків, основу яких становить узагальнююча характеристика їх роботи за обраною ознакою, що дає змогу розташувати досліджені банки в певній послідовності за ступенем убування даної ознаки. На основі отриманих оцінок банку за певними ознаками визначається узагальнюючий рейтинговий показник, який дає інтегровану оцінку установи.

У міжнародній практиці застосовують різноманітні оцінки діяльності комерційних банків — залежно від мети, яку ставлять перед собою дослідники. Найпоширенішими є два типи: оцінка кількісних (об'ємних) параметрів діяльності та якісна характеристика ступеня надійності банків. Обидва різновиди оцінок є правомірними й слугують вирішенню певних завдань.

Мета оцінки кількісних параметрів — визначення масштабів діяльності окремих банків і рівня розвитку всієї банківської системи. Доцільність такої оцінки пояснюється необхідністю:

- ◆ визначення поширення і концентрації банківської системи країни як відображення рівня розвитку економіки в цілому. Масштаби розвитку банківської діяльності, основу якої складають депозитні, кредитні та капісові операції, свідчать про обсяги виробництва, обороту, ступінь динамічності внутрішнього ринку;

- ◆ накопичення потенційними клієнтами комерційного банку необхідної інформації для обґрунтованого вибору профільних послуг.

До переліку об'ємних показників, як правило, відносять обсяги активів за консолідованим балансом, обсяги депозитів, кредитів та власного капіталу, розміри й кількість трансакцій за окремими операціями або за сукупністю подібних клієнтів (групи сільськогосподарських, переробних, будівельних та інших підприємств).

Найпоширенішою є практика рейтингової оцінки надійності комерційних банків. Цей термін не має чіткого загальноприйнятого економічного тлумачення, що породжує багатозначність цільових характеристик і варіативність первинних показників, використовуваних при визначені узагальнюючої рейтингової диспозиції банків. Оскільки основна мета рейтингового оцінювання у практичній сфері полягає у визначенні допустимого рівня довіри до банку з боку потенційних клієнтів, синонімово характеристикою терміну "надійність"

є категорії стабільності та стійкості.

Якщо під стабільністю розуміти здатність банку зберігати початковий нормальні фінансовий стан у разі непередбачуваних фінансових втрат, а стійкість характеризувати як спроможність із плинном часу забезпечити зниження даних втрат, то ці ознаки мають бути основою для оцінки узагальнюючого рейтингу банку. Але на практиці вони конкретизуються відносними економічними показниками рівня стабільності та стійкості.

Зазначені показники дають досить агреговану характеристику стану комерційного банку, тому для правильного вибору часткових оцінок доцільно чітко визначити їх економічну суть.

Під рівнем стабільності банку слід розуміти максимальний або граничний рівень непередбачуваних витрат, за якого установа зберігає стан нормального функціонування. Відповідно ступінь стійкості банку — це швидкість подолання банком негативних наслідків непередбачуваних факторів, що можуть привести до фінансових втрат.

Обидві характеристики покладено в основу різноманітних зарубіжних і вітчизняних методик рейтингової оцінки стану досліджуваних комерційних банків. Найвідомішими з них є стандартизовані рейтингові системи CAMEL (Capital adequacy — достатність капіталу, Asset quality — якість активів, Management — менеджмент, Earnings — дохідність, Liquidity — ліквідність) та BOPEC (дочірні банки та небанківські організації, материнські компанії, сукупні прибутки, адекватність сукупного капіталу) [3, с. 5—18; 4, 149—153]. На основі кількісної оцінки показників, які характеризують діяльність банку за зазначеними критеріями, по п'ятибалльній шкалі визначають його зведеній рейтинг. При оцінці I банк відносять до категорії абсолютно надійних; оцінка 5 означає, що він знаходиться на межі банкрутства, оскільки не в змозі вирішити проблемами самостійно, без нагальної допомоги акціонерів тощо.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, перевагу надають системі CAMEL — із 1997 року її використовує НБУ в ході здійснення нагляду за діяльністю комерційних банків і прийняття рішень щодо застосування заходів фінансового оздоровлення.

Враховуючи особливості функціонування банківської системи України, вітчизняні фахівці розробили власну методику рейтингової оцінки комерційних банків, яка вирізняється

відносною простотою, обмеженою кількістю показників, що беруться до уваги, і рівнем їх значимості для наших умов [5, с. 19—23]. За цією методикою надійність банків визначається з урахуванням чотирьох головних показників:

- ◆ питомої ваги проблемних кредитів в активах банку;
- ◆ коефіцієнта миттєвої ліквідності (відношення високоліквідних активів до поточних пасивів);
- ◆ рівня левериджу (відношення капіталу банку до його зобов'язань);
- ◆ відношення відкритої валютної позиції до капіталу банку.

Найважливіший із перелічених оцінок показників — питома вага проблемних кредитів: 0.345, або 34.5% від усієї сукупності значень головних показників надійності.

Деякі системоутворюючі комерційні банки розробляють власні системи рейтингової оцінки всіх філій, які не мають відношення до оцінки ринкової позиції, оскільки філії однієї установи, як правило, не є конкурентами на ринку банківських послуг. Мета їх ранжування — обґрунтування диференціації рівня матеріального стимулювання персоналу та здійснення власних запобіжних заходів при виникненні негативних тенденцій або непередбачуваних ускладнень у діяльності.

Незважаючи на певну відмінність методик, оцінок показників та об'єктів дослідження, всі рейтингові системи, які використовуються в банківській сфері, призначенні для порівняльної оцінки ступеня надійності банків або їх філій з позицій стабільності та стійкості щодо появи або усунення причин можливих фінансових втрат. Ця характеристика дуже важлива для клієнтів банку та органів державного нагляду за діяльністю комерційних банків.

Із точки зору самого банку надійність, попри її важливість, не є вичерпною характеристикою. Узагальнюючу ринковою оцінкою діяльності комерційного банку вважають його конкурентоспроможність.

У теорії та практиці конкуренції найчастіше досліджується конкурентоспроможність товару, під якою розуміють ступінь його привабливості для реального покупця [2, с. 41]. Стосовно ж підприємства її трактують досить узагальнено: конкурентоспроможність — здатність суб'єкта ринкових відносин діяти на ринку на рівні з присутніми там аналогічними конкурючими суб'єктами [1, с. 480]. Причиною цього є та обставина, що конкурентоспроможність підприємства

Матриця узгодження досягнутої та потенційної конкурентоспроможності комерційного банку.

Потенційна

		Потенційна	
		Висока	Низька
Досягнута	Висока	ВВ	ВН
	Низька	НВ	НН

поки що не була предметом серйозних методологічних досліджень, і відсутність чіткого розуміння її суті призводить до суперечливості підходів у прикладному аналізі та управлінні конкурентним статусом юридичних суб'єктів ринку.

Категорія конкурентоспроможності щодо банківських установ практично не застосовується, а власне її морфологія має відношення до узагальненої маркетингової позиції конкретного банку.

На наш погляд, конкурентоспроможність банку — це більш складна ринкова характеристика банку, значно ширша від поняття його надійності. Вона відображає ступінь привабливості банку для реальних і потенційних клієнтів, який дає змогу отримати певні переваги у формуванні впливу на ринкову ситуацію у власних інтересах. Наголосимо, високий рівень конкурентоспроможності досягається лише за наявності конкурентного середовища. Впливати на ринок може і монополіст, але вплив, що не є результатом конкурентної переваги, не має жодного відношення до конкурентоспроможності суб'єкта ринку. Крім того, монопольне становище на ринку можна дуже швидко втратити, як і фінансові ресурси, якщо до монополіста застосовано відповідні санкції.

Конкурентоспроможність банку, окрім характеристики його надійності, відображає ступінь ринкової експлуатації останньої. Ідеється про те, що за певних умов навіть при достатності капіталу, високій якості активів, відповідній доходності та ліквідності банк може мати низький конкурентний статус, зумовлений низкою об'єктивних та суб'єктивних причин.

них резервів збільшення масштабів та ефективності діяльності комерційного банку.

Узгоджена характеристика досягнутої і потенційної конкурентоспроможності дає змогу банку чітко усвідомити своє місце на ринку і вжити запобіжних заходів, спрямованих на подолання впливу негативних чинників та ефективне використання резервів і позитивних тенденцій (див. схему).

Якщо конкурентоспроможність банку відповідає полю ВВ, це означає, що його високий поточний конкурентний статус за умови ефективного менеджменту може підвищитися.

Поле ВВ відображає високий досягнутий конкурентний статус банку, який, однак, у подальшому може знизитися за браком необхідних резервів. Завдання установи полягає у збереженні досягнутої конкурентної позиції і пошуку шляхів екстенсивного розвитку.

Поле ВН характеризує становище неконкурентоспроможного банку, який, утім, має потенційні можливості для зміцнення своїх позицій. Але за неефективного менеджменту він навряд чи зможе задіяти невикористані резерви, тобто є загроза погіршання конкурентного статусу.

Поле НН — неперспективні банки з низьким рівнем конкурентоспроможності. Альтернативами варіантами їх подальшої діяльності є швидкі якісні перетворення, пов'язані зі значними ризиками, або цивілізований плановий вихід із ринку.

Запропоновані нами характеристики досягнутої та потенційної конкурентоспроможності дають змогу визначити ринкове становище банку і сформувати ефективну стратегію подальшого розвитку на грунтовній аналітичній базі.

Література.

1. Портер М. Конкуренция. — М.: Вильямс, 2000. — С. 495.
2. Юданов А. Ю. Конкуренция: теория и практика. — М.: АКАЛИС, 1995. — С. 272.
3. BHC Rating System, Federal Reserve Press Release, February 7, 1979. — Р. 5—18.
4. Spong, Kenneth. Banking Regulation: Its Purposes, Implementation, and Effects. FRB of Kansas City, 1990. — Р. 265.
5. Оценка надежности банка // Капитал. — 1998. — № 6. — С. 19—23.

Офіційний список банків України, банків, та перелік операцій, на здійснення та письмовий дозвіл Національного

У банківській системі України завершено переліцензування банків, передбачене Положенням "Про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій" (затверджено постановою Правління НБУ від 17 липня 2001 року № 275). Пропонуємо увазі читачів "Вісника НБУ" повний список банків України та перелік операцій, на здійснення яких вони отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл НБУ. Назви банків подано за орфографією їхніх статутів (нагадаємо, що на відхилення написання назв банків від норм правопису української мови вказано у статті доктора філологічних

№ п/п	Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Банки, що перебувають у стадії ліквідації (реорганізації)	Дата реєстрації банку	Номер реєстрації
м. Київ і Київська область						
1	Акціонерний комерційний агропромисловий банк "Україна"	ВАТ	70 338 850		27.09.1991 р.	2
2	Акціонерно-комерційний банк соціального розвитку "Укрсоцбанк"	ВАТ	48 600 500		27.09.1991 р.	3
3	"Відкрите акціонерне товариство "Державний ощадний банк України"	ВАТ	100 000 000		31.12.1991 р.	4
4	Відкрите акціонерне товариство "Державний експортно-імпортний банк України"	ВАТ	108 000 000		23.01.1992 р.	5
5	Акціонерне товариство "Український інноваційний банк"	ВАТ	30 000 000		02.10.1991 р.	9
6	Акціонерний банк "АЖІО"	ВАТ	10 581 000		02.10.1991 р.	11
7	Акціонерний комерційний банк "Народний банк"	ВАТ	28 000 000		07.10.1991 р.	15
8	Акціонерний комерційний банк "Персональний комп'ютер" (Перкомбанк)	ВАТ	15 000 000		07.10.1991 р.	16
9	Акціонерний комерційний банк "Легбанк"	ВАТ	25 167 036		08.10.1991 р.	17
10	Акціонерний банк "БРОКБІЗНЕСБАНК"	ВАТ	30 081 000		07.10.1991 р.	18
11	Відкрите акціонерне товариство "Корал-Банк"	ВАТ	11 258 790		08.10.1991 р.	19
12	Акціонерний банк "Інко"	ВАТ	1 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	08.10.1991 р.	20
13	Акціонерний комерційний Український банк "Відродження"	ВАТ	682 537	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.10.1991 р.	21
14	Акціонерний комерційний банк "Трансбанк"	ВАТ	20 084 000		09.10.1991 р.	22
15	Акціонерне товариство "Градобанк"	ТОВ	96 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.10.1991 р.	23
16	Акціонерний банк "Банк регіонального розвитку"	ВАТ	18 802 500		14.10.1991 р.	29
17	Комерційний банк "Фінанси та Кредит"	ТОВ	20 000 000		30.10.1991 р.	63
18	Акціонерний банк "Енергобанк"	ВАТ	14 450 840		31.10.1991 р.	68
19	Акціонерний комерційний банк "ТАС-Комерцбанк"	ВАТ	24 500 000		31.10.1991 р.	69
20	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Кредитно-фінансова спілка "Експобанк"	ТОВ	10 500 000		26.12.1991 р.	75
21	Акціонерний банк "Старокиївський банк"	ЗАТ	8 000 000		31.12.1991 р.	79
22	Акціонерний банк "Олімпійська Україна"	ВАТ	13 550 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.01.1992 р.	81

¹ Нумерацію операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій, опубліковано на сторінці 26.

² Цифра зі знаком "*" означає номер операції, здійснення якої для даного банку певною мірою обмежене.

включених до Державного реєстру яких банки отримали банківську ліцензію банку України¹ на здійснення операцій

За станом на 1 березня 2002 р.

наук, професора Н.Сологуб "Правопис назв українських банків", опублікованій у № 2 (2001 р.) "Віснику НБУ".

Примітки у колонках "Операції та угоди, які здійснюються на підставі та за наявності банківської ліцензії і до яких ужито певних заходів впливу" та "Перелік операцій, на здійснення яких банки отримали письмовий дозвіл НБУ на здійснення операцій" викладено відповідно з рішенням комісії з питань банківського нагляду НБУ та територіальних управлінь НБУ.

Юридична адреса	Номер банківської ліцензії	Дата отримання банківської ліцензії	Операції та угоди, які здійснюються на підставі та за наявності банківської ліцензії і до яких ужито певних заходів впливу	Номер письмового дозволу на здійснення операцій	Дата отримання письмового дозволу на здійснення операцій	Перелік операцій, на здійснення яких банки отримали письмовий дозвіл НБУ на здійснення операцій ²
м. Київ, пров. Рильський, 10	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Ковпака, 29	5	29.12.2001 р.		5-1	29.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Київ, вул. Госпітальна, 12	148	16.01.2002 р.	ІН тільки для фізичних осіб	148-1	16.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,17,18,19,20,21,22; здійснення операцій з управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів тільки для фізичних осіб
м. Київ, вул. Горького, 127	2	25.12.2001 р.		2-1	25.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Інститутська, 12-а, керівництво вул. Смирнова-Ласточкина, 10-а	23	10.01.2002 р.		23-1	10.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Київ, вул. Червоноармійська, 10	4	02.10.2001 р.		4-1	02.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Велика Житомирська, 24-а	144	04.12.2001 р.		144-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. П.Сагайдакого, 17	27	03.12.2001 р.		27-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Жилянська, 27	45	04.12.2001 р.		45-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, просп. Перемоги, 41	138	03.12.2001 р.		138-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Київ, Повітродієлектричний проспект, 54	180	13.12.2001 р.		180-1	13.12.2001 р.	1,2,5,14,18,19,20
м. Київ, вул. Мечникова, 18	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Коцюбинського, 7-а	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Фізкультури, 9	33	04.12.2001 р.	4Н зупинено до 01.01.2003 р.	33-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Анрі Барбюса, 9-а	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	107	24.12.2001 р.		107-1	24.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Артема, 60	28	03.12.2001 р.		28-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Лютеранська, 9/9	46	17.12.2001 р.		46-1	17.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21,22
м. Київ, пров. Рильський, 10	38	11.10.2001 р.		38-1	11.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,23
м. Київ, вул. Золотоустівська, 2/4	15	31.10.2001 р.		15-1	31.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
м. Київ, вул. Микельсько-Ботанічна, 6/8	130	14.01.2002 р.	Касове обслуговування клієнтів та 4Н, у частині відповідального збереження цінностей, під контролем до 01.07.2002 р.	130-1	14.01.2002 р.	1,2,3,4*,5,6,7,13,14,15,18,19,20,21; операція 4 може здійснюватися за умови виконання ліцензійних вимог щодо розміру регулятивного капіталу
м. Київ, вул. Володимирська, 60 (кореспонденція — вул. Червоноармійська, готель "Спорт")	—	—	—	—	—	—

БАНКИ УКРАЇНИ

23	Відкрите акціонерне товариство "ТММ-Банк"	BAT	16 000 000		20.01.1992 р.	82
24	Відкрите акціонерне товариство "Український Професійний Банк"	BAT	16 000 000		30.01.1992 р.	83
25	Акціонерний комерційний банк "Альянс"	BAT	16 500 000		10.03.1992 р.	89
26	Акціонерний комерційний банк "Інтербанк"	BAT	23 000 000		23.03.1992 р.	93
27	Акціонерний поштово-пенсійний банк "Аваль"	BAT	270 500 000		27.03.1992 р.	94
28	Акціонерний комерційний банк "Славутич"	BAT	17 160 467		16.05.1992 р.	110
29	Відкрите акціонерне товариство Всеукраїнський Акціонерний Банк	BAT	43 000 000		02.07.1992 р.	120
30	Акціонерний комерційний банк "Інтерконтинентбанк"	BAT	18 365 000		16.07.1992 р.	124
31	Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк (закрите акціонерне товариство)	ZAT	200 175 000		26.08.1992 р.	125
32	Закрите акціонерне товариство "Український кредитний банк"	ZAT	26 815 775		30.10.1992 р.	127
33	Акціонерний комерційний банк "Мрія"	BAT	13 544 467		11.11.1992 р.	128
34	Акціонерний комерційний банк "Український кредитно-торговий банк"	BAT	18 095 700		10.12.1992 р.	133
35	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Український капітал"	BAT	25 000 000		25.12.1992 р.	138
36	Акціонерний комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	BAT	60 000 000		29.12.1992 р.	139
37	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Стойк"	TOB	26 240 000		13.01.1993 р.	142
38	Акціонерний банк "Аллонж"	BAT	50 000 000		29.01.1993 р.	148
39	Акціонерне Товариство "ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК"	BAT	20 000 000		10.02.1993 р.	149
40	Акціонерний комерційний "Торгово-Промисловий банк"	BAT	4 869 500	Банк перебуває у стадії ліквідації	18.03.1993 р.	155
41	Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ"	BAT	14 400 810		24.03.1993 р.	157
42	Закрите акціонерне товариство "Альфа-Банк"	ZAT	73 000 000		24.03.1993 р.	158
43	Міжнародний акціонерний комерційний банк "Християнський банк"	BAT	50 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.04.1993 р.	160
44	Товариство з обмеженою відповідальністю "Український промисловий банк"	TOB	24 900 000		21.04.1993 р.	164
45	Акціонерний комерційний банк харчової промисловості України "Укрхарцопромбанк" АК	BAT	2 960 155	Банк перебуває у стадії ліквідації	28.04.1993 р.	165
46	Акціонерний банк "ДАМІАНА-БАНК"	ZAT	200 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	05.05.1993 р.	166
47	Комерційний акціонерний банк "ДЕНДІ"	BAT	6 874 871	Банк перебуває у стадії ліквідації	14.05.1993 р.	167
48	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний комерційний банк розвитку малого та середнього бізнесу "Антарес"	BAT	13 000 000		18.05.1993 р.	168
49	"Акціонерне товариство "Банк Креді Ліоне Україна"	ZAT	22 261 000		19.05.1993 р.	169
50	Акціонерний комерційний банк "Київ"	BAT	36 000 000		19.05.1993 р.	171
51	Відкрите акціонерне товариство Комерційний банк "Хрестатик"	BAT	60 000 000		19.05.1993 р.	172
52	Державно-акціонерний спеціалізований імпортно-експортний банк України "УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК"	BAT	25 000 000		11.06.1993 р.	175
53	Акціонерний комерційний банк "Аркада"	BAT	34 744 042		23.06.1993 р.	177
54	Відкрите акціонерне товариство акціонерний банк "Укргазбанк"	BAT	36 567 571		21.07.1993 р.	183
55	Іпотечний комерційний акціонерний банк	BAT	2 350 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	10.08.1993 р.	189
56	Акціонерний комерційний банк "Східно-Європейський банк"	BAT	27 500 000		27.08.1993 р.	195

БАНКИ УКРАЇНИ

м. Київ, вул. Панельна, 5	187	24.12.2001 р.		187-1	24.12.2001 р.	1,2,5,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Марини Раскової, 15	132	04.10.2001 р.		132-1	04.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, просп. Відродження, 73 (пошта — просп. Оболонський, 26)	97	17.12.2001 р.		97-1	17.12.2001 р.	1,2,5,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Індустриальна, 27	102	03.12.2001 р.	4Н під контролем до 01.07.2002 р. у частині відповідального збереження цінностей	102-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Лескова, 9	10	03.12.2001 р.		10-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Фрунзе, 47	60	25.12.2001 р.		60-1	25.12.2001 р.	1,2,3,4*,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21; операцію 4 зупинено до 25.01.2003 р.
м. Київ, вул. Зоологічна, 5	35	03.12.2001 р.		35-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Київ, вул. Воровського, 22	100	25.12.2001 р.		100-1	25.12.2001 р.	1,2,3*,4*,5,6*,13,14,15*,18,19,20,21; операції 3,4,6,15 зупинено до 25.01.2003 р.
м. Київ, пров. Шевченка, 12	1	31.10.2001 р.		1-1	31.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Київ, просп. Перемоги, 37	16	26.10.2001 р.		16-1	26.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Гоголівська, 22/24	79	03.12.2001 р.		79-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Щербакова, 35	25	14.09.2001 р.		25-1	14.09.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11*,12,13,14,15,17,18,19,20,21; операцію 11 зупинено до 25.01.2003 р.
м. Київ, просп. Перемоги, 67	26	10.12.2001 р.		26-1	10.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
м. Київ, вул. Кловський узвіз, 9/2	7	03.12.2001 р.		7-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Київ, просп. Червоноозорянський, 51	72	27.11.2001 р.	Встановлено ліміт на обсяги зберігання цінностей	72-1	27.11.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Шота Руставелі, 5	181	08.01.2002 р.		181-1	08.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Тончара, 41	99	03.12.2001 р.		99-2	13.02.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	—	—		—	—	—
м. Київ, Русанівська Набережна, 18	154	05.01.2002 р.		154-1	05.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	61	03.12.2001 р.		61-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 6	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Волоська, 18/17 (пошта — вул. Солом'янська, 5)	67	13.12.2001 р.	4Н зупинено до 07.05.2002 р. у частині відповідального збереження цінностей	67-1	13.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 1	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Воровського, 6	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Щорса, 15, корпус 1	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Лагерна, 38	161	14.01.2002 р.	4Н зупинено до 27.04.2002 р. у частині відповідального збереження цінностей	161-1	14.01.2002 р.	1,2,3,4*,5,6,7,12,13,14,18,19,20,21,22; операція 4 може здійснюватися за умови виконання ліцензійних вимог щодо розміру регулятивного капіталу
м. Київ, вул. Володимирська, 23-а	111	13.12.2001 р.		111-1	13.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16/22	14	06.12.2001 р.		14-1	06.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Київ, вул. Хрестатик, 8-а	158	29.12.2001 р.	Касове обслуговування клієнтів та 4Н, у частині відповідального збереження цінностей, під контролем до 01.07.2002 р.	158-1	29.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
м. Київ, вул. Ярославів Вал, 36-а	136	16.01.2002 р.	Зупинено до 01.01.2003 р.: 1Л у частині зачленення депозитів фізичних осіб; 3Л у частині видачі поручительств, гарантій та інших зобов'язань за третіх осіб, що передбачають їх виконання у грошовій формі; 4Н зупинено до 03.05.2002 р. у частині відповідального збереження цінностей	136-1	16.01.2002 р.	1,2,5,7,14,15,18*,19*,20*; операції 18,19,20 обмежено до 01.01.2003 р. у частині: 1) видачі поручительств, гарантій та зобов'язань за третіх осіб, що передбачають їх виконання у грошовій формі; 2) управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів; 3) купівлі, продажу цінних паперів та операцій з ними
м. Київ, вул. Суворова, 4/6	80	11.01.2002 р.	Касове обслуговування клієнтів під контролем до 01.09.2004 р.	80-1	11.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Єреванська, 1 (пошта — вул. Пушкінська, 42/4)	123	19.11.2001 р.		123-1	19.11.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
м. Київ, вул. Межигірська, 83	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Патриса Лумумби, 21	51	03.12.2001 р.		51-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21

57	Фермерський земельний акціонерний банк	BAT	7 355 590		21.09.1993 р.	198
58	Відкрите акціонерне товариство Банк "БІГ Енергія"	BAT	100 000 000		29.09.1993 р.	199
59	Акціонерний Банк "СТОЛИЧНИЙ"	BAT	5 635 000		22.10.1993 р.	202
60	Акціонерний банк "Укоопспілка"	BAT	9 583 100		25.10.1993 р.	204
61	Акціонерний комерційний банк "Надра"	BAT	33 700 000		26.10.1993 р.	205
62	Акціонерний банк "Національні інвестиції"	ZAT	15 000 000		09.11.1993 р.	210
63	Акціонерний банк "Діамант"	ZAT	100 000 000		17.11.1993 р.	212
64	Акціонерний комерційний банк "Юнекс"	BAT	11 560 766		03.12.1993 р.	216
65	Акціонерний банк "META-БАНК"	ZAT	2 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	03.12.1993 р.	217
66	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний Індустриальний Банк"	TOB	25 082 166		03.12.1993 р.	219
67	Акціонерний Банк "Синтез"	BAT	42 000 000		24.12.1993 р.	221
68	Акціонерний банк "Авторитет"	BAT	26 000 000		24.12.1993 р.	222
69	Акціонерний банк "Оболонь"	BAT	1 860 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	26.01.1994 р.	227
70	Акціонерний комерційний банк "ОЛБанк"	ZAT	7 783 600		26.01.1994 р.	228
71	Відкрите акціонерне товариство "Універсальний Банк Розвитку та Партнерства"	BAT	25 000 227		26.01.1994 р.	229
72	Акціонерний комерційний банк "Форум"	BAT	60 000 000		31.01.1994 р.	231
73	Відкрите акціонерне товариство "Міжнародний комерційний банк"	BAT	35 041 000		31.01.1994 р.	234
74	Акціонерне товариство "Банк Велес"	BAT	15 000 000		18.03.1994 р.	239
75	Акціонерний комерційний банк "Росток Банк"	ZAT	18 042 270		25.03.1994 р.	240
76	Акціонерний банк "Експрес-Банк"	BAT	28 324 400		12.04.1994 р.	243
77	Акціонерний комерційний банк "TK КРЕДИТ"	BAT	21 828 750		28.04.1994 р.	245
78	Акціонерний комерційний банк "Інтеграл"	BAT	24 500 000		30.09.1994 р.	250
79	Акціонерний банк "Еталон"	ZAT	21 000 000		29.06.1995 р.	252
80	Акціонерний комерційний банк "Національний кредит"	ZAT	10 085 250		31.01.1996 р.	255
81	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Укргазпромбанк"	BAT	18 200 000		27.03.1996 р.	256
82	Акціонерний банк "Київська Русь"	ZAT	17 030 000		30.05.1996 р.	258
83	Закрите акціонерне товариство "ТАС-ІНВЕСТБАНК"	ZAT	23 311 200		07.06.1996 р.	260
84	Акціонерний комерційний банк "Авиатекбанк"	ZAT	22 965 000		26.09.1996 р.	262
85	Акціонерний банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	BAT	29 680 000		30.12.1996 р.	264
86	Відкрите акціонерне товариство "Кредитпромбанк"	BAT	109 000 000		20.05.1997 р.	266
87	Акціонерний Банк "Перший Інвестиційний Банк"	ZAT	15 900 340		20.06.1997 р.	267
88	"Акціонерний Банк Креді Свісс Фьюрст Бостон (Україна)"	ZAT	28 275 000		05.08.1997 р.	268

БАНКИ УКРАЇНИ

м. Київ, вул. Предславинська, 28	109	14.01.2002 р.	4Н припинено; 5Н зупинено до 25.01.2003 р. у частині купівлі, продажу цінних паперів та операцій з ними; касове обслуговування клієнтів під контролем до 01.05.2002 р.	109-1	14.01.2002 р.	13,14,18,19,20,21; до 25.01.2003 р. зупинено операції в частині: 1) управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів; 2) купівлі, продажу цінних паперів та операцій з ними
м. Київ, вул. Ко- мінтерну, 15	41	04.10.2001 р.		41-1	04.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19, 20,21,22,23
м. Київ, просп. Возз'єднання, 15	114	11.01.2002 р.	5Н зупинено до 25.01.2003 р. у частині купівлі, продажу цінних паперів та операцій з ними	114-1	11.01.2002 р.	13,14,18,19,20,21; до 25.01.2003 р. зупинено операції в частині: 1) купівлі, продажу цінних паперів та операцій з ними; 2) управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів
м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11	17	05.01.2002 р.	Касове обслуговування клієнтів під контролем до 01.01.2005 р.	17-1	05.01.2002 р.	1,2,5,7,12,13,14,15*,18,19,20,21,22; операцію 15 зупинено до 25.01.2003 р.; до 25.01.2003 р. зупинено операції в частині управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів
м. Київ, вул. Артема, 15	21	13.12.2001 р.		21-1	13.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19, 20,21,22,23
м. Київ, вул. Володимирська, 54	78	14.12.2001 р.		78-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, Контракто- ва площа, 10-а	125	03.12.2001 р.		125-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18, 19,20,21
м. Київ, вул. По- чайнинська, 38/44	56	25.02.2002 р.	До 25.01.2003 р. зупинено операції: 1) з надання кредитів юридичним (крім банків) та фізичним особам як у національній, так і в іноземній валютах; 2) з приймання та заолучення вкладів (депозитів) від фізи- ческих осіб як у національній, так і в іноземній валютах	56-1	25.02.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,13,14,18,19,20,21; до 25.01.2003 р. зупинено операції: 1) з надання кредитів юридичним (крім банків) та фізичним особам як у національній, так і в іноземній валютах; 2) з приймання та заолучення вкладів (депозитів) від фізических осіб як у національній, так і в іноземній валютах
м. Київ, (вул. Мечникова, 18)	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Воров- ського, 6	186	14.12.2001 р.		186-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Івана Кудри, 5	30	03.12.2001 р.		30-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19, 20,21,22,23
м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	53	03.12.2001 р.	4Н зупинено до 13.07.2002 р. у частині відповідального збереження цінностей	53-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, Оболон- ський проспект, 26	—	—		—	—	—
м. Київ, вул. Марини Раскової, 19	11	05.01.2002 р.	2Л зупинено до 20.04.2002 р. у частині відкриття та ведення рахунків банків; 4Н зупинено до 13.07.2002 р. у частині відповідального збереження цінностей	11-1	05.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11*,12,13,14,15,17, 18,19,20,21; операцію 11 зупинено до 25.01.2003 р.
м. Київ, вул. Попудренка, 52	140	04.10.2001 р.		140-1	04.10.2001 р.	1,2,5,6,7,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, бул. Верховної Ради, 7	62	03.12.2001 р.		62-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19, 20,21,22,23
м. Київ, Контракто- ва площа, 4	91	29.12.2001 р.		91-1	29.12.2001 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
м. Київ, вул. Анрі Барбюса, 9-а	117	09.01.2002 р.		117-1	09.01.2002 р.	1,2,5,7,13*,14*,15*,18,19,20,21*; операція 13,14,15,21 зупинено до 01.12.2002 р.
м. Київ, бул. Іллєса, 4	115	04.12.2001 р.		115-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,23
м. Київ, Повітро- флотський просп., 25	89	03.12.2001 р.	Касове обслуговування клієнтів під контролем до 01.09.2002 р.; 4Н зупинено до 13.07.2002 р. у частині відповідального збереження цінностей	89-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Дми- трівська, 18/24	82	11.01.2002 р.		82-1	11.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	81	10.12.2001 р.		81-1	10.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19, 20,21,22,23
м. Київ, вул. Виш- городська 51/1 (пошта — вул. Прорізна, 6)	57	11.01.2002 р.		57-1	11.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Тург- невська, 52/58	103	03.12.2001 р.		103-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	24	04.12.2001 р.		24-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Б.Хме- льницького, 52-6	19	14.01.2002 р.	4Н зупинено до 01.02.2003 р.	19-1	14.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19, 20,21,22
м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	40	26.10.2001 р.		40-1	26.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, просп. Перемоги, 14	108	10.12.2001 р.		108-1	10.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19, 20,21,22,23
м. Київ, просп.Чер- вонозоряній, 132	171	29.12.2001 р.		171-1	29.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19, 20,21,22
м. Київ, бул. Дружби Народів, 38	174	24.09.2001 р.		174-1	24.09.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19, 20,21,22,23
м. Київ, просп. Червоних Козаків, 6	178	04.12.2001 р.		178-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18, 19,20,21
м. Київ, вул. Чер- воноармійська, 34	179	05.01.2002 р.		179-1	05.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,13,14,15,18,19,20,21

БАНКИ УКРАЇНИ

89	Акціонерний комерційний банк "ХФБ Банк Україна"	ЗАТ	48 221 000		02.09.1997 р.	269
90	Акціонерний банк "Андріївський"	ЗАТ	31 648 000		09.10.1997 р.	270
91	Акціонерний банк "ІНГ Банк Україна"	ЗАТ	47 749 875		15.12.1997 р.	271
92	Акціонерний комерційний "Промислово-фінансовий банк"	ВАТ	30 300 000		29.12.1997 р.	272
93	Акціонерний комерційний банк "Райффайзенбанк Україна"	ЗАТ	92 668 900		02.03.1998 р.	273
94	Акціонерний комерційний банк "Сітібанк (Україна)"	ЗАТ	50 000 000		11.05.1998 р.	274
95	Закрите акціонерне товариство "Мікрофінансовий Банк"	ЗАТ	47 679 000		28.12.2000 р.	276
96	Закрите акціонерне товариство "Комерційний банк НРБ-Україна"	ЗАТ	23 550 000		15.06.2001 р.	277
97	Закрите акціонерне товариство "ПРАЙМ-БАНК"	ЗАТ	15 000 000		30.07.2001 р.	278
Вінницька область						
—						
Волинська область						
98 (1)	Товариство з обмеженою відповідальністю "Діалогбанк"	ТОВ	29 000 000		04.01.1992 р.	80
99 (2)	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Західнокомбанк"	ТОВ	17 077 000		11.03.1993 р.	153
100 (3)	Банк Пекао (Україна) Товариство з обмеженою відповідальністю	ТОВ	23 592 450		28.02.1997 р.	265
101 (4)	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Володимирський"	ТОВ	16 000 000		13.12.2001 р.	279
Дніпропетровська область						
102 (1)	Акціонерний комерційний банк "Південкомбанк"	ВАТ	12 148 910		03.10.1991 р.	12
103 (2)	Закрите акціонерне товариство комерційний банк "ПриватБанк"	ЗАТ	186 000 000		19.03.1992 р.	92
104 (3)	Акціонерний комерційний банк "Новий"	ЗАТ	17 500 000		06.04.1992 р.	101
105 (4)	Акціонерний комерційний банк "Причорномор'я"	ВАТ	16 133 260		21.04.1993 р.	163
106 (5)	Акціонерний банк "Кредит-Дніпро"	ЗАТ	26 640 000		07.07.1993 р.	180
107 (6)	Закрите акціонерне товариство акціонерний банк "Радабанк"	ЗАТ	14 800 000		03.12.1993 р.	220
108 (7)	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Земельний Капітал"	ТОВ	11 127 100		31.01.1994 р.	236
109 (8)	Акціонерний комерційний банк "Прем'єрбанк"	ЗАТ	30 000 300		22.06.1994 р.	247
110 (9)	Акціонерний комерційний банк "Технобанк"	ЗАТ	20 026 310		23.06.1994 р.	248
111 (10)	Товариство з обмеженою відповідальністю "КласикБанк"	ТОВ	17 000 000		06.10.1995 р.	254
112 (11)	Закрите акціонерне товариство Український Банк Міжнародного Співробітництва "Інвест-Кривбас Банк"	ЗАТ	6 671 000		18.10.1996 р.	263
Донецька область						
113 (1)	Акціонерний банк "ІКАР-БАНК"	ВАТ	15 000 000		01.10.1991 р.	6
114 (2)	Донецький акціонерний банк "Донвуглемінбанк"	ВАТ	2 300 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.10.1991 р.	7
115 (3)	Макіївський акціонерний комерційний банк "ШАХТЕКОНОМБАНК"	ВАТ	2 450 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.10.1991 р.	8
116 (4)	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерно-комерційний банк "Капітал"	ВАТ	18 100 000		31.10.1991 р.	65
117 (5)	Акціонерний комерційний Банк "Азов-Банк"	ВАТ	2 500 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	31.10.1991 р.	67
118 (6)	Закрите акціонерне товариство з іноземними інвестиціями та участю українського капіталу "Перший Український Міжнародний Банк"	ЗАТ	23 000 000		23.12.1991 р.	73
119 (7)	Товариство з обмеженою відповідальністю Донецький комерційний біржовий банк "Донбіржбанк"	ТОВ	8 100 000		27.12.1991 р.	78
120 (8)	Закрите акціонерне товариство "Донгорбанк"	ЗАТ	85 000 000		06.04.1992 р.	99
121 (9)	Акціонерний банк "Донеччина"	ВАТ	27 160 000		19.05.1993 р.	170
122 (10)	Акціонерно-комерційний "Промекономбанк"	ВАТ	21 700 019		25.08.1993 р.	194
123 (11)	Закрите акціонерне товариство комерційний банк "Донкредитінвест"	ЗАТ	82 084 377		24.11.1993 р.	214

БАНКИ УКРАЇНИ

м. Київ, вул. Ярославів Вал, 14-а	185	19.11.2001 р.	1Л до 19.05.2002 р. — тільки для юридичних осіб	185-1	19.11.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,10*,11,12,13,14,15,18,19,20,21; зупинено до 20.04.2002 р.; операцію 10 зупинено до 19.05.2002 р. операції — без права залучення вкладів (депозитів) від фізичних осіб та емісії власних цінних паперів
м. Київ, вул. Федорова, 4, корпус 21	183	24.12.2001 р.		183-1	24.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Комінтерну, 28	190	04.12.2001 р.		190-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,13,14,15,18,19,20,21,22,23
м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	189	04.12.2001 р.		189-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Воровського, 40	191	03.12.2001 р.		191-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Київ, вул. Димитрова, 16-г	193	04.12.2001 р.	Касове обслуговування клієнтів під контролем до 17.04.2002 р.	193-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,18,19,20,21
м. Київ, вул. Боженка, 86	195	06.12.2001 р.		195-1	06.12.2001 р.	1,2,5,6,7,8,12,15,18,19,20
м. Київ, вул. Володимирська, 46	198	05.09.2001 р.		198-1	05.09.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20,22,23
м. Київ, вул. Нижньо-юрківська, 81	197	19.09.2001 р.	Касове обслуговування клієнтів здійснюється через уповноважений банк	197-1	19.09.2001 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20
—	—	—	—	—	—	—
м. Луцьк, вул. Коперника, 8	196	24.09.2001 р.		196-1	24.09.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	71	19.10.2001 р.		71-1	19.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
м. Луцьк, вул. Данила Галицького, 14	176	31.10.2001 р.		176-1	31.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Луцьк, вул. Прогресу, 7	199	29.01.2002 р.		199-1	29.01.2002 р.	1,2,3,5,6,7,8,12,13,14,16,18,19,20
м. Дніпропетровськ, вул. Рогалієва, 12	44	10.01.2002 р.		44-1	10.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 50	22	04.12.2001 р.		22-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	112	14.12.2001 р.		112-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 33	88	06.12.2001 р.		88-1	06.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21,22,23
м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 17	70	10.12.2001 р.		70-1	10.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46/1	166	24.12.2001 р.		166-1	24.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Дніпропетровськ, просп. Пушкіна, 15	113	29.12.2001 р.		113-1	29.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11*,12,13,14,15,17,18,19,20,21; операцію 11 зупинено до 25.01.2003 р. у частині здійснення валютних операцій на міжнародних ринках
м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 10	160	05.01.2002 р.		160-1	05.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Дніпропетровськ, Набережна ім. В.І.Леніна, 29	153	04.12.2001 р.		153-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 39-а	110	31.10.2001 р.		110-1	31.10.2001 р.	1,5,14,18,19,20
Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, просп. К.Маркса, 28	177	05.01.2002 р.	5Н зупинено до 25.01.2003 р. у частині купівлі, продажу цінних паперів та операцій з ними	177-1	05.01.2002 р.	1,2,5,13,14,18,19,20,21,22,23; до 25.01.2003 р. зупинено операції в частині: 1) купівлі, продажу цінних паперів та операцій з ними; 2) управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів
м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а	55	03.01.2002 р.		55-1	03.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11*,12,13,14,15,18,19,20,21; операцію 11 зупинено до 25.01.2003 р.
м. Донецьк, вул. Артема, 63	—	—		—	—	—
Донецька обл., м. Макіївка, вул. Гаврилова, 3	—	—				—
м. Донецьк, вул. Артема, 110	122	29.12.2001 р.		122-1	29.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
Донецька обл., м. Маріуполь, просп. Леніна, 35	—	—				—
м. Донецьк, вул. Університетська, 2-а	8	04.12.2001 р.		8-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
м. Донецьк, просп. Миру, 59	145	04.10.2001 р.		145-1	04.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Донецьк, бул. Пушкіна, 20	85	04.12.2001 р.		85-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Донецьк, вул. Артема, 125	104	06.12.2001 р.		104-1	06.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
м. Донецьк, просп. Ленінський, 4	182	04.12.2001 р.		182-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20,21
м. Донецьк, просп. Титова, 8-б	155	13.12.2001 р.		155-1	13.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,18,19,20,21

Житомирська область						
124 (1)	Комерційний банк "АМАСКО"	ТОВ	3 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.04.1993 р.	161
Закарпатська область						
125 (1)	Закарпатський акціонерний комерційний банк "Лісбанк"	ВАТ	762 823	Банк перебуває у стадії ліквідації	04.10.1991 р.	14
126 (2)	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Коопінвестбанк"	ТОВ	10 500 000		16.12.1992 р.	135
Запорізька область						
127 (1)	Акціонерний комерційний банк "Індустріалбанк"	ВАТ	13 411 260		16.10.1991 р.	36
128 (2)	Акціонерний банк "АвтоЗАЗбанк"	ВАТ	14 101 518		21.10.1991 р.	43
129 (3)	КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	ВАТ	24 012 787	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.10.1991 р.	44
130 (4)	Акціонерний банк "Муніципальний"	ВАТ	11 700 000		21.10.1991 р.	45
131 (5)	Акціонерний банк "Металург"	ЗАТ	9 850 580		12.07.1993 р.	182
132 (6)	Акціонерне товариство "Наш банк"	ВАТ	16 942 000		17.11.1993 р.	211
Івано-Франківська область						
133 (1)	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Прикарпаття"	ВАТ	16 000 000		22.10.1991 р.	46
134 (2)	Акціонерний комерційний банк "Західбудгазбанк"	ВАТ	9 504 720		22.10.1991 р.	47
Кіровоградська область						
—	—	—	—	—	—	—
АР Крим і м. Севастополь						
135 (1)	Азово-Чорноморський комерційний банк "Азчекомбанк"	ТОВ	100 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	24.10.1991 р.	52
136 (2)	Акціонерний банк "Таврика"	ВАТ	41 351 500		24.10.1991 р.	53
137 (3)	Комерційний акціонерний банк "Крим-банк"	ЗАТ	1 067 601	Банк перебуває у стадії ліквідації	25.10.1991 р.	54
138 (4)	Акціонерний комерційний банк "Інтерконтбанк"	ЗАТ	2 500 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	13.12.1991 р.	71
139 (5)	Відкрите акціонерне товариство "Об'єднаний комерційний банк"	ВАТ	30 065 640		23.12.1991 р.	74
140 (6)	Акціонерний банк "Кримкредит"	ЗАТ	4 180 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.02.1992 р.	86
141 (7)	Кримський Комерційний церковний банк "ККЦБ"	ТОВ	200 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	07.05.1992 р.	108
142 (8)	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	ВАТ	16 032 000		22.06.1992 р.	118
143 (9)	Акціонерний банк "Абсолют"	ЗАТ	2 430 200	Банк перебуває у стадії ліквідації	26.11.1993 р.	215
144 (10)	Комерційний банк "Крим юрт"	ТОВ	2 126 890	Банк перебуває у стадії ліквідації	20.01.1994 р.	225
145 (11)	Акціонерний Банк "Морський"	ВАТ	14 852 275		17.05.1994 р.	246
146 (12)	Акціонерно-Комерційний Банк "ЯЛТАБАНК"	ЗАТ	2 400 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.07.1996 р.	261
Луганська область						
147 (1)	Акціонерний банк "Український комунальний банк"	ВАТ	15 000 000		10.08.1993 р.	187
148 (2)	Товариство з обмеженою відповідальністю "Східно-промисловий комерційний банк"	ТОВ	10 000 000		13.09.1995 р.	253
Львівська область						
149 (1)	Відкрите акціонерне товариство "Електрон Банк"	ВАТ	12 000 000		10.10.1991 р.	25
150 (2)	Відкрите акціонерне товариство "Селянський комерційний банк "Дністер"	ВАТ	22 000 000		14.10.1991 р.	27
151 (3)	Закрите акціонерне товариство Акціонерно-комерційний банк "Львів"	ЗАТ	8 805 338		14.10.1991 р.	28
152 (4)	Комерційний банк "ГАЛС"	ТОВ	604 422	Банк перебуває у стадії ліквідації	14.10.1991 р.	30
153 (5)	"Акціонерне товариство "Західно-Український Комерційний Банк"	ВАТ	75 086 669		31.03.1992 р.	96
154 (6)	Відкрите акціонерне товариство "Банк Універсальний"	ВАТ	55 000 000		20.01.1994 р.	226
Миколаївська область						
155 (1)	Миколаївський Комерційний акціонерний банк розвитку промисловості і соціальної сфери України (Миккомбанк)	ВАТ	398 003	Банк перебуває у стадії ліквідації	29.04.1992 р.	105
Одеська область						
156 (1)	Закрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Одеса-Банк"	ЗАТ	15 000 000		17.10.1991 р.	38
157 (2)	Акціонерний комерційний банк "ПОРТО-ФРАНКО"	ВАТ	13 213 560		17.10.1991 р.	39
158 (3)	Акціонерний комерційний банк "Інвестбанк"	ЗАТ	13 730 000		31.03.1992 р.	95

Житомирська обл., м. Бердичів, вул. Нізгурецька, 16	—	—		—	—	—
м. Ужгород, вул. Волошина, 52	—	—		—	—	—
м. Ужгород, вул. Гайди, 10	105	04.10.2001 р.		105-1	04.10.2001 р.	1,2,3,4*,5,6,7,12,13,15,18,19,20,21; операцію 4 зупинено до 25.01.2003 р.
м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 39-д	126	04.12.2001 р.		126-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Запоріжжя, просп. Леніна, 8	106	29.12.2001 р.		106-1	29.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
м. Запоріжжя, вул. Кремільська, 8	—	—		—	—	—
м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 60-б	84	14.12.2001 р.		84-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Запоріжжя, просп. Металургів, 30	69	14.12.2001 р.		69-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18, 19,20,21
м. Запоріжжя, вул. Добролюбова, 22	42	14.12.2001 р.		42-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17, 18,19,20,21
м. Івано-Франківськ, вул. Василіянок, 48	96	25.12.2001 р.		96-1	25.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18, 19,20,21,22
м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 67	101	17.12.2001 р.		101-1	17.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
—	—	—		—	—	—
м. Феодосія, вул. Р.Люксембург, 4	—	—		—	—	—
м. Севастополь, вул. Республіки, 1	167	04.12.2001 р.		167-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Сімферополь, вул. Крілова, 37	—	—		—	—	—
м. Сімферополь, вул. Гоголя, 9/16	—	—		—	—	—
м. Сімферополь, вул. К.Лібкнхета, 5	120	26.10.2001 р.		120-1	26.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
м. Сімферополь, вул. Куйбишева, 60/24	—	—		—	—	—
м. Севастополь, вул. Леніна, 25	—	—		—	—	—
м. Сімферополь, вул. Більшовицька, 24	164	11.01.2002 р.		164-1	11.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 14-а	—	—		—	—	—
м. Сімферополь, (вул. К.Маркса, 30/9)	—	—		—	—	—
м. Севастополь, вул. Брестська, 18-а	168	14.12.2001 р.		168-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Ялта, вул. Руданського, 8	—	—		—	—	—
м. Луганськ, вул. В.В.Шевченка, 18-а	149	03.01.2002 р.		149-1	03.01.2002 р.	1,2,5,7,8,12,13,14,18,19,20,21,23
м. Луганськ, вул. Радянська, 83	77	29.12.2001 р.		77-1	29.12.2001 р.	1,2,5,14,18,19,20
м. Львів, вул. Грабовського, 11	31	13.12.2001 р.		31-1	13.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18, 19,20,21,22
м. Львів, вул. Переяславська, 6-а	94	04.12.2001 р.		94-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Львів, вул. Сербська, 1	54	14.12.2001 р.		54-1	14.12.2001 р.	1,2,5,7,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Львів, вул. Зелена, 149-а	—	—		—	—	—
м. Львів, вул. Сахарова, 78	43	24.09.2001 р.		43-1	24.09.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17, 18,19,20,21
м. Львів, вул. Пасічна, 141	92	04.12.2001 р.		92-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21,22
м. Миколаїв, вул. Р. Люксембург, 52	—	—		—	—	—
м. Одеса, просп. Адміральський, 33-а	159	29.12.2001 р.		159-1	29.12.2001 р.	1,2,3,4*,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19, 20,21,22; операцію 4 зупинено до 25.01.2003 р.
м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	129	03.01.2002 р.	1Л — до 25.01.2003 р. встановлено ліміт для депозитів фізичних осіб	129-1	03.01.2002 р.	1,2,3*,4*,5,6,7*,8*,13,14,15*,17,18,19,20,21; операції 3,4,8,15 зупинено до 25.01.2003 р.; до 25.01.2003 р. встановлено ліміт на операції за депозитами фізичних осіб
м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	98	14.12.2001 р.		98-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21

БАНКИ УКРАЇНИ

159 (4)	Комерційний банк "ФЕБ"	ТОВ	7 500 000		29.01.1993 р.	147
160 (5)	Комерційний банк "Місто Банк"	ТОВ	10 026 000		23.07.1993 р.	184
161 (6)	Акціонерний комерційний банк "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	BAT	23 816 000		05.11.1993 р.	207
162 (7)	Акціонерний банк "ПІВДЕННИЙ" у вигляді акціонерного товариства закритого типу	ЗАТ	33 910 000		03.12.1993 р.	218
163 (8)	Акціонерний комерційний банк "Фінбанк"	BAT	16 000 000		24.12.1993 р.	223
164 (9)	Комерційний банк "Контакт Банк"	ТОВ	22 832 510	Банк перебуває у стадії ліквідації	02.02.1994 р.	238
165 (10)	Акціонерний комерційний банк "ІМЕКСБАНК"	BAT	36 000 000		29.03.1994 р.	241
Полтавська область						
166 (1)	Полтавський акціонерний банк "Полтава-банк"	BAT	19 260 000		16.10.1991 р.	37
167 (2)	Акціонерний комерційний банк "МТ-Банк"	BAT	54 354 020		27.12.1991 р.	77
168 (3)	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "АВТОКРАЗБАНК"	BAT	19 260 000		07.07.1993 р.	179
Рівненська область						
169 (1)	Комерційний банк "Княжий"	ТОВ	6 300 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	08.04.1994 р.	242
Сумська область						
—	—	—	—	—	—	—
Тернопільська область						
—	—	—	—	—	—	—
Харківська область						
170 (1)	Акціонерний комерційний інноваційний банк "УкрСиббанк"	BAT	90 000 000		28.10.1991 р.	57
171 (2)	Відкрите акціонерне товариство "Мегабанк"	BAT	34 852 433		28.10.1991 р.	58
172 (3)	Акціонерний комерційний регіональний банк "Регіон-банк"	ЗАТ	15 000 000		28.10.1991 р.	59
173 (4)	Акціонерно-комерційний РЕАЛ БАНК	BAT	19 303 600		29.10.1991 р.	60
174 (5)	Харківський акціонерний комерційний Земельний банк	BAT	15 000 000		29.10.1991 р.	61
175 (6)	"Акціонерний Східно-Український Банк "Грант"	ЗАТ	10 000 000		29.10.1991 р.	62
176 (7)	Акціонерний комерційний банк "Базис"	BAT	10 000 000		15.04.1992 р.	103
177 (8)	Акціонерний комерційний банк "Меркурій"	BAT	18 500 000		18.11.1992 р.	129
178 (9)	Акціонерний банк "Факторіал-Банк"	BAT	27 111 519		01.12.1992 р.	131
179 (10)	Акціонерний комерційний банк "Європейський"	BAT	13 420 940		03.03.1993 р.	152
180 (11)	Акціонерний комерційний банк "Український банк торгового співробітництва"	BAT	18 000 000		23.03.1993 р.	156
181 (12)	Акціонерно-комерційний банк "Золоті ворота"	BAT	24 000 000		18.08.1993 р.	193
Херсонська область						
—	—	—	—	—	—	—
Хмельницька область						
—	—	—	—	—	—	—
Черкаська область						
—	—	—	—	—	—	—
Чернігівська область						
182 (1)	Акціонерний банк "Приватінвест"	BAT	14 700 000		30.10.1991 р.	64
183 (2)	Комерційний акціонерний банк "Демарк"	BAT	9 345 000		10.07.1992 р.	122
184 (3)	Акціонерний інвестиційний селянський банк "АгроИНВЕСТбанк"	BAT	1 290 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	04.12.1992 р.	132
185 (4)	Акціонерний комерційний "Євробанк"	BAT	6 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.01.1993 р.	145
186 (5)	Акціонерний комерційний банк "ПОЛІКОМБАНК"	ЗАТ	12 678 000		18.08.1994 р.	249
Чернівецька область						
187 (1)	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Буковина"	ТОВ	7 500 000		21.05.1992 р.	114

БАНКИ УКРАЇНИ

м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	143	16.01.2002 р.	1Л припинено у частині приймання вкладів (депозитів) від фізичних осіб; кредитування юридичних і фізичних осіб та фінансовий лізинг до 25.01.2003 р. здійснюється тільки в межах сум повернутих негативно класифікованих кредитів	143-1	16.01.2002 р.	1,2,3*,4*,5,6*,7,8,13,14,18,19,20,21; операції 3,4,6 зупинено до 25.01.2003 р., припинено операції з прийманням вкладів (депозитів) від фізичних осіб; до 25.01.2003 р. зупинено операції в частині управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів
м. Одеса, вул. Фонтанська Дорога, 11	194	05.01.2002 р.		194-1	05.01.2002 р.	1,5,18,19,20
Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	66	04.12.2001 р.		66-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Одеса, (вул. Французький бульвар, 10	65	04.12.2001 р.		65-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Одеса, (вул. Белинського, 16)	121	03.01.2002 р.	4Н зупинено до 01.07.2002 р. у частині відповідального збереження цінностей	121-1	03.01.2002 р.	1,2,3*,4*,5,6*,13,14,15,18,19,20,21; операції 3,4,6 зупинено до 25.01.2003 р.
м. Одеса, вул. Прохорівська, 45	—	—		—	—	—
м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 8-а	157	10.12.2001 р.		157-1	10.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,18,19,20,21,22
м. Полтава, вул. Паризької Комуни, 40-а	73	04.12.2001 р.	4Н зупинено до 01.01.2003 р. у частині відповідального збереження цінностей	73-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21
Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Леніна, 18/14	142	24.12.2001 р.		142-1	24.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Кіївська, 8	147	04.10.2001 р.		147-1	04.10.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Рівне, вул. Кавказька, 9	—	—		—	—	—
—	—	—		—	—	—
—	—	—		—	—	—
м. Харків, просп. Московський, 60	75	24.12.2001 р.		75-1	24.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Харків, вул. Артема, 30	163	29.12.2001 р.		163-1	29.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22
м. Харків, вул. Дарвіна, 4	32	05.01.2002 р.		32-1	05.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11*,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23; операція 11 здійснюється за умови виконання ліцензійних вимог щодо розміру регулятивного капіталу
м. Харків, просп. Леніна, 60-а	20	15.01.2002 р.	1Л до 20.06.2002 р. — без права збільшення обсягів залучених коштів фізичних осіб	20-1	15.01.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21; до 20.06.2002 р. операції — без права збільшення обсягів залучених коштів фізичних осіб
м. Харків, вул. Чернишевського, 4	49	14.12.2001 р.		49-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Харків, вул. Данилевського, 19	6	04.12.2001 р.		6-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Харків, вул. Сумська, 88	34	14.12.2001 р.		34-1	14.12.2001 р.	1,2,5,7,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Харків, вул. Полтавський Шлях, 123	165	14.12.2001 р.		165-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Харків, вул. Римарська, 32	37	04.12.2001 р.		37-1	04.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Харків, Червоношкільна Набережна, 24	90	25.12.2001 р.	1Л,2Л,3Л до 15.01.2003 р. — тільки для юридичних осіб; 6Н до 15.01.2003 р. — без права відкриття нових карткових рахунків фізичним особам у національній валюті	90-1	25.12.2001 р.	1*,2*,3*,4*,5,6*,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21; операції 3,4,6 зупинено до 25.01.2003 р.; до 15.01.2003 р. операція 1 — без права виплати за платіжними картками, операція 2 — без права відкриття нових поточних рахунків в іноземній валюті фізичним особам; до 15.01.2003 р. зупинено операції з прийманням вкладів (депозитів) від фізичних осіб
м. Харків, вул. Клочковська, 3	68	14.12.2001 р.	Касове обслуговування клієнтів під контролем до 01.09.2002 р.	68-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
м. Харків, просп. Леніна, 36	83	24.12.2001 р.		83-1	24.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,18,19,20,21
—	—	—		—	—	—
—	—	—		—	—	—
—	—	—		—	—	—
м. Чернігів, вул. Преображенська, 2	133	24.12.2001 р.		133-1	24.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	47	14.12.2001 р.		47-1	14.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15,17,18,19,20,21,22,23
м. Чернігів, вул. Т.Шевченка, 103	—	—		—	—	—
м. Чернігів, вул. Леніна, 32	—	—		—	—	—
м. Чернігів, вул. Київська, 3	152	03.12.2001 р.		152-1	03.12.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11,12,13,14,15,17,18,19,20,21
м. Чернівці, вул. Шкільна, 1	175	25.12.2001 р.		175-1	25.12.2001 р.	13,14,18,19,20,21

Нумерація операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій

Для зручності користування списком банків та переліком операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл НБУ на здійснення операцій, пропонуємо таку їх нумерацію:

Банківські операції, які банки мають право здійснювати на підставі банківської ліцензії:

1Л — приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб;

2Л — відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі передача грошових коштів із цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них;

3Л — розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Операції та угоди, які банки мають право здійснювати за наявності банківської ліцензії без отримання письмового дозволу:

1Н — надання гарантій і поручительств та інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання у грошовій формі;

2Н — придбання права вимоги на виконання зобов'язань у грошовій формі за поставлені товари чи надані послуги, беручи на себе ризик виконання таких вимог та приймання платежів (факторинг);

3Н — лізинг;

4Н — послуги з відповідального зберігання та надання в оренду сейфів для зберігання цінностей і документів;

5Н — випуск, купівля, продаж і обслуговування чеків, векселів та інших оборотних платіжних інструментів;

6Н — випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток;

7Н — надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських операцій.

Операції, які банки мають право здійснювати за умови отримання письмового дозволу Національного банку України:

Операції з валютними цінностями:

1. Неторговельні операції з валютними цінностями.

2. Ведення рахунків клієнтів (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті та клієнтів-нерезидентів у грошовій одиниці України.

3. Ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті.

4. Ведення кореспондентських рахунків банків (нере-

зидентів) у грошовій одиниці України.

5. Відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними.

6. Відкриття кореспондентських рахунків у банках (нерезидентах) в іноземній валюті та здійснення операцій за ними.

7. Залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України.

8. Залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках.

9. Операції з банківськими металами на валютному ринку України.

10. Операції з банківськими металами на міжнародних ринках.

11. Інші операції з валютними цінностями на міжнародних ринках.

12. Емісія власних цінних паперів.

13. Організація купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів.

14. Здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андеррайтинг).

15. Здійснення інвестицій у статутні фонди та акції інших юридичних осіб.

16. Здійснення випуску, обігу, погашення (розповсюдження) державної та іншої грошової лотереї.

17. Перевезення валютних цінностей та інкасація коштів.

Операції за дорученням клієнтів або від свого імені:

18. з інструментами грошового ринку.

19. з інструментами, що базуються на обмінних курсах та відсотках.

20. з фінансовими ф'ючерсами та опціонами.

21. Довірче управління коштами та цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами.

Депозитарна діяльність і діяльність із ведення реєстрів власників іменних цінних паперів:

22. Депозитарна діяльність зберігача цінних паперів.

23. Діяльність із ведення реєстрів власників іменних цінних паперів.

Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (1991—2002 рр.)

За станом на 1 березня 2002 р.

№ п/п	Назва банку ¹	№ реєстрації банку	Дата закриття банку	Підстава для закриття банку
1	"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	102	24.06.1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	"ДИСКОНТ"	116	27.11.1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	"ЕКОНОМІКА"	119	21.12.1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	"ЯНТАР"	106	05.03.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	"ЗАХІДКООПБАНК"	48	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
7	"АГРОПОСТАЧБАНК"	109	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
8	"АГРОПРОГРЕС"	121	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
9	"ПАРТНЕР"	90	29.12.1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	"СУМИ-БАНК"	143	05.01.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 3 від 05.01.1994 р.
11	"ПРИКАРПАТТОРГБАНК"	117	21.01.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
12	"ЕКОМЕДБАНК"	130	02.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 19 від 02.02.1994 р.
13	"БЛАГОБАНК"	196	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 26 від 08.02.1994 р.
14	"НИВА"	137	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 27 від 08.02.1994 р.
15	"УНІВЕРСАЛЬБАНК"	136	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 28 від 08.02.1994 р.
16	"ДОНБАС"	66	09.06.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 111 від 09.06.1994 р.
17	"КОЛОС"	111	30.06.1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	"ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	"РІВНЕСПОЖИВСПІЛКА"	200	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
20	"АВУАР"	150	09.08.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	"ЕЛБІМБАНК"	230	26.01.1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
22	КБ "ВОРСКЛА"	224	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРСОЦБАНК"
23	КБ "ХЕРСОНІНВЕСТБАНК"	173	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"
24	"EBIC"	237	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ № 82 від 09.07.1996 р.
25	"БУККООПБАНК"	185	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
26	"ОЛЕВСЬКИЙ"	112	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
27	"ДНІПРОБАНК"	49	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
28	"ЄДНІСТЬ"	191	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ № 82 від 09.07.1996 р.
29	"ЛЬВІВ-ВЕСТ"	76	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЕЛЕКТРОН"
30	АКБ "ПРУТ і К"	100	12.12.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЗУКБ"
31	АКБ "КОНГРЕС"	176	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 187 від 26.12.1996 р.
32	КБ "ПРОМІНЬ"	56	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 188 від 26.12.1996 р.
33	КБ "ХЕРСОН"	98	30.01.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 20 від 30.01.1997 р.
34	АБ "ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК"	50	27.02.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 28 від 27.02.1997 р.
35	КБ "КООПЕРАТОР"	174	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 54 від 27.03.1997 р.
36	КБ "ЕНЕРГІЯ"	107	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 55 від 27.03.1997 р.
37	АБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	55	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 56 від 27.03.1997 р.
38	КБ "ВІННИЦЯ"	42	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 57 від 27.03.1997 р.
39	АКБ "ЛЕГПРОДБАНК"	141	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 58 від 27.03.1997 р.
40	АКБ "ХАРКІВ"	126	24.04.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 95 від 24.04.1997 р.
41	АКБ "ДНІПРОСЕРВІСБАНК"	113	03.07.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 135 від 03.07.1997 р.
42	АКБ "ЄВРОЦЕНТР"	178	30.10.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 261 від 30.10.1997 р.
43	АКБ "ДНІПРО"	13	06.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 306 від 06.03.1998 р.
44	АКБ "РОСЬ"	85	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 325 від 13.03.1998 р.

¹ Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.

БАНКИ УКРАЇНИ

45	КБ "ПАРИТЕТ"	146	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 326 від 13.03.1998 р.
46	КБ "ФДС"	244	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 345 від 26.03.1998 р.
47	КБ "ГЕОБАНК"	140	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 347 від 26.03.1998 р.
48	АБ "МОНОЛІТБАНК"	233	16.04.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 365 від 16.04.1998 р.
49	АБ "ЕКОНОМБАНК"	34	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 393 від 25.06.1998 р.
50	АБ "ЄВРОМЕТАЛБАНК"	208	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 394 від 25.06.1998 р.
51	АКБ "ФІАТБАНК"	97	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 400 від 30.07.1998 р.
52	КБ "ДНІСТЕР-БАНК"	32	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 401 від 30.07.1998 р.
53	АБ "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ"	41	05.08.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 402 від 05.08.1998 р.
54	КБ "КОНТИНЕНТ"	88	25.09.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 417 від 25.09.1998 р.
55	АБ "ЮНІВЕРС"	162	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 437 від 27.11.1998 р.
56	АБ "ІНТРАСТБАНК"	154	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 438 від 27.11.1998 р.
57	АКБ "СТРИЖЕНЬ"	209	18.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 449 від 18.12.1998 р.
58	АКБ "СЕРВІС"	186	31.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 450 від 31.12.1998 р.
59	КБ "САНА"	91	29.01.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 455 від 29.01.1999 р.
60	КБ "УКРУНІВЕРСАЛБАНК"	213	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 474 від 01.04.1999 р.
61	КБ "АЛЕКС"	123	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 481 від 01.04.1999 р.
62	АБ "ВІКТОРІЯ"	40	17.05.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 489 від 17.05.1999 р.
63	АБ "АРМАНД"	206	14.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 509 від 14.06.1999 р.
64	АБ "РЕЗІДЕНТ"	70	30.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 512 від 30.06.1999 р.
65	АКБ "ГАЛИЦЬКИЙ"	31	30.07.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 528 від 30.07.1999 р.
66	АБ "ТРАСТ"	159	30.08.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 559 від 30.08.1999 р.
67	АБ "ТЕРНАВА"	235	30.09.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 576 від 30.09.1999 р.
68	АБ "АНТЕК"	104	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 579 від 22.10.1999 р.
69	АБ "ЦЕНТРАЛЬНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	232	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 580 від 22.10.1999 р.
70	АКБ "БУДМБАНК"	10	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 39 від 08.02.2000 р.
71	АБ "ПОДІЛЛЯ"	151	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 40 від 08.02.2000 р.
72	АКБ "АРКАДІЯ"	192	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 70 від 22.03.2000 р.
73	АКБ "УКРАНАФТОГАЗБАНК"	26	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 71 від 22.03.2000 р.
74	АБ "ЛІКО"	201	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 130 від 04.05.2000 р.
75	АКБ "НЕЗАЛЕЖНІСТЬ"	181	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 131 від 04.05.2000 р.
76	КБ "ЧЕРКАСИ"	188	16.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 133 від 16.05.2000 р.
77	АКБ "БНП-ДРЕЗДНЕР БАНК (УКРАЇНА)"	275	04.08.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 228 від 04.08.2000 р.
78	АБ "ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА"	190	08.12.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 347 від 08.12.2000 р.
79	АБ "ЛІГА"	134	27.03.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 65 від 27.03.2001 р.
80	КІЕВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ АКБ	33	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 120 від 07.06.2001 р.
81	АКБ "СЛОБОЖАНЩИНА"	84	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 121 від 07.06.2001 р.
82	АКБ "ТАВРІЯ"	51	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 122 від 07.06.2001 р.
83	КБ "ПОЛІС"	203	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 204 від 29.08.2001 р.
84	АК "ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	87	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 205 від 29.08.2001 р.
85	АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК ІНВЕСТУВАННЯ ПРОГРАМ РЕКОНСТРУКЦІЇ і РОЗВИТКУ "ЗАВОДБАНК"	251	31.10.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 308 від 31.10.2001 р.
86	ІНВЕСТИЦІЙНО-КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ЕРА"	144	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 339 від 19.11.2001 р.
87	КІЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	257	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 340 від 19.11.2001 р.
88	АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ЛАНБАНК"	197	11.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 30 від 11.02.2002 р.
89	КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЗОРЯ"	115	13.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 41 від 13.02.2002 р.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготувала головний економіст департаменту реєстрації та ліцензування банків НБУ Олена Сілецька.

Аналіз діяльності окремих банків України за підсумками 2001 року

У попередньому номері "Вісника НБУ" опубліковано розгорнуту структуру активів, зобов'язань і балансового капіталу банків України за станом на 01.01.2002 р. Наш постійний позаштатний оглядач у своєму аналізі, зробленому у формі таблиць на основі цих матеріалів, акцентує увагу на найвищих і найнижчих значеннях основних показників діяльності окремих банків. Наголошуємо, що малі або великі значення того чи іншого показника ще не є ознакою міцності або ненадійності відповідної банківської установи. Проте вони є приводом для ретельного аналізу окремими банками обраної стратегії і тактики, стилю і методів роботи.

КОМЕНТАР ДО ТАБЛИЦЬ

У таблицях подано аналіз за двадцятьма основними показниками банківської діяльності. Про економічне значення більшості з них розповідалося в аналогічних матеріалах, опублікованих у "Віснику НБУ" (№ 10 за 1999 р., № 4 за 2000 р., № 4

Таблиця 1. Зростання (зменшення) обсягу сумарних активів окремих банків за підсумками 2001 року

Зростання обсягу сумарних активів (≥ 200 млн. грн.)		
Назва банку	Сума зростання, тис. грн.	Відносне зростання, %
"АВАЛЬ"	2 111 871	65
ПРИВАТБАНК	1 805 780	58
ОЩАДБАНК	1 043 337	49
ПРОМІНВЕСТБАНК	871 337	26
РАЙФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	679 036	122
УКРЕКСІМБАНК	586 473	26
УКРСИББАНК	525 100	62
УКРСОЦБАНК	515 809	30
"НАДРА"	462 397	73
БРОКІНГБАНК	396 293	56
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	332 119	102
"ПІВДЕННИЙ"	258 760	76
"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	220 256	50
ПРАВЕКС-БАНК	218 485	39
КРЕДИТПРОМБАНК	212 192	49
"КРЕДИТ-ДНІПРО"	207 935	85
Зменшення обсягу сумарних активів		
Назва банку	Відносне зменшення, %	Сума зменшення, тис. грн.
ПІВДЕНКОМБАНК	-39	-27 591
ІНДУСТРІАЛБАНК	-25	-97 493
ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	-20	-2 529
ІНВЕСТ-КРІВБАС БАНК	-17	-3 275
"СТОІК"	-11	-10 710
ОЛБАНК	-11	-6 946
"ПРИВАТІНВЕСТ"	-4	-1 721
"КРЕДІ СВІСС ФІОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	-3	-1 497
БАНК КРЕДІ ЛЮНЕ УКРАЇНА	-2	-8 264
"НОВИЙ"	-1	-1 084

Таблиця 2. Питома вага кредитного портфеля в сумарних активах окремих банків та груп банків на 01.01.2002 р.

Банківські установи з незначним розміром кредитного портфеля ($\leq 35\%$)	
	Значення показника, %
ТММ-БАНК	12
"ПРИВАТІНВЕСТ"	19
"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	26
РЕАЛ БАНК	30
"ПОРТО-ФРАНКО"	31
"ФЕБ"	34
Банківські установи зі значимим розміром кредитного портфеля ($\geq 80\%$)	
ПРАЙМ-БАНК	94
УКРГАЗПРОМБАНК	93
МІСТО-БАНК	92
ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	92
УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК	91
МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	89
"ПРИЧОРНОМ'Я"	87
"ДОНЕЧЧИНА"	87
ОДЕСА-БАНК	86
СІТІБАНК (УКРАЇНА)	85
ТАС-ІНВЕСТБАНК	84
КОРАЛ-БАНК	84
"ДНІСТЕР"	84
"СИНТЕЗ"	84
ЛЕГБАНК	83
ТЕХНОБАНК	83
БАНК КРЕДІ ЛЮНЕ УКРАЇНА	83
"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	81
"БУКОВИНА"	81
"ДЕМАРК"	80
Групи банків	
Найбільші	59
Великі	67
Середні	69
Малі	66
Разом по системі	63

за 2001 р.). Щоб не завдавати читачеві мороки, пов'язаної з пошуками зазначених чисел журналу, ще раз нагадаємо, як слід трактувати значення того чи іншого показника.

Як і в попередніх публікаціях, зосередимо увагу лише на показниках діяльності окремих банків, які суттєво відхиляються у той чи інший бік від

середніх по системі.

Серед головних із них — **зростання (зменшення) обсягу сумарних активів за звітний період**.

Стосовно банківської системи в цілому, то за 2001 р. абсолютне збільшення її сумарних активів сягнуло близько 13.4 млрд. грн., або 36%. Тож цілком закономірно, що зменшення сумарних активів протягом минулого року зафіксовано лише в 10 комерційних банках.

На нашу думку, в разі зростання цього показника його значення доцільно аналізувати з урахуванням абсолютних сум, а в разі зменшення — відносних. Відповідні дані наведено в таблиці 1.

Зростання (як і зменшення) сумарних активів окремого банку само по собі ще не є критерієм його високої надійності та привабливості для інвесторів і вкладників. Важливішо є спроможність банку ефективно використовувати наявні активи.

Питома вага кредитного портфеля у структурі активів вказує на основний напрям діяльності комерційного банку. Серед найтипівіших пріоритетів — кредитування кінцевого позичальника, надання міжбанківських кредитів, купівля цінних паперів тощо.

Таблиця 2 містить гранично малі ($\leq 35\%$) та гранично великі ($\geq 80\%$) значення цього показника, а також відображає питому вагу кредитного портфеля у межах груп банків і в банківському секторі в цілому.

Надмірно високе значення показника питомої ваги кредитного портфеля у структурі активів не завжди є свідченням орієнтації комерційного банку переважно на кредитні операції. Іноді це також може бути наслідком суттєвих фінансових негараздів у банківській установі (наприклад, якщо більшість кредитів — сумнівні до повернення, а всі ліквідні активи вже витрачено на виконання вимог клієнтів).

Таблиця 3. Збільшення (зменшення) обсягу кредитного портфеля окремих банків протягом 2001 року

Банки, у яких обсяг кредитного портфеля зріс більш як на 200 млн. грн.	Абсолютне зростання, тис. грн.	Відносне зростання, %
ПРИВАТБАНК	1 741 411	108
"АВАЛЬ"	1 357 623	125
ОЩАДБАНК	990 014	184
ПРОМІНVESTБАНК	851 157	42
УКРЕКСІМБАНК	667 358	66
УКРСОЦБАНК	479 965	57
УКРСИББАНК	452 021	82
РАЙФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	414 510	103
"НАДРА"	405 017	107
ПРАВЕКС-БАНК	317 752	155
БРОКІЗНЕСБАНК	307 299	112
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	260 406	43
"ПІВДЕННИЙ"	242 785	116
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	228 305	134
"КРЕДИТ-ДНІПРО"	219 113	267
СІТІБАНК (УКРАЇНА)	217 006	143
УКРГАЗПРОМБАНК	212 221	454
Банки, в яких обсяг кредитного портфеля зменшився	Відносне зменшення, %	Абсолютне зменшення, тис. грн.
"ФЕБ"	-40	-5 684
"СТОІК"	-37	-24 802
ПІВДЕНКОМБАНК	-26	-8 991
"ПОРТО-ФРАНКО"	-2	-267

Таблиця 4. Питома вага основних фондів і нематеріальних активів у структурі активів окремих банків та банківських груп на 01.01.2002 р.

Банківські установи зі значним розміром основних фондів і нематеріальних активів ($\geq 15\%$)	Значення показника, %
"ФЕБ"	46
ТММ-БАНК	40
ЗАХІДБУДГАЗБАНК	32
ПІВДЕНКОМБАНК	27
"Львів"	24
"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	24
НАРОДНИЙ БАНК	24
ФАКТОРІАЛ-БАНК	23
БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	23
ДОНБІРЖБАНК	20
ПОЛТАВА-БАНК	18
ІКАР-БАНК	18
ЕЛЕКТРОН БАНК	17
"ПРИКАРПАТТЯ"	16

Банківські установи з незначним розміром основних фондів і нематеріальних активів ($\leq 1\%$)

ПРАЙМ-БАНК
"НРБ-УКРАЇНА"
"АЛЛОНЖ"
УКРПРОМБАНК
"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"
"СТОІК"
РАЙФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА
УКРГАЗПРОМБАНК
УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА
"ДІАМАНТ"
ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК
"ПРИВАТІНВЕСТ"
РАДАБАНК
ТАС-КОМЕРЦІБАНК

Групи банків	Значення показника
Найбільші	8
Великі	6
Середні	6
Малі	8
Разом по системі	7

Таблиця 5. Питома вага дебіторської заборгованості у структурі активів окремих банків та груп банків на 01.01.2002 р.

Банківські установи зі значним розміром дебіторської заборгованості ($\geq 10\%$ активів)	Значення показника, %
ПОЛТАВА-БАНК	27
"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	25
ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	23
УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	22
"ТАВРИКА"	22
ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	19
ПРЕМ'ЄРБАНК	17
УКРЕКСІМБАНК	15
ТММ-БАНК	15
НАШ БАНК	14
"ВЕЛЕС"	14
АВТОКРАЗБАНК	13
ОЛБАНК	10
"ФЕБ"	10
Банківські установи з незначним розміром дебіторської заборгованості ($\leq 0.1\%$ активів)	
"СТОЛІЧНИЙ"	
МІСТО-БАНК	
ПРАЙМ-БАНК	
БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	
ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	
ОДЕСА-БАНК	
РАДАБАНК	
ІНДУСТРІАЛБАНК	
"КРЕДІ СВІСС ФОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	
РЕГІОН-БАНК	
"АЛЬянс"	
"ЗОЛОТИ ВОРОТА"	
"ПРИВАТІНВЕСТ"	
УКРГАЗПРОМБАНК	
"Львів"	
СІТІБАНК (УКРАЇНА)	
Групи комерційних банків	Значення показника
Найбільші	5
Великі	3
Середні	2
Малі	4
Разом по системі	4

Таблиця 6. Питома вага страхових резервів у структурі активів окремих банків та груп банків на 01.01.2002 р.

Банківські установи зі значним розміром сформованих страхових резервів ($\geq 10\%$ активів)	Значення показника, %
ОЛБАНК	21
ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	20
"ФЕБ"	20
"ІНТЕГРАЛ"	18
"ДЕМАРК"	16
ОДЕСА-БАНК	16
ПОЛІКОМБАНК	15
УКРГАЗПРОМБАНК	15
МТ-БАНК	13
МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	13
УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	13
"АЛЛОНЖ"	13
"ПРИЧОРНОМОР'Я"	12
ДОНБІРЖБАНК	11
УКРЕКСІМБАНК	11
КЛАСИКБАНК	11
ТАС-КОМЕРЦІБАНК	11
УКРСОЦБАНК	11
"БУКОВИНА"	11
"ЄВРОПЕЙСКИЙ"	10
"МЕТАЛУРГ"	10
ЗАХІДІНКОМБАНК	10
"АЛЬянс"	10
ПРИВАТБАНК	10
Групи банків	
Найбільші	8
Великі	5
Середні	5
Малі	5
Разом по системі	6

Ще один показник, який характеризує ділову активність банку і про який у попередніх публікаціях не йшлося, — **збільшення (зменшення) обсягів кредитного портфеля** за звітний період.

Упродовж 2001 р. обсяг кредитного портфеля банківської системи в цілому зріс на 14.3 млрд. грн., або на 81%. У таблиці 3 вказано банки, які протягом минулого року відчутно збільшили свій кредитний портфель, та банківські установи, в яких він із різних причин суттєво зменшився.

Питому вагу основних фондів і нематеріальних активів у структурі активів відображені в таблиці 4.

Питома вага дебіторської заборгованості у структурі активів є одним із показників ефективності управління банківською установою. Адже чим менше його значення, тим меншою є відносна частка сумарних активів, що не приносять доходу. В таблиці 5 відображені цей показник щодо банківської системи в цілому, груп банків та окремих банківських установ, які мають найбільш ($\geq 10\%$) і найменш ($\leq 0.1\%$) його значення.

Серед коефіцієнтів, які характеризують якість активів, найпоказовішим, на нашу думку, є **відношення сформованих страхових резервів до сумарних**

Таблиця 7. Питома вага заборгованості перед суб'ектами господарювання в структурі зобов'язань окремих банків та груп банків на 01.01.2002 р.

Банківські установи зі значною питомою вагою заборгованості перед підприємствами у структурі зобов'язань ($\geq 80\%$)	Значення показника, %
ДАЛОГБАНК	99
КЛАСИКБАНК	97
ТММ-БАНК	91
"БАЗІС"	90
"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	87
УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	86
"МОРСЬКИЙ"	83
МТ-БАНК	81
"МЕРКУРІЙ"	80
Банківські установи з незначною питомою вагою заборгованості перед підприємствами у структурі зобов'язань ($\leq 20\%$)	
"КРЕДІ СВІСС ФІОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	0
"ПРИВАТИНВЕСТ"	0
ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	3
УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	5
"АРКАДА"	7
РЕАЛ БАНК	10
"СТОІК"	10
ПРОМЕКОНОМБАНК	10
УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	11
ЗАХІДБУДГАЗБАНК	12
ОЩАДБАНК	12
ПРАЙМ-БАНК	12
РАДАБАНК	12
ОДЕСА-БАНК	13
МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	13
"АНДРІЇВСЬКИЙ"	14
НАШ БАНК	15
"ДОНКРЕДИТИНВЕСТ"	15
"ПРИКАРПАТТЯ"	15
КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛБАНК	15
"ДНІСТЕР"	17
"НАДРА"	17
КРЕДИТПРОМБАНК	19
"ВЕЛЕС"	19
"СИНТЕЗ"	19
ПІВДЕНКОМБАНК	19
"ПОРТО-ФРАНКО"	19
РАЙФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	20
Групи банків	
Найбільші	38
Великі	32
Середні	46
Малі	35
Разом по системі	38

активів на звітну дату.

Припустимо, що всі банки адекватно оцінюють якість власних активів, своєчасно та в повному обсязі формують страхові резерви. За таких обставин матимемо підстави стверджувати, що чим меншим є значення показника, тим краще почуває себе банк. І, зрозуміло, навпаки.

Дані про банки, які мають найвище (тобто негативне) значення показника, про який ідеється, подано в таблиці 6.

Важливим показником фінансово-голові здоров'я банківської установи є **питома вага заборгованості перед підприємствами у структурі зобов'язань банку**.

Таблиця 8. Питома вага вкладів населення у структурі зобов'язань окремих банків та груп банків на 01.01.2002 р.

Банківські установи зі значною питомою вагою вкладів населення у структурі зобов'язань ($\geq 50\%$)	Значення показника, %
ОЩАДБАНК	76
"ПРИКАРПАТТЯ"	73
ЗАХІДБУДГАЗБАНК	70
НАШ БАНК	63
"АЛЬЯНС"	59
"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	50
"МЕТАЛУРГ"	50
Групи банків	
Найбільші	34
Великі	28
Середні	18
Малі	22
Разом по системі	28

фінансових негараздів, або інших факторів, що спричиняють повільне зростання чи стабільне зменшення клієнтських зобов'язань.

У таблиці 7 відображені цей показник щодо банківської системи в цілому, груп банків і банківських установ, які мають найбільші й найменші його значення.

Питома вага коштів населення у структурі зобов'язань є непрямим, проте доволі виразним показником надійності та привабливості банку з точки зору користувачів банківськими послугами. Причому його доцільно розглядати не лише за станом на звітну дату, а й у динаміці.

Протягом 2001 р. вся банківська

Таблиця 9. Динаміка зростання (зменшення) обсягу вкладів населення в окремих банках за підсумками 2001 року

Банки, в яких суттєво збільшився обсяг вкладів населення (≥ 100 млн. грн.)	Абсолютне зростання, тис. грн.	Відносне зростання, %
ОЩАДБАНК	783 586	59
"АВАЛЬ"	606 587	126
ПРИВАТИБАНК	581 249	73
ПРОМІНВЕСТБАНК	556 217	82
УКРСОЦБАНК	236 901	97
"НАДРА"	203 787	190
УКРЕКСІМБАНК	190 138	71
УКРСИБАНК	134 115	132
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	116 630	79
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	111 095	81
Банки, в яких зменшився обсяг вкладів населення		
"АРКАДА"	-42 381	-65
ПІВДЕНКОМБАНК	-9 476	-49
"ПРИВАТИНВЕСТ"	-6 298	-100
НАШ БАНК	-4 143	-9
"АВТОРИТЕТ"	-3 674	-92
ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	-3 113	-20
РЕАЛ БАНК	-1 005	-7
ОЛ-БАНК	-711	-8
УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	-694	-47
"ФЕБ"	-80	-10

Таблиця 10. Питома вага бюджетних коштів у структурі зобов'язань окремих банків на 01.01.2002 р.

Комерційні банки, які мають значні обсяги бюджетних пасивів ($\geq 5\%$ зобов'язань)	Значення показника, %
"ХРЕЩАТИК"	37
ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	26
ПОЛІКОМБАНК	19
"АВАЛЬ"	18
УКРКОМУНБАНК	10
МЕГАБАНК	9
ІНДУСТРІАЛБАНК	8
УКРСОЦБАНК	7
"ГРАНТ"	6

Надмірне (що прямує до 100%) значення цього співвідношення може бути як наслідком свідомої відмови банку від залучення відносно дорогих депозитів населення і міжбанківських кредитів, так і ознакою недовіри до даної кредитної установи з боку фізичних осіб та інших банків.

Незначне (або нульове) значення показника може бути наслідком або

система України залучила близько 4.3 млрд. грн. вкладів населення (приріст становив 63%). Таблиці 8 і 9 містять назви банків, які є лідерами й аутсайдерами на ринку вкладів населення.

Останнім часом держава проводить політику поступового переведення бюджетних підприємств на казначейську форму обслуговування. Закономірним наслідком цього є зменшення як абсолютних сум, так і питомої ваги бюджетних коштів у структурі зобов'язань окремих банків. Так, за станом на 01.01.2002 р. **питома вага бюджетних коштів у структурі зобов'язань комерційних банків** становила в середньому по банківській системі країни де-шо менше 4%, в абсолютному вираженні — близько 1.5 млрд. грн.

У таблиці 10 названо банки, фінансовий стан яких певною мірою залежить від обсягу бюджетних пасивів.

Стосовно **питомої ваги заборгованості перед НБУ в структурі зо-**

Таблиця 11. Питома вага заборгованості перед НБУ в структурі зобов'язань окремих банків та груп банків на 01.01.2002 р.

Банківські установи, які мають заборгованість перед НБУ $\geq 1\%$ зобов'язань	Значення показника, %
РЕАЛ БАНК	65
УКРЕКСІМБАНК	26
УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	14
"НАДРА"	11
ВАБАНК	10
"КІЇВСЬКА РУСЬ"	5
"АЖІО"	4
ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	3
"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	3
"ПІВДЕННИЙ"	3
ОЩАДБАНК	2
ПОЛІКОМБАНК	2
ЕНЕРГОБАНК	2
"ЕТАЛОН"	2
БРОКІЗНЕСБАНК	2
ПРИВАТБАНК	1
"ФОРУМ"	1
УКРСИБАНК	1
Групи банків	
Найбільші	4
Великі	4
Середні	0
Малі	2
Разом по системі	3

Таблиця 12. Питома вага заборгованості перед міжнародними та іншими фінансовими організаціями у структурі зобов'язань окремих банків на 01.01.2002 р.

Банки, що мають найбільшу заборгованість перед міжнародними та іншими фінансовими організаціями ($\geq 1\%$ зобов'язань)	Питома вага кредитів міжнародних та інших фінансових організацій у структурі зобов'язань, %
МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	46
УКРЕКСІМБАНК	12
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	6
РАЙФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	5
ЕКСПОБАНК	4
"НАДРА"	4
"АЖІО"	3
УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	1

зобов'язань (відношення кредитів, наданих НБУ, у тому числі стабілізаційних, до загальної суми зобов'язань), то абсолютна більшість вітчизняних банків має нульове значення цього показника. Найістотніші його значення відображені в таблиці 11.

Питома вага заборгованості перед міжнародними та іншими фінансовими організаціями у структурі зобов'язань банків України на 01.01.2002 р. становила лише 11%, в абсолютних цифрах — 0.45 млрд. грн. Однак окрім банківські установи мають велике значення цього показника (див. таблицю 12).

Питома вага субординованого боргу¹

¹ Довгостроковий запозичений капітал зовнішніх інвесторів.

Таблиця 13. Питома вага субординованого боргу в структурі зобов'язань окремих банків на 01.01.2002 р.

Комерційні банки, які мають значний розмір субординованого боргу ($\geq 10\%$ зобов'язань)	Значення показника, %
КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	57
"ПРИВАТИНВЕСТ"	47
ДОНБІРЖБАНК	43
"ФЕБ"	40
"БУКОВИНА"	36
"СТОЛИЧНИЙ"	34
ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	32
"АНТАРЕС"	31
РАДАБАНК	29
УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	27
ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	25
ТЕХНОБАНК	25
КООПІНВЕСТБАНК	21
СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	21
"ПРИЧОРНОМОР'Я"	19
"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	18
ІНВЕСТБАНК	17
УКРПРОМБАНК	17
"СИНТЕЗ"	16
"УКООПСПІЛКА"	15
АВТОКРАЗБАНК	14
"КАПІТАЛ"	14
УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	13
"ДЕМАРК"	12
УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	11
"НОВИЙ"	11
УКРСИБАНК	11
МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	10

Таблиця 14. Балансовий капітал окремих банків України на 01.01.2002 р.

Банківські установи з найбільшим розміром балансового капіталу (≥ 100 млн. грн.)	Значення показника, тис. грн.
ПРОМІНВЕСТБАНК	773 974
УКРОСЦБАНК	368 777
ПРИВАТБАНК	363 893
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	320 276
УКРЕКСІМБАНК	290 094
"АВАЛЬ"	286 310
ОЩАДБАНК	238 358
УКРСИБАНК	163 625
КРЕДИТПРОМБАНК	134 589
"БІГ ЕНЕРГІЯ"	125 484
МІСЬКИЙ БАНК	122 238
МТ-БАНК	118 214
РАЙФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	103 084
"ДІАМАНТ"	102 442

в структурі зобов'язань комерційних банків на 01.01.2002 р. становила лише 2.1%, в абсолютному вираженні — 0.8 млрд. грн. Переважна більшість банків має нульове значення цього показника, проте в окремих банках субординований борт становить вагому частку зобов'язань (див. таблицю 13).

Абсолютний розмір капіталу є найголовнішим окрім взятим показником фінансового здоров'я банку. З точки зору обліку вважається, що

Таблиця 15. Збільшення (зменшення) розміру балансового капіталу окремих комерційних банків за підсумками 2001 року

Банки, які суттєво збільшили балансовий капітал (≥ 30 млн. грн.)	Абсолютне збільшення, тис. грн.	Відносне збільшення, %
"АВАЛЬ"	110 275	63
ОЩАДБАНК	88 775	59
ПРИВАТБАНК	88 334	32
"БІГ ЕНЕРГІЯ"	75 228	150
"ДОНКРЕДІТІНВЕСТ"	68 742	227
КРЕДИТПРОМБАНК	55 358	70
РАЙФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	51 300	99
"ДІАМАНТ"	51 106	100
ПРОМІНВЕСТБАНК	48 184	7
"ХРЕЩАТИК"	44 201	180
УКРОСЦБАНК	35 448	11
Банки, балансовий капітал яких зменшився		
ПІВДЕНКОМБАНК	-5 788	-23
ОЛБАНК	-3 940	-20
"ПІКАРПАТТЯ"	-3 557	-17
"КРЕДІ СВІСС ФОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	-2 548	-6
"ПРИВАТИНВЕСТ"	-2 458	-13
УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	-1 761	-3
"ФЕБ"	-1 147	-10
ТММ-БАНК	-793	-4
БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	-261	-1
НАШ БАНК	-142	-1
УКРКОМУНБАНК	-115	-1
"ТК КРЕДИТ"	-84	0
"МОРСЬКИЙ"	-74	0

Таблиця 16. Поточний прибуток окремих комерційних банків за підсумками 2001 року

Банківські установи зі значним розміром поточного прибутку (>10 млн. грн.)	Значення показника, тис. грн.
ПРОМІНВЕСТБАНК	77 898
ПРИВАТБАНК	34 522
МІСЬКИЙ БАНК	30 020
ЕКСПРЕС-БАНК	28 961
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	24 404
МТ-БАНК	16 803
УКРСИБАНК	15 741
ІНДУСТРІАЛБАНК	14 186
"БІГ ЕНЕРГІЯ"	13 114
СІТІБАНК (УКРАЇНА)	13 095
"МРІЯ"	12 396
УКРГАЗПРОМБАНК	11 232
"ФОРУМ"	10 606
Банківські установи, які за підсумками 2001 р. мали поточні збитки	
ПІВДЕНКОМБАНК	-5 788
МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	-3 444
"КРЕДІ СВІСС ФОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	-2 548
ТАС-ІНВЕСТБАНК	-2 117
"СЛАВУТИЧ"	-1 919
БАНК АВСТРІЯ КРЕДИТАНШТАЛЬТ УКРАЇНА	-1 829
"ФЕБ"	-1 112
АВТОКРАЗБАНК	-792
БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	-261

капітал є залишковою частиною активів банку після відрахування всіх його зобов'язань.

За 2001 р. сумарний балансовий

Таблиця 17. Прибутковість активів окремих банків за підсумками 2001 року

Банківські установи, які мають прибутковість активів > 5% за рік	Значення показника, %
МІСЬКИЙ БАНК	17
ЕКСПРЕС-БАНК	13
СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	10
АВТОЗАЗБАНК	8
"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	7
"УКОПСПІЛКА"	7
"БУКОВИНА"	6
"СТАРОКІЇВСЬКИЙ"	6
TRANSBANK	6
"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	5

Таблиця 18. Прибутковість капіталу окремих банків за підсумками 2001 року

Банківські установи, які мають прибутковість капіталу > 15% за рік	Значення показника, %
МІСЬКИЙ БАНК	49
ЕКСПРЕС-БАНК	45
"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	37
"МРЯ"	35
АВТОЗАЗБАНК	32
ІНДУСТРІАЛЬБАНК	28
УКРІНБАНК	28
"СТАРОКІЇВСЬКИЙ"	28
"ПІВДЕННИЙ"	26
"БАЗИС"	25
УКРГАЗПРОМБАНК	24
"ФОРУМ"	22
"УКОПСПІЛКА"	22
"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	19
"КРЕДИТ-ДНІПРО"	18
СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	17
"МУНІципальний"	17
МЕГАБАНК	17
СІТІБАНК (УКРАЇНА)	16
МТ-БАНК	15
Разом по системі	7.4

капітал банківського сектору української економіки зрос на 23% і на 01.01.2002 р. становив 7.9 млрд. грн.

Таблиці 14 і 15 містять **значення балансового капіталу** найбільших (≥ 100 млн. грн.) **банків України**, а також перелік установ, які демонструють найкращу та найгіршу динаміку зростання цього показника.

Абсолютний розмір поточного прибутку (див. таблицю 16) — серед головних показників діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва. За результатами минулого року абсолютна більшість вітчизняних банків мала позитивне значення цього показника, проте в дев'ятих банківських установах зафіксовано поточні збитки.

Щодо банківської системи України в цілому, то за підсумками 2001 р. вона мала прибуток, сумарне значення якого становило 530 млн. грн.

Прибутковість активів за звітний період визначається як відношення поточного прибутку до середньоарифметичної суми балансового капіталу за звітний період. За підсумками 2001 р. значення цього показника для банківської системи країни в цілому дорівнювало 7.4%. В таблиці 18 названо окремі банківські установи, які досягли найвищих ($\geq 15\%$) значень показника, про який ідеється.

Таблиця 19. Питома вага статутного капіталу в сукупному розмірі балансового капіталу окремих банків та груп банків на 01.01.2002 р.

Банківські установи з незначною питомою вагою статутного фонду в балансовому капіталі ($\leq 35\%$)	Значення показника, %
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	7
УКРСОЦБАНК	13
"МЕТАЛУРГ"	16
"АЖІО"	21
ІНДУСТРІАЛЬБАНК	23
ПРОМІНВЕСТБАНК	26
ДОНБІРЖБАНК	27
"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	34
ЕЛЕКТРОН БАНК	34
"МРЯ"	35
"НАДРА"	35
Банківські установи з надмірною питомою вагою статутного фонду в балансовому капіталі ($\geq 100\%$)	
УКРІНБАНК	136
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	130
МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	119
БАНК АВСТРІЯ КРЕДИТАНШТАЛЬ УКРАЇНА	110
МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	106
ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	106
ДІАЛОГБАНК	102
"КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	101
"АНТАРЕС"	100
Групи банків	
Найбільші	40
Великі	46
Середні	65
Малі	77
Разом по системі	58

2001 р. для банківської системи України в цілому дорівнювало 1.2%. Банки з найвищим його значенням передічено в таблиці 17.

Прибутковість капіталу за звітний період визначається як відношення поточного прибутку до середньоарифметичної суми балансового капіталу за звітний період. За підсумками 2001 р. значення цього показника для банківської системи країни в цілому дорівнювало 7.4%. В таблиці 18 названо окремі банківські установи, які досягли найвищих ($\geq 15\%$) значень показника, про який ідеється.

Вважається, що чим меншою є **питома вага статутного капіталу в сукупному розмірі балансового капіталу** банку, тим краще. Значення цього показника для банківської системи в цілому, груп банків та окремих банківських установ подано в таблиці 19.

Трапляються ситуації, коли сумарне значення поточного прибутку та прибутку минулых років того чи іншого банку виявляється від'ємним. У такому випадку загальна **питома вага поточного прибутку та прибутку минулых років у сумі балансового капіталу** теж стає від'ємною, хоча, як правило, це додатна величина. Як зазнача-

Таблиця 20. Загальна питома вага поточного прибутку та прибутку минулых років у структурі балансового капіталу окремих банків, груп банків на 01.01.2002 р.

Банківські установи зі значною питомою вагою поточного прибутку та прибутку минулых років у балансовому капіталі ($\geq 50\%$)	Значення показника, %
"МЕТАЛУРГ"	76
"АЖІО"	72
ДОНБІРЖБАНК	67
УКРСОЦБАНК	67
ОЛБАНК	63
"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	63
УКРГАЗПРОМБАНК	61
ЕКСПРЕС-БАНК	60
ПРОМІНВЕСТБАНК	60
ТАС-КОМЕРЦБАНК	53
"МРЯ"	52
"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	51
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	50
Банківські установи з незначною питомою вагою поточного прибутку та прибутку минулых років у балансовому капіталі ($< 1\%$, або від'ємне значення)	
УКРІНБАНК	-119
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	-36
ПІВДЕНКОМБАНК	-29
БАНК АВСТРІЯ КРЕДИТАНШТАЛЬ УКРАЇНА	-12
ТАС-ІНВЕСТБАНК	-9
МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	-8
ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	-7
"СЛАВУТИЧ"	-7
ДІАЛОГБАНК	-3
"АНТАРЕС"	0
АЛЬФА-БАНК	0
"НРБ-УКРАЇНА"	0
ПРАЙМ-БАНК	1
"КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	1
ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	1
КООПІНВЕСТБАНК	1
"АЛЛОНЖ"	1
"НОВИЙ"	1
НАРОДНИЙ БАНК	1
Групи банків	
Найбільші	40
Великі	30
Середні	23
Малі	12
Разом по системі	26

лося вище, чим більшим є розмір цього показника, тим краще його значення для банківської системи в цілому, груп банків та окремих банківських установ подано в таблиці 20.

Насамкінець ще раз наголосимо: жоден з описаних тут показників сам по собі, безвідносно до інших, не є остаточним свідченням стабільноті чи ненадійності даної банківської установи. Рішення про співпрацю з тим чи іншим банком, безумовно, слід приймати з урахуванням усебічного аналізу об'єктивних показників його діяльності.

Дмитро Гладких,

заступник начальника відділу економічного аналізу П'ятої київської філії АППБ "Аваль", постійний позаштатний оглядач кредитного ринку "Вісника НБУ".
Кандидат економічних наук.

Руслан Гриценко

Головний економіст управління інспектування банків генерального департаменту банківського нагляду Національного банку України

Банківський бізнес дедалі ускладнюється. Керівництво банку "стає першою лінією оборони і несе повну відповідальність за забезпечення надійності банківської установи" [1, с. 199]. Як зазначив Аристобуло де Жуан у роботі "Від хороших банкірів до поганих банкірів", якби всіма банками добре керували, то єдиними причинами банкрутства були б економічні й політичні передумови. Але навіть тоді збереглася б необхідність регулювання і контролю, як збереглася б необхідність у правилах дорожнього руху та поліцейських у країні хороших водіїв [2, с. 3].

Якість менеджменту в банку залежить від компетентності його керівників, дієвості системи внутрішнього контролю, взаємодії між акціонерами і керівництвом, а також ефективності контролю з боку спостережної ради. Про якість управління свідчить також оцінка системи управління та комунікацій банку, зроблена на основі аналізу внутрішніх положень і процедур, а також спілкування зі співробітниками банку всіх рівнів вертикальні управління.

Фахівці Світового банку радять, оцінюючи банківський менеджмент, звертати увагу на такі його якості.

1. Компетентність.
2. Лідерство.
3. Виконання регулятивних норм.
4. Уміння планувати.
5. Здатність реагувати на зміни кон'юнктури.
6. Вибір політики, адекватної місцю банку на ринку.
7. Здатність до самоконтролю.
8. Ділові характеристики команди менеджерів і їх наступників.
9. Відносини з інсайдерами [2, с. 3].

Згідно з Базельськими принципами ефективного нагляду за банківською діяльністю інспектори повинні з'ясувати, чи забезпечений менеджмент банку управлінськими інформаційними системами, необхідними для аналізу кредитно-інвестиційного портфеля. Органи нагляду встановлюють пруденційні нормативи, що обмежують ризик потенційних збитків від окремих позичальників або груп позичальників, пов'язаних між собою [3, с. 25].

У разі виникнення кризи на фінансовому ринку неефективний менеджмент і неадекватний контроль окремих фінансових установ може стати причиною краху всієї банківської системи.

Під час виїзного інспектування, аналізуючи менеджмент банківської установи, необхідно пересвідчитися у тому, що:

1. Банк підтримує достатній рівень капіталу, якість активів і прибутків, стежить за ліквідністю.
2. Керівники банку — працівники чесні й діловиті, кваліфіковані й компетентні, здатні брати на себе відповідальність.
3. Керівництво банку налагодило якісний нагляд.
4. Персонал банку має належну кваліфікацію.
5. Запроваджено систему підготовки кадрової зміни для керівних працівників.
6. Норми чинного законодавства та внутрішні положення виконуються.
7. Внутрішніх процедур і положень достатньо, і в банку їх дотримуються.
8. Діють механізми внутрішнього контролю, в порядку документація, існують системи внутрішнього обліку.
9. Система планування і контролю за результатами діяльності працює без збоїв.
10. Банк веде належну кадрову політику, розробив дієву систему винаходів і механізмів просування по службі.
11. Кредитна й інвестиційна політика втілюється у життя, виконуються вимоги до активів і пасивів.
12. Налагоджено належні відносини з інсайдерами, які не передбачають:
  - а) надання кредитів великим акціонерам, членам правління, керівникам банку та пов'язаним із ними підприємствам без відповідних підстав або на пільгових умовах;
  - б) виплати надто високих окладів, гонорарів і дивідендів;
  - в) використання коштів банку для покриття невіправданих особистих втрат співробітників або членів правління.

13. Банківська установа спроможна передбачати зовнішні зміни й адекватно реагувати на економічне, правове й політичне становище.

14. Відповідність вищого керівництва своїм посадам. Тобто керівники:

- а) як члени правління відвідують його засідання;
- б) стежать, чи належно документовані протоколи засідань правління, що відображають активність членів правління в ході визначення стратегії та політики розвитку банку;
- в) не допускають, щоб окремі члени правління в процесі прийняття рішень негативно впливали на діяльність банку;
- г) організовують ефективну роботу спеціалізованих комітетів (кредитного, інвестиційного, за операціями із цінними паперами, аудиторського);

15. У службі внутрішнього контролю банку достатньо кваліфікованих співробітників, вона є незалежною, застосовує належні процедури внутрішнього контролю.

Відносини з інсайдерами — важлива складова оцінки якості керівництва. В усіх країнах кредитування проектів інсайдерів відбувається за умови створення підвищеного рівня резервів (що свідчить про небажаність такого кредитування). Однак практика нагляду в Україні доводить, що розсудливе інвестування у такі проекти є не тільки позитивним аспектом діяльності, а й іноді єдино можливим способом існування деяких банків. Це пов'язано із загальним станом виробництва у багатьох галузях господарства України та з прагненням великих про-

Оцінка якості менеджменту банку

За останній час значно змінилися акценти банківського нагляду: відходячи від практики детального обстеження операцій банку, інспектори більше уваги приділяють оцінці банківських ризиків і внутрішньобанківських процедур. Особливо ретельно перевіряється ефективність діяльності керівництва банку, яке несе відповідальність за якість запровадженої в установі системи внутрішнього контролю.

мислових підприємств створювати банківські установи для фінансування власних проектів. У такому разі органи нагляду повинні оцінювати саме надійність інвестиційних проектів, абстрагуючись від проблем взаємовідносин з інсайдерами. І звичайно, частіше є детальніше аналізувати роботу зазначених банків, а можливо, й доручити постійному представникові органів нагляду на підприємстві проводити безперервний моніторинг таких кредитів. Для оцінки проектів інсайдерів органи нагляду можуть зачутити також аудиторські компанії, з умовою оплати роботи аудиторів за рахунок банку або підприємства, чи фахівців із державних відомств, у сфері яких банк здійснює фінансування.

Неефективне (погане) управління класифікується за такими типами [2, с. 6].

1. Технічні помилки управління:

- а) при організації банку з новим керівництвом;
- б) у разі переходу банку з одних рук до інших;
- в) унаслідок невизнання погіршення фінансового становища банку.

2. Косметичне управління:

- а) приховування збитків;
- б) зміна у структурі розрахунку прибутку та дивідендів.

3. Безнадійне управління:

- а) спекуляції;
- б) зачутення депозитів за невиправдано високими ставками.

4. Шахрайське управління.

До технічних помилок управління можна віднести:

1. Надмірне розширення і швидке зростання — одна з основних причин банкрустств. Це пов'язано з наданням кредитів в обсягах, які не відповідають капіталу банку, а також перенесення діяльності банку в сфері бізнесу або регіони, де він не має навичок роботи.

2. Неякісне кредитування — допущення надмірно високих ризиків концентрації кредитів, надання дочірнім компаніям кредитів без жорсткого контролю. Кредитування останніх пов'язане з такими прихованими небезпеками:

а) постійний і легкий доступ до кредитних ресурсів погіршує управління в дочірніх компаніях;

б) основний банк зазвичай не вважає кредити дочірнім компаніям сумнівними або безнадійними.

Косметичне управління — це спроби приховати збитки з метою виграти час і зберегти контроль, тоді як керівництво шукає виходу із ситуації, що склалася. Однією з форм косметичного управління є складання звіту про прибутки та збитки з використанням техніки так званого "оберненого звіту". Якщо у звичайному звіті дивіденди розраховують на самкінець,

після всіх відрахувань, то в "оберненому" вони закладаються у витрати до розрахунку отриманого чистого прибутку. На косметичність управління вказує також перенесення фактично понесених витрат на пізніший звітний період.

Безнадійне управління характеризується ситуацією, коли банкіри, побоюючись заявити про погіршення фінансового становища банку, вдаються до спекуляції або зачутення депозитів за невиправдано високими ставками.

Спекулюючи, банкіри намагаються максимально заробити на ризикованих операціях, не зважаючи на те, що невдача може ще більше погіршити фінансове становище.

Шахрайське управління можливе тоді, коли банк придбали спекулянти або підприємці, що мають певні фінансові інтереси, а також у разі погіршення становища банку аж до можливого краху. Тоді керівництво ладне на все, щоб приховати істинну картину або у будь-який спосіб поліпшити стан справ. Найпоширенішими формами шахрайства є "самокредитування" і "маятникова власність". Механізм "маятникової власності" простий: якщо компанія, яка належить банку, досягає успіху, то банкір викуповує у банку права на її володіння за низькою ціною, а в разі її нерентабельності банк за його розпорядженням викуповує акції компанії за високою ціною. Обидві операції збиткові для банку і вигідні лише для його власника.

Існують певні ознаки можливого шахрайства і зловживань інсайдерів, виявивши які, органи нагляду повинні глибоко і ретельно вивчити пов'язані з ними питання. Федеральний резервний банк у своїх меморандумах [AEM 97-26, 24.06.97 on Detecting Fraud and Insider Abuse] дав визначення цих ознак. Однак деякі з них стосуються лише США або не характерні для України у зв'язку з різним обсягом таких операцій у різних країнах. З урахуванням специфіки роботи вітчизняних комерційних банків ознаками можливого шахрайства можна вважати:

- невиправдано великі виплати готівкою в банку;
- наявність значної кількості фірм, що прострочили отримання товарів і послуг або платежів за експортно-імпортними контрактами;
- відсутність якісного внутрішнього контролю за документами щодо зовнішньоекономічної діяльності клієнтів;
- кредитування підприємств із віддалених регіонів або іноземних підприємств, належний контроль за якими здійснювати неможливо;
- великий обсяг кредитів підприємствам, які не є клієнтами банку;
- неправильно оформлена або неповна кредитна документація;

— надмірна кількість пролонгацій кредитів;

— багато нестандартних умов у кредитних договорах;

— фінансування підприємств, які купують товари або послуги у інсайдерів банку;

— великий обсяг кредитів підприємствам, які діють у сфері інтересів інсайдерів;

— кредитування підприємств із офшорних зон;

— наявність кредитів, забезпечених зобов'язаннями офшорних банків;

— поява кредитів, виданих компаніям, реального власника яких визначити складно;

— відсутність належного розподілу обов'язків між співробітниками банку стосовно активних операцій;

— наявність значних сум заборгованості інсайдерів і керівників банку;

— кредитування одного позичальника пов'язаними банками або філіями одного банку;

— великий обсяги кредитів під гарантії третіх осіб;

— високі посади основних акціонерів у керівництві банку;

— часта зміна аудиторів і юридичних фірм, які обслуговують банк;

— великий обсяг операцій або кредитування підприємств, фінансова звітність яких свідчить, що позичальник інвестує кошти й отримує прибутки від інвестицій у країнах із підвищеною секретністю інформації про власників банківських рахунків (Панама, Антильські та Кайманові острови тощо). Фінансова звітність такого позичальника може також містити дані про велиki депозити, перевірити які складно у зв'язку з підвищеною секретністю інформації.

Слід наголосити, що перелічені ознаки не є доказом шахрайства банку або зловживань інсайдерів, — вони лише сигналізують про необхідність додаткової уваги з боку органів нагляду і з'ясування обставин виконання певних операцій.

Література.

1. Current Legal Issues Affecting Central Banks. Edited by Robert C. Effros. 1998 IMF.

2. Аристобуло де Жуан. Від хороших банкірів до поганих банкірів. Неефективний банківський нагляд і погіршення якості управління як головні елементи банківських криз. Матеріали семінару Інституту економічного розвитку Світового банку, 1992.

3. Core Principles for Effective Banking Supervision. Basle Committee on Banking Supervision. Basle. September 1997.

4. Framework for Evaluation of Internal Control Systems. Basle Committee on Banking Supervision. Basle. January 1998.

Анатолій Селіванов

Постійний представник Верховної Ради України у Конституційному суді України.
Доктор юридичних наук, професор

Адміністрування податків у сфері податкових зобов'язань банків перед бюджетами та державними цільовими фондами

Уюридичних енциклопедіях і словниках поки що не відображені такої правової категорії як «адміністрування податків». Уживається термін «справляння податків», але це поняття надто широке, загальне, воно не містить правового визначення відносин у виконавчій та розпорядчій сферах, де діє владний суб'єкт — представник держави. Ідеється про державні органи — податкову адміністрацію, податкову інспекцію та уповноважених законом посадових осіб цих органів. Вони функціонують у сфері виконавчої влади, мають свою ієрархію — від центральних до місцевих органів та відповідну компетенцію тощо. В основі їх діяльності — правовий статус як сукупність функцій і повноважень, які разом із питаннями відання та відповідальності становлять *інститут правосуб'ектності*.

Наявність у виконавчої владі спеціалізованих органів — державної податкової служби — допомагає державі досягти мети оподаткування — надходження коштів до державного бюджету та цільових державних фондів.

Уже сьогодні в структурі суспільства та держави склалася податкова служба як економіко-політична система, що визнається за її властивостями як самостійний інститут влади. Вона виокремлена із загальної схеми виконавчої влади, оскільки діє незалежно, самостійно, владно-примусово, застосовуючи методи контролю-наглядового характеру, має підрозділи, які належать до воєнізованих формувань.

Крім податкової служби, є й інші наглядово-контролюючі органи, яким законодавством надано певну компетенцію щодо адміністрування по-

датків перед бюджетами та державними цільовими фондами. Незабаром вітчизняна правова система також матиме новий Податковий кодекс. Ці важливі документи стосуються й банківської сфери.

датків перед державним бюджетом і державними цільовими фондами.

До таких суб'єктів, як зазначено у статті 2 Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (надалі — Закон), належать:

а) митні органи (ввізне та вивізне мито, акцизні збори, податок на додану вартість, інші податки і збори, які спровалюються при ввезенні та вивезенні);

б) установи Пенсійного фонду (платежі до Пенсійного фонду);

в) установи Фонду соціального страхування.

Ці органи відрізняються від *суб'єктів адміністрування* за сферою компетенції. Ними згідно зі статтею 2 Закону є виключно податкові органи, а також державні виконавці, які мають право застосовувати адміністративні методи, якщо банки своєчасно і в повному обсязі не виконали податкові зобов'язання.

Отже, *справляння податків і зборів* є правовідносинами, які забезпечують виконання банками податкових зобов'язань та здійснення уповноваженими органами держави контрольних функцій щодо своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати тих податків і зборів, які віднесені до їх відання. Важливо врахувати таке: банки, здійснюючи платежі, мають виходити з того, що законо-

давством передбачено прийняття спеціального спільног рішення центрального митного і податкового органів щодо контролю за сплатою ПДВ та акцизного збору. Слід також зазначити, що Законом заборонено іншим органам перевіряти сплату податків до державного бюджету, в тому числі за питаннями правоохоронних органів.

Отже, на нашу думку, під такою новою юридичною категорією як *адміністрування податків* слід розуміти правовідносини, що складаються у сфері здійснення уповноваженими державними органами заходів, спрямованих на погашення податкового боргу, і передбачають застосування до платників податків методів владно-примусового характеру.

Пеня і штраф — це фінансові санкції, які застосовують до порушників правил оподаткування, встановлених законами України. Вони відрізняються від адміністративних стягнень за своєю правовою сутністю.

Адміністративний метод — це примусове стягнення коштів з активів боржника — платника податків у рахунок погашення його податкового боргу. Попереднє узгодження податкового боргу не передбачається.

У податкових правовідносинах, коли йдеться про борг перед бюджетом, обов'язок платника виникає внаслідок не договору, а за законом. Тобто по-

рядок погашення боргу має не тільки публічно-правовий, а й конституційний характер.

Конституційний суд України 30 травня 2001 року, розглядаючи справу про відповідальність юридичних осіб за конституційним зверненням АТ "ВАБанк", дав офіційне тлумачення пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України та частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Зокрема, Конституційним судом встановлено, що *податкова дисципліна є публічно-правовою*. Адміністративна відповідальність передбачена тільки щодо фізичних осіб. Сроки притягнення юридичних осіб до відповідальності за порушення податкового законодавства не регулюються статтею 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (2 місяці).

Із цього випливає той висновок, що фінансова відповідальність є публічно-правовою і застосовується в процесі виконання заходів стягнення коштів уповноваженими суб'єктами, які здійснюють адміністрування, спрямоване на погашення платниками податків їхніх боргів.

Ухвалою від 4 квітня 2001 року Конституційний суд припинив провадження стосовно неконституційності Указу Президента України "Про заходи щодо підвищення відповідальності за розрахунки з бюджетами та державними цільовими фондами" від 04.03.1998 р., оскільки в цей час було прийнято Закон.

Слід наголосити, що адміністрування податків стосовно банків, як і інших суб'єктів комерційної діяльності, зокрема, погашення зобов'язань, включає комплекс управлінських дій, які забезпечуються не тільки органами адміністративної юрисдикції (податковою службою, державними виконавцями). Так, згідно зі статтею 7 Закону "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" від 12.07.2001 р. оподаткування майна та визначення розміру державного мита передбачає обов'язкове проведення оцінки цього майна.

Важливою новелою Закону є положення про те, що *адміністрування податкових зобов'язань не передбачає* стягнення податкового боргу за виконавчими написами нотаріусів. Примусове стягнення активів платників податків у рахунок погашення податкових зобов'язань здійснюється виключно за рішеннями господарського суду.

Адміністрування погашення податкового боргу за своїм характером є адміністративною процедурою (Закон називає її "заходами стягнення").

Адміністративна процедура — це порядок застосування норм матеріального податкового права. Вона включає такі заходи:

1. Виявлення податкового боргового зобов'язання контролюючим органом. Боргове зобов'язання складається з таких процесуальних дій:

- проведення у бухгалтерії банку перевірок грошових документів, бухгалтерських книг, звітів, планів, декларацій, кошторисів, які містять дані про нарахування та сплату податків і зборів;

- отримання від посадових осіб та персоналу банків необхідних пояснень із питань, які виникають у ході перевірок;

- безоплатне отримання від юридичних осіб (включаючи банки та інші фінансові установи), а також від громадян (за їх згодою) довідок, документів, копій з них;

- обстеження будь-яких виробничих приміщень, які використовуються для отримання доходів або зобов'язані зі змістом об'єктів оподаткування, незалежно від місця їх знаходження;

2. Визначення суми податкового зобов'язання:

- розрахунок контролюючим органом суми податкового зобов'язання банку;

- оцінка даних документальних перевірок контролюючим органом, коли виявлено заниження або завишення суми податкового зобов'язання з боку банку;

- нарахування повної суми податкового боргу платника податків (у разі виявлення такого боргу);

- застосування непрямих методів при визначені суми боргу (коли під час документальної перевірки платник не підтверджує розрахунки, наведені в декларації).

Слід наголосити на обмеженості застосування непрямих методів (підстава — відсутність окремих документів обліку), які застосовуються виключно для визначення об'єкта оподаткування (методика затверджується Кабінетом Міністрів України). Податковий орган зобов'язаний встановити місце знаходження підприємства, використавши для цього непрямі методи для визначення податкових зобов'язань. Остаточно справу щодо ухилення від сплати податків вирішує суд.

3. Апеляційне узгодження податкового зобов'язання:

— звернення платника податку до контролюючого органу зі скаргою про перегляд рішення, яке, на думку платника, суперечить законодавству (10 днів із часу отримання податкового повідомлення і 20 днів для вмотивованого рішення після отримання скарги).

Протягом 10 днів платник може звернутися з повторною скаргою до вищестоящого органу, якщо його заперечення частково або повністю відхилено;

— рішення щодо подовження строків розгляду скарги (протягом 60 календарних днів) приймає керівник відповідного контролюючого органу, причому протягом 20-денної терміну — обов'язково надсилається письмове повідомлення про подовження строків розгляду скарги. Якщо податковий орган упродовж 20 днів не надіслав умотивованого рішення, скарга вважається задоволеною на користь платника.

4. Адміністративне оскарження рішення контролюючого органу:

- банк як платник податків за допомогою юридичного персоналу може оскаржити в адміністративному порядку (пункт 5.2.2 Закону) рішення контролюючого органу, якщо останній самостійно визначив податкове зобов'язання.

Процедура адміністративного оскарження здійснюється контролюючим органом, який надіслав платнику податкове повідомлення. Заява платника зупиняє виконання податкового зобов'язання. При цьому банкам необхідно врахувати право, надане їм Законом, тобто те, що адміністративне оскарження передбачає закінчення строку, якщо заява не була подана:

- a) у день отримання платником рішення про повне задоволення скарги;

- b) у день отримання рішення, що не підлягає подальшому адміністративному оскарженню;

- c) у день порушення судом провадження по справі щодо визнання недійсним рішення.

День закінчення процедури вважається днем узгодження податкового зобов'язання.

Оскарження до суду рішення контролюючого органу про нарахування податкового зобов'язання може бути подане у будь-який момент після отримання податкового повідомлення. Банк як платник податків та зборів не обмежується в праві звертатися до місцевого суду із заявою про порушення норми матеріального або про-

цесуального податкового права. Але при цьому слід враховувати обов'язкову вимогу Закону: банк як платник податків зобов'язаний письмово повідомити про судове оскарження податковий орган.

Законом передбачено право працівника податкового органу в межах апеляційної процедури приймати компромісне для сторін рішення з метою швидшого або повнішого погашення податкового зобов'язання. У цьому разі складається письмове обґрунтування доцільності компромісу та поєднується на розгляд посадовій особі органу, яким нараховано зазначене зобов'язання.

Зазначимо, що уступка податкового зобов'язання забороняється, оскільки Законом (пункт 7.5) встановлено персональну податкову відповідальність суб'єкта оподаткування.

В адмініструванні податкового зобов'язання важливо враховувати також можливість відкликання податкового повідомлення. Такі випадки передічено у Законі, який передбачає адміністрування податків:

- а) самостійне погашення платником податкового зобов'язання;
- б) скасування рішення контролюючого органу щодо нарахування суми зобов'язання або стягнення податкового боргу через суд;
- в) розстрочка або відстрочка податкового боргу;
- г) визнання податкового боргу безнадійним.

5. Адміністративний арешт активів розглядається у Законі як винятковий захід застосування державного примусу. Тобто якщо платник податків не забезпечений гарантованим грошовим резервом, що дає йому підстави брати на себе відповідальність за погашення податкового зобов'язання або податкового боргу, застосовується адміністративний арешт активів.

З метою усунення перешкод при сплаті податків та обов'язкових платежів до бюджетів у Законі (стаття 9.1.2) подано перелік підстав для застосування владно-примусової форми стягнення податків. Серед них: порушення правил відчуження активів, відмова від документальної перевірки тощо.

Закон розрізняє повний та умовний арешт активів. **Повний арешт** активів — це виключна заборона прав розпоряджатися ними. Інші правові наслідки передбачені **умовним арештом** — попереднім отриманням дозволу керівника податкового органу на здійснення будь-якої операції плат-

ником податків.

Банкам, які обслуговують платника податків, керівник податкового органу за поданням підрозділу податкової міліції надсилає вимогу тимчасово зупинити активні операції з рахунків платника податків; у такому разі платнику надсилається рішення з вимогою тимчасової заборони відчуження його активів. Але важливо враховувати обставину, яка безпосередньо стосується обслуговуючого банку: якщо арештовано активи банку, то на кореспондентський рахунок у частині платежів, які виконуються за рахунок коштів його клієнтів, арешт не може бути накладено.

Слід наголосити, що відмова платника податків допустити працівника податкової служби до документальної перевірки, якщо у нього немає для цього правових підстав, адміністративним арештом не карається.

Функції виконавця рішення про адміністративний арешт активів платника покладаються на **податкового керуючого**. Ця посадова особа наділена такими владними повноваженнями:

- надсилення рішень;
- організація опису активів;
- вилучення оригіналів документів, які свідчать про порушення платником податкових обов'язків.

При цьому Законом передбачено таку адміністративно-процесуальну дію, як вилучення за описом бухгалтерських документів. Понятими відповідно до Закону не можуть бути працівники податкових органів.

Законом передбачено й таку стадію адміністрування податків, як **зупинення адміністративного арешту активів**. Його практикують, зокрема, у разі:

- скасування рішення;
- погашення податкового боргу;
- закінчення граничного строку накладення адмінарешту;
- прийняття судом рішення про зупинення адмінарешту.

У Законі, який **встановлює процедурно-процесуальні відносини адміністрування податків**, передбачено строки давності не пізніше 3-х років (1095 днів), коли податковий орган може самостійно визначати суму податкових зобов'язань.

Важливо те, що в новому Законі введено механізм погашення зобов'язань платників податків. Отже, тепер податкові органи мають правові підстави для здійснення **адміністрування як форми забезпечення погашення зобов'язань платників податків** із використанням владно-при-

мусових повноважень. Акціонерні банки розглядаються не лише як власне об'єкти виконання податкових зобов'язань, а й як канали, якими грошові кошти рухаються до казни, оскільки через банки здійснюються платежі.

У Законі загалом чітко й конкретно регламентовано обов'язки, права та відповідальність у цій сфері. Але є й певні недоліки. Зокрема у статті 16.5 йдееться про те, що за порушення банком із його вини строків зарахування податків і зборів до бюджетів або державних цільових фондів він має за кожний день прострочки (включаючи день сплати) сплачувати пеню в розмірах, установлених для відповідного податку та збору. В цій нормі законодавці допустили невизначеність, і “примусовий простір”, що знижує якість Закону, викличе багато колізій на практиці, оскільки формулювання, яке міститься у зазначеній статті: “Банк... несе іншу відповідальність, встановлену цим законом”, — означає можливість подальшого розширення стягнень та інших санкцій до банків у податковій сфері.

Незрозуміло, чому в тій же нормі передбачено, що платник податків, зборів звільняється від відповідальності за несвоєчасне або неповне зарахування таких платежів до бюджетів і державних цільових фондів, виключаючи нараховану пеню або штрафні санкції.

Таким чином, **адміністрування податків і зборів** у банківській сфері є **характерним нововведенням публічного змісту** в податковому праві й не може розглядатися як вид адміністративно-правових відносин, суб'ектами яких є громадяни, посадові особи та представники державної податкової служби. Якщо адміністративно-правові засоби впливу на фізичних осіб застосовуються податковими або фінансовими органами, це має бути передбачено за складами правопорушенів відповідно до статей 164 та 172 Кодексу України про адміністративні правопорушення, і вони реалізуються в порядку, встановленому статтею 255 цього кодексу.

Не можна також обсяг правовідносин, які складаються у сфері адміністрування податків розглядати з позиції презумпції винуватості, оскільки це суперечить Конституції України, де проголошено рівні права як фізичних, так і юридичних осіб перед законом.

Леонід Долгій

Асистент кафедри аграрного консалтингу
Національного аграрного університету

У зв'язку зі специфікою виробництва (передусім — сезонністю) сільськогосподарські підприємства постійно потребують короткострокових фінансових ресурсів і зазвичай щороку витрачають чимало часу й сил у пошуках кредитних коштів. Процес отримання селянами позик у нашій країні дуже громіздкий, через що гроші часто надходять із запізненням. Це призводить до порушення технологічного циклу, а часом просто паралізує діяльність агропромислового комплексу.

Оскільки сільськогосподарські товаровиробники, як правило, визначають обсяги необхідних для проведення весняно-осінніх польових робіт позичкових фінансових ресурсів ще на початку зими, їм доцільно було б укладати кредитні угоди з банками раніше від реального терміну отримання кредитних коштів, забезпечуючи тим самим певну диверсифікацію своєї діяльності.

За таких обставин і сільськогосподарських виробників, і комерційні банки влаштувало б практичне застосування в нашій країні строкових фінансово-кредитних інструментів — ф'ючерсних та форвардних операцій.

Згідно з проектом Закону України "Про строкові фінансові інструменти" ф'ючерс — це строковий фінансовий інструмент, яким визначено зобов'язання придбати або продати у встановлений час у майбутньому базовий актив у певному обсязі, за якістю та ціною, обумовленими стороною на певну дату [2]. Це означає, що покупець або продавець може купити право на придбання або продаж певної кількості активу (акцій, товарів тощо) в майбутньому на раніше визначених умовах. Форвард — подібний за суттю, проте застосовується лише в позабіржовій торгівлі. На

Форвардні операції як механізм забезпечення кредитними ресурсами агропромислового комплексу

Україна — потужна аграрна країна. Її майбутнє великою мірою залежить від розвитку сільськогосподарського виробництва. Воно, у свою чергу, залежне від своєчасного і достатнього фінансування. Автор доводить доцільність застосування форвардних операцій з метою забезпечення сільськогосподарських виробників кредитними ресурсами.

нашу думку, у сфері кредитування сільськогосподарських товаровиробників доцільно застосовувати саме форвардні операції.

Придбавши форвард-контракт, сільськогосподарське підприємство-позичальник отримало б гарантію на одержання в майбутньому кредитних ресурсів за обумовленою процентною ставкою та у визначеному обсязі. Як цінний папір форвард-контракт можна було б перепродати іншій юридичній особі, однак — лише за погодженням із банком-емітентом, який визначатиме кредитоспроможність цієї особи.

Запровадження механізму форвардного кредитування дало б змогу:

- ◆ знизити вартість кредиту (підприємство-позичальник сплачує певну частку відсотків у вигляді вартості форвард-контракту раніше, ніж одержує реальний кредит, що дає змогу банку-кредитору зменшити позичковий відсоток на суму кредитного ризику);
- ◆ вдосконалити систему сільськогосподарського планування;
- ◆ посилити технологічну дисципліну в процесі виробництва продукції.

Форвардне кредитування сільськогосподарських підприємств вигідне й для банківської системи. Адже банки, емітуючи форвардні контракти, одержуватимуть прибуток від обороту грошей, що надходитимуть у результаті їх продажу, а також прибуток від власне кредитних операцій (відсотки за користування позичками).

Вартість кредиту радимо визначати за такою виведеною

нами формулою (у ній, наголосимо, враховано передбачений законодавством [1] механізм компенсації процентної ставки з боку НБУ):

$$BK = \frac{K \times T \times (100 \times ПС + ВФ \times (100 - ЧФ) - ОС \times ЧК)}{10000},$$

де: ВК — вартість кредиту;
 К — сума кредиту (наприклад, 100 000 грн.);
 ПС — процентна ставка (наприклад, 30%);
 Т — термін використання (наприклад, 1 рік);
 ОС — облікова ставка НБУ (наприклад, 12.5%);
 ВФ — вартість форварду (наприклад, 5% від суми кредиту);

ЧК — компенсація процентної ставки за кредит (наприклад, 70% від облікової ставки НБУ);

ЧФ — частка вартості форварду, яка входить у загальну вартість кредиту (наприклад, 50%)¹.

Зазначимо, що позичальник матиме вигоду лише за умови:

¹ Вартість форвард-контракту може частково або повністю не входити до суми відсотків за кредит. Це залежатиме від кредитної політики банку-емітента.

$$BK \geq \frac{K \times ВФ}{100 \times \left(2 - \frac{ЧФ}{100}\right)},$$

тобто тільки тоді, коли вартість форвард-контракту не перевищуватиме суми відсотків, сплачених за користування кредитом.

Насамкінець зауважимо, що вартість форвард-контракту і зменшення суми платежів за процентною ставкою мають умовний характер і можуть змінюватися залежно від загальноекономічних чинників — інфляції, рівня облікової ставки НБУ, стану кредитного ринку в АПК, нормативної бази тощо.

Запровадження механізму форвардних операцій з метою кредитування агропромислового комплексу варто було б відобразити у відповідному нормативному акті Національного банку України.

Література.

1. Закон України "Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001—2004 років" № 2238-III від 18.01.2001 року. Ст. 12.

2. Черняхівський В. Стратегії фінансових інструментів // Фондовий ринок. — 2001. — № 9. — С. 2—7.

Зарубіжний досвід /

Польська система гарантування депозитів

У статті Віталія Рисіна проаналізовано процес становлення Банківського гарантійного фонду Польщі, його основні завдання, принципи роботи та значення для розвитку банківської системи країни в цілому.

Віталій Рисін

Асистент кафедри банківських дисциплін
Львівського банківського інституту
Національного банку України

Створення в Польщі ринкової економіки та відповідна трансформація банківської системи розпочалися в 1989 році. На той час у країні не існувало системи гарантування депозитів, хоча (за станом на кінець року) вже діяло 18 комерційних (із них 14 — державної форми власності) та близько 1 650 кооперативних банків. Упродовж наступних трьох років кількість комерційних банківських установ зросла. Більшість із них утворилися як акціонерні товариства з приватним чи змішаним (приватно-державним) капіталом. Зрозуміло, зобов'язання новостворених банків перед вкладниками не гарантувалися. У 1992 році збанкрутував один кооперативний банк. Надалі ця тенденція посилилася: до кінця 1999 року в країні збанкрутувало вже 132 кооперативних банки. Загроза неспроможності виплати депозитів постійно нависала над більшістю комерційних банківських установ.

14 грудня 1994 року польський сейм ухвалив закон про Банківський гарантійний фонд (БГФ), який набув чинності 17 лютого 1995 року. Створена на основі закону система гарантування депозитів у цілому відповідає вимогам Європейського Союзу. Вона гарантує вкладення шляхом:

- ◆ страхування (у встановленому обсязі) грошових вкладів на банківських рахунках і їх повернення (в межах застрахованої суми) вкладникам у разі оголошення банку банкротом;

- ◆ запобігання банкрутству банківських установ (для цього здебільшого надається фінансова допомога тим із них, які перебувають перед загрозою невиплати депозитів і хочуть самостійно провести санацію, а також тим, що приєднують до себе або поглинають неплатоспроможні банки);

- ◆ накопичення та аналізу інформації про діяльність банків з метою своєчасного виявлення у них проблем і вживтя запобіжних заходів.

Згідно із законом страхуванню підлягають депозити фізичних, юридичних осіб і так званих організаційних одиниць, які не мають статусу юридичної особи. Не страхуються депозити банків та інших кредитно-фінансових установ; державного бюджету; акціонерів, які володіють понад 5% акцій банку; керівників банківських установ.

У разі банкрутства вкладникам виплачується гарантована сума відшкодування. Верхня її межа визначається в євро і конвертується в злоті за курсом, що склався на момент оголошення банку банкротом.

Польський Банківський гарантійний фонд страхує

вкладників, а не депозити. Тому відшкодуванню підлягають кошти, що перебувають на всіх рахунках вкладника в одному банку. Вкладення страхуються як у польських злотих, так і в іноземній валюті. Виплачується страховка в національних грошових одиницях.

1995 року максимальна сума відшкодування становила 3 000 ЕКЮ. З кожним роком вона збільшувалася і в 2001

сами фондів охорони гарантованих вкладів (ФОГВ), які створено (у вигляді державних цінних паперів) у кожному з банків — учасників системи гарантування депозитів. Процентну ставку, за якою формуються зазначені фонди, встановлює рада БГФ. Максимальний розмір ставки не повинен перевищувати 0.4% від загального обсягу депозитів банку. За весь час існування Банківського гарантійного фонду йому доводилося застосовувати максимальну ставку тричі (див. таблицю 2).

У разі банкрутства одного з учасників системи Банківський гарантійний фонд вимагає від інших банків перетворити певну частину їхніх цінних паперів на гроши та передати їх на свій рахунок. Якщо цих коштів не вистачає, БГФ має право взяти кредит у центральному банку. Щоправда, такої потреби в Польщі досі не виникло.

Процес становлення БГФ можна поділити на два етапи:

- ♦ протягом першого — у 1995—1996 роках — часто траплялися банкрутства (див. таблицю 3), тож діяльність фонду була в основному пов’язана з виплатою відшкодувань вкладникам;

- ♦ із 1997 року банкрутства банків фактично припинилися (значною мірою завдяки їх злиттю чи об’єднанню), а діяльність фонду перемістилася у сферу надання фінансової допомоги.

Як випливає з таблиці 3, в 1995—1996 роках у Польщі спостерігалося масове банкрутство банків. БГФ виплатив відшкодування 148 100 вкладникам на загальну суму 155.8 млн. злотих. Починаючи з 1997 року ситуація стабілізувалася, обсяги виплат зменшилися. Вони різко зросли в 2000 році. Це сталося внаслідок банкрутства одного-єдиного банку. Щоправда його депозити не перевищували 1% від загального обсягу депозитів, залучених банківською системою Польщі.

Таблиця 4 відображає співвідношення між загальним обсягом депозитів у збанкрутілих протягом 1995—2000 роках банках та сумою гарантованих депозитів.

Упродовж останніх шести років його індекс коливався від 25 до 84%. А в середньому Банківський гарантійний фонд Польщі відшкодовував близько 80% депозитів. Низький коефіцієнт співвідношення у 1995 та 1999 роках пояснюється тим, що значна частина депозитів у збанкрутілих протягом зазначеного періоду банках не підпадала під категорію гарантованих.

Гарантійна діяльність БГФ — пасивна за своєю природою. Активний характер має його функція, пов’язана із запобіганням банкрутств, що найчастіше реалізується шля-

Таблиця 1. Розмір гарантованої квоти відшкодування вкладникам коштів Банківським гарантійним фондом Польщі¹

Роки	1995	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Розмір квоти (ЕКЮ, з 2000 р. — євро)	3 000	4 000	5 000	8 000	11 000	15 000	18 000	22 500

році сягала вже 15 000 євро. Нині ця сума має становити 18 000, а в 2003 році — 22 500 євро (див. таблицю 1).

Отже, наші найближчі західні сусіди прагнуть досягти європейського рівня гарантованої квоти відшкодування де-

Таблиця 2. Процентні ставки та обсяг загального фонду охорони гарантіїв вкладів у Польщі у 1995—2000 рр.

Роки	Ставка створення фонду, відсотки		Обсяг фонду, млн. злотих
	РКЮ ВР, Рекао SA та BGZ SA ²	Решта банків	
1995	0,20	0,40	225,7
1996	0,20	0,40	317,1
1997	0,12	0,18	198,8
1998	0,05	0,10	128,3
1999	0,08	0,16	271,6
2000	0,40	0,40	935,7
Усього			2 082,2

Таблиця 3. Динаміка обсягу відшкодувань, виплачених Банківським гарантійним фондом Польщі у 1995—2000 рр.

Роки	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Збанкрутівались банків	50	31	6	4	1	1
Обсяг виплат, млн. злотих	105,0	50,8	6,4	8,2	4,7	625,1
Обсяг виплат, млн. євро	33,5	15,0	1,7	2,0	1,1	155,8
Кількість вкладників, яким сплачено відшкодування	88 700	59 400	10 400	6 800	1 600	147 300

Таблиця 4. Співвідношення між загальним обсягом депозитів, розміщених у збанкрутілих протягом 1995—2000 рр. польських банках, та сумою гарантованих депозитів

Роки	Кількість збанкрутілих банків	Загальна сума депозитів у зазначених банках		Сума гарантованих депозитів		Індекс співвідношення гарантованих депозитів до їх загальної суми, %
		млн. злотих	млн. євро	млн. злотих	млн. євро	
1995	50	249,5	79,7	105,0	33,5	42
1996	31	60,3	17,8	50,8	15,0	84
1997	6	9,3	2,5	6,4	1,7	69
1998	4	10,4	2,7	8,2	2,0	79
1999	1	18,7	4,4	4,7	1,1	25
2000	1	779,6	193,4	625,1	155,1	80

позитів (за критеріями ЄС, вона повинна бути не меншою за 20 000 євро) вже в наступному році.

За рахунок яких коштів діє Банківський гарантійний фонд Польщі? Він розпоряджається фінансовими ресурсами

¹ Джерело даних, використаних у статті: Działalność Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w pierwszym piecioleciu (1995—2000). — Warszawa, 2000.

² Це три найбільших польських банки, в яких розміщено левову частку депозитів. До 1999 року повернення вкладів зими банками гарантувалось державним бюджетом.

хом надання фінансової допомоги банку, який може збанкрутіти. Зазначена допомога у формі кредиту надається або безпосередньо проблемним банкам (для самостійного проведення ними санакції), або банкам, які перебувають у нормальному фінансовому стані і які мають намір поглинуть проблемні банківські установи та провести їх санакцію.

Серед основних засад, на яких ґрунтуються діяльність фонду, пов’язана з наданням фінансової підтримки, зазна-

чимо такі:

- ◆ банки мають рівні можливості щодо отримання допомоги;
- ◆ критерій та процедура її надання чіткі й зрозумілі;
- ◆ допомога надається оперативно, що сприяє мінімізації втрат;
- ◆ принципи фінансової підтримки стимулюють банки із загрозливим фінансовим станом приєднуватися до сильніших, заохочують засновників до пошуку додаткових ресурсів.

Таблиця 5. Формування допоміжного фонду Банківського гарантійного фонду Польщі у 1995–2000 рр.

Роки	Річна ставка сплати, відсотки		Внески банків(1)	Внесок центрального банку Польщі (2)	Разом (1) + (2)
	PKO BP, Pekao SA та BGZ SA	Решта банків			
		млн. злотих			
1995	0.20	0.40	173.8	0.0	173.8
1996	0.20	0.40	230.0	0.0	230.0
1997	0.20	0.40	261.2	0.0	261.2
1998	0.14	0.28	209.2	89.8	299.0
1999	0.12	0.24	203.4	135.6	339.0
2000	0.23	0.23	256.9	171.3	428.2
Усього			1 334.5	396.7	1 731.2

Таблиця 6. Позички, надані Банківським гарантійним фондом Польщі у 1996–2000 рр.

Одержанувач позичок	1996 р.		1997 р.		1998 р.		1999 р.		2000 р.	
	Кількість угод	Сума								
З метою проведення санациї										
Кооперативні банки	2	2.8	17	10.1	5	18.6	3	7.4	0	0
Комерційні банки	1	5.9	3	64.7	2	31.9	0	0	0	0
Разом	3	8.7	20	74.8	7	50.5	3	7.4	0	0
З метою злиття / приєднання										
Кооперативні банки	2	1.4	4	2.6	6	1.7	6	3.5	4	4.7
Комерційні банки; для злиття / приєднання – кооперативних банків – комерційних банків	2	7.5	3	1.8	4	3.6	1	9.0	1	0.4
2	20.7	1	13.5	0	0	1	47.3	1	46.1	
Разом	6	29.6	8	17.9	10	5.3	8	59.7	6	51.2
Усього	9	38.3	28	92.8	17	55.8	11	67.1	6	51.2

Таблиця 7. Ефективність фінансової допомоги Банківського гарантійного фонду Польщі

Роки	Сума позик, млн. злотих (1)	Гарантовані депозити (2)	Відношення (2) / (1)	Збережені банківські відділення		Збережені робочі місця, тис. чол.
				Збережені банківські відділення	Збережені робочі місця, тис. чол.	
1996	129.2	162.3	1.3	70		1.4
1997	343.7	1 297.2	3.8	157		3.8
1998	219.1	8 228.8	37.6	186		10.1
1999	284.1	1 343.8	4.7	88		3.5
2000	206.3	306.7	1.5	Немає даних	Немає даних	
Усього	1 182.4	11 338.8	9.6	501		18.8

вих джерел фінансового оздоровлення;

- ◆ надання фінансової допомоги скоординоване з аналогічними заходами, яких, крім БГФ, вживають центральний банк, міністерство фінансів та інші установи.

Нагадаємо, що згідно із законом про банківську діяльність у Польщі можна створювати банки трьох типів – державні, кооперативні та у формі акціонерних товариств (інакше кажучи – комерційні). Всі вони мають рівні права на отримання у фонду санаційної позики. Рішення про її надання приймається на основі всебічного аналізу програми санациї. Кредит надається після укладення відповідної угоди між банком та БГФ. Процентна ставка за зазначену позичкою, як правило, нижча від ринкової. Так, у 1998–1999 роках для комерційних банків вона становила 0.4–0.8, а для кооперативних – 0.2–0.4 ставки редисконтування векселів центрального банку країни – Народового банку Польщі.

Фінансову допомогу Банківський гарантійний фонд надає за рахунок коштів так званого допоміжного фонду, який формується із широких внесків учасників системи. Розмір внеску встановлюється радою БГФ на початку кожного року у відсотках від зважених на ризик активів, гарантій та інших позабалансових зобов'язань банку. Починаючи з 1998 року свій внесок у фонд робить і центральний банк країни (див. таблицю 5). Допоміжний фонд повністю покривається також за рахунок грошей, які банки сплачують як відсотки за користування позиками.

Кошти допоміжного фонду перебувають у розпорядженні БГФ. Невикористану впродовж звітного року їх частину дозволяється використовувати в подальшому.

Загалом із 1995 по 2000 рр. БГФ накопичив 1 731.2 млн. злотих, призначених для надання фінансової допомоги банкам, які цього потребують. Динаміку використання допоміжного фонду відображені в таблиці 6.

Як свідчать дані таблиці 6, починаючи з 1998 року в діяльності польського Банківського гарантійного фонду намітилася тенденція до скорочення санаційних кредитів (у 2000 році не було надано жодної такої позики).

Для БГФ фінансова допомога банкам є не основною, а додатковою функцією. Однак її значення важко переоцінити. Саме завдяки фінансовій допомозі упродовж 1996–

2000 рр. вдалося запобігти банкрутству кількох банків. Обсяг “врятованих” депозитів у 9.6 раза перевищив суму наданих позичок (див. таблицю 7). Крім того, збережено 18 800 робочих місць. Понад 500 банківських відділень, розташованих переважно на периферії, де вони були єдиними продавцями банківських послуг, не припинили діяльності.

БГФ контролює використання кредитів, наданих для фінансового оздоровлення. Нагляд здійснюється шляхом надання позичальниками шомісячних та щоквартальних звітів. На їх підставі провадиться аналіз фінансового стану банків, які користуються коштами БГФ.

Успішне виконання Банківським гарантійним фондом покладених на нього функцій сприяє зростанню кількості вкладників, а отже, збільшенню банківських ресурсів, зміцненню банківської системи країни в цілому.

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у лютому 2002 року

Розміри діючої облікової ставки Національного банку України в 2001 р. та 2002 р.*

Дата введення у дію	Розмір діючої облікової ставки	Відсотки річних
15.08.2000 р.	27.0	
10.03.2001 р.	25.0	
07.04.2001 р.	21.0	
11.06.2001 р.	19.0	
09.08.2001 р.	17.0	
10.09.2001 р.	15.0	
10.12.2001 р.	12.5	
11.03.2002 р.	11.5	

* Ломбардна ставка Національного банку України відповідає розміру процентної ставки за кредитами "овернайт" і починаючи з 9 квітня 2001 р. визначається та доводиться до суб'єктів банківської системи щоденно.

Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 2002 р. та лютому 2002 р.

Показники	2002 р.	У тому числі за лютий	Відсотки
Випущено в обіг платіжних засобів для рефінансування комерційних банків, всього	100	100	
У тому числі через:			
— кредити "овернайт"	73.5	—	
— кредити, продані на тендери	26.5	100	
— операції РЕПО	—	—	
— інші механізми	—	—	

Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, наданими комерційним банкам у 2002 р. та лютому 2002 р.

Показники	2002 р.	У тому числі за лютий	Відсотки
Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, всього	14.7	14.0	
У тому числі за:			
— кредитами "овернайт"	15.0	—	
— кредитами, проданими на тендери	14.0	14.0	
— операціями РЕПО	—	—	
— іншими інструментами	—	—	

Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у лютому 2002 р.**

Показники	Лютий 2002 р.	Відсотки річних
На міжбанківському ринку:		
за кредитами, наданими іншим банкам	10.43	
за кредитами, отриманими від інших банків	10.40	
за депозитами, розміщеними в інших банках	9.91	
за депозитами, залученими від інших банків	9.40	
На небанківському ринку:		
за кредитами	29.36	
за депозитами	9.17	

** За щоденною звітністю банків.

Темпи зростання грошової маси у січні – лютому 2002 р.

Агрегати грошової маси	01.01. 2002 р.	01.02. 2002 р.	01.03. 2002 р.
Готівка. Гроші поза банками			
Грошова маса (M0), % до початку року	100.0	93.0	95.9
M0 + кошти до запитання та на розрахункових і поточних рахунках у національній валюті			
Грошова маса (M1), % до початку року	100.0	92.7	95.4
M1 + строкові депозити та інші кошти в національній та іноземній валютах			
Грошова маса (M2), % до початку року	100.0	95.7	98.9
M2 + цінні папери			
Грошова маса (M3), % до початку року	100.0	95.7	98.8

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

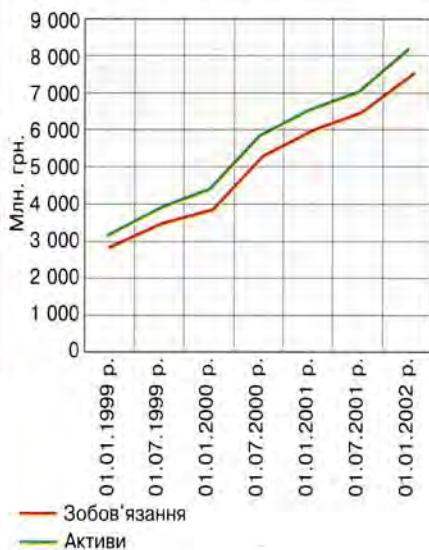
Олена Заруцька

Головний економіст відділу банківського нагляду управління Національного банку України у Дніпропетровській області

Серед головних функцій банківської системи — управління грошовими потоками, акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання і населення та спрямування цих коштів у реальну економіку.

Сучасний стан вітчизняного грошово-кредитного ринку характеризується поступовим зростанням обсягів банківських операцій. Серед

Графік 1. Динаміка зведеного балансу банківських установ Дніпропетровської області в 1999—2001 рр.

важливих показників, що мають прогресивну динаміку, — збільшення сукупної валюти зведеного балансу банківських установ, поліпшення якості кредитного портфеля, зростання обсягів депозитів юридичних та фізичних осіб, збільшення питомої ваги залищених коштів у національній валюті. Дані щодо обсягів активів і

Тенденції розвитку ресурсного ринку Дніпропетровщини

Автор розповідає про діяльність банківських установ Дніпропетровської області на ринку кредитних ресурсів, аналізує основні чинники поступового зростання ресурсної бази банків регіону.

зобов'язань зведеного балансу банківських установ Дніпропетровської області відображені на графіку 1.

ВПЛИВ ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ЗРОСТАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ

В умовах нестабільного фінансового середовища масштабне зростання показників банківської діяльності пов'язане передусім із загальними макроекономічними індексами — темпами інфляції, курсовими змінами, динамікою облікової ставки НБУ, зміною норм обов'язкового резервування коштів на коррахунках комерційних банків, із відповідним ефектом кредитного мультиплікатора тощо. Розглянемо вплив цих факторів на динаміку показників банківської діяльності на прикладі фінансово-кредитних установ Дніпропетровської області.

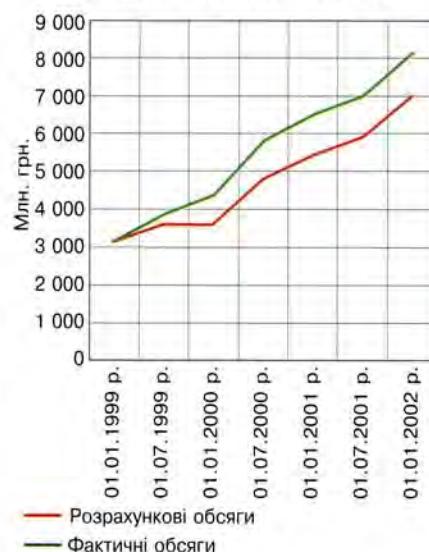

За останні три роки валюта зведеного балансу банківських установ регіону зросла з 3.1 до 8.1 млрд. грн. Зокрема за 1999 рік її обсяг збільшився на 39, за 2000 р. — на 50, за 2001 р. — на 26%. Порівняльний аналіз динаміки зростання кредитних ресурсів і темпів інфляції за аналізований період вказує на відсутність істотного впливу інфляційного чинника. Ко-

єфіцієнт кореляції між обсягами активів і зобов'язань та квартальними індексами інфляції був від'ємним і не перевищував мінус 30%.

Водночас зростання валюти зведе-

Графік 2. Вплив курсового чинника на масштаби діяльності банківських установ регіону в 1999—2001 рр.

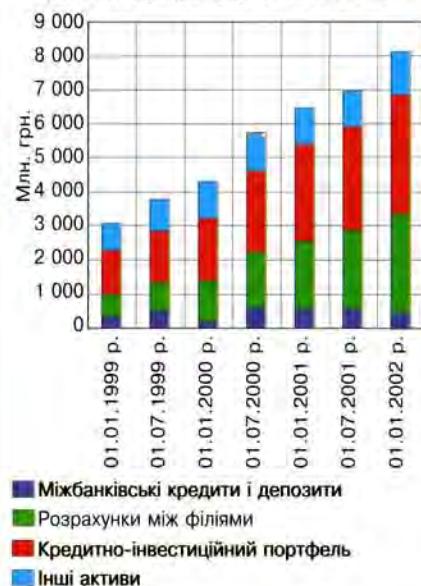
ного балансу тісно пов'язане зі зміною курсу національної валюти. Залишки коштів у іноземній валюті сформовано в основному в доларах США. Обсяги активів зведеного балансу в національній валюті коливалися в межах 49—61%. Оскільки вони відображаються в гривневому еквіваленті, навіть постійні обсяги ресурсів у разі зміни курсу валют перераховуються автоматично. Коефіцієнт кореляції між обсягами активів та індексом зміни курсу становить 91, аналогічний зв'язок суми зобов'язань та показника курсу валют — 90%.

Вплив курсового чинника на показники масштабів діяльності банків можна оцінити, провівши нескладний розрахунок. Якщо розподілити балансові залишки на кожну звітну

дату за групами валют і умовно зафіксувати курс долара на рівні 100 доларів за 342.7 гривні (курс на 1 січня 1999 р.), можна оцінити "розрахунково" зростання показників, очищене від курсових впливів. Результати цих обчислень відображені на графіку 2.

Відхилення розрахункової кривої валути балансу припадає на друге півріччя 1999 року — період найбільшого зростання курсу долара США щодо гривні. У подальшому

Графік 3. Структура активів банківських установ Дніпропетровської області

ним. Цей вплив можна охарактеризувати так: стабільність курсу національної валути сприяла поступовому розвитку банківської системи.

Проаналізуємо дію кредитного мультиплікатора на масштабні характеристики банківських операцій. Скористаємося коефіцієнтом експансії депозитних вкладів K_m , величина якого є обернено пропорційною щодо норми обов'язкового резервування коштів банками. Зазначений індекс відображає максимальний обсяг нових кредитних (банківських) грошей, які може утворити кожна одиниця наднормативних резервів.

Обов'язкові резерви є частиною залучених коштів, яка згідно із чинним законодавством та нормативними актами НБУ має зберігатися у формі залишків на коррахунку в центральному банку або, як допускалося до лютого 1999 року, у вигляді касової готівки комерційних банків. Протягом майже всього 1999 року норматив обов'язкового резервування становив 17%. На початку 2000 року ставку знижено до 15%. Надалі Національний банк України поступово зменшував норму резервування, сприяючи цим підвищенню кредитної активності банківської системи, передусім у сфері кредитування потреб реальної економіки. Наприкінці 2001 р. норму формування обов'язкових резервів комерційними банками диференційовано залежно від видів депозитних вкладів.

Діючий порядок формування обов'язкових резервів стимулює залучення довгострокових коштів, насамперед — у національній валюті та переважно від фізичних осіб.

Кореляція між коефіцієнтом K_m та активами досягає 65, зобов'язаннями — до 66%. Спостерігається пряний зв'язок динаміки обсягів операцій зі змінами відсотка резервування, хоча вплив цього зв'язку дещо слабший, ніж дія курсового чинника. На відміну від індексу зростання курсу валют, який, так би мовити, автоматично "перераховує" залишки коштів на банківських рахунках, норматив обов'язкового резервування лише створює умови для розвитку банківських операцій, коригує обмеження обсягів продажу залучених ресурсів.

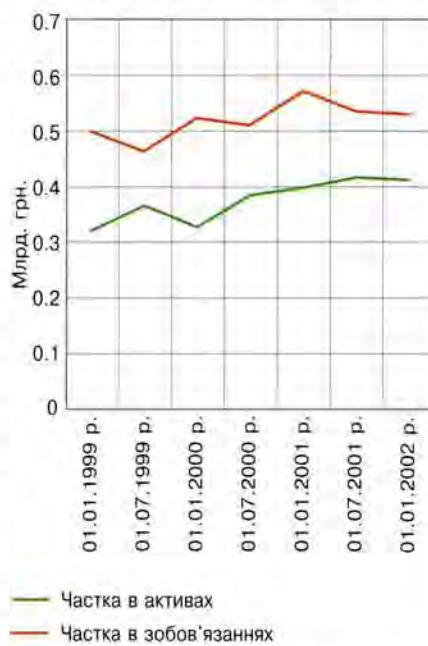
відношення між коштами міжбанківського ринку (що продаються та купуються в межах банківської системи) і ресурсами небанківського ринку (залученими депозитами суб'єктів підприємництва та фізичних осіб, кредитами прямих позичальників). Порівняльний аналіз розвитку небанківського та міжбанківського ринків регіону характеризує розвиток фінансового ринку та ефективність обслуговування банками небанківського сектору.

Співвідношення залишків відповідних груп рахунків у активах та зобов'язаннях зведеного балансу банківських установ Дніпропетровської області за 1999—2001 рр. показано на графіках 3 і 4.

Значна частина операцій з ресурсами провадиться між банківськими установами у формі надання міжбанківських кредитів та депозитів, а також — у вигляді розрахунків між філіями та іншими установами в межах окремих банків.

Найбільші залишки активів (понад 43%) припадають на кредитно-інвестиційний портфель. Активи у розрахунках між філіями становлять 30%.

Графік 5. Динаміка міжбанківських коштів у структурі зведеного балансу банківських установ Дніпропетровської області

СТРУКТУРА МІЖБАНКІВСЬКОГО І НЕБАНКІВСЬКОГО РИНКУ

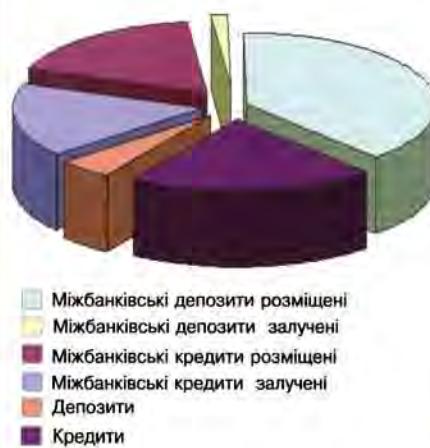
Серед головних якісних показників структури операцій банків на ринку кредитних ресурсів — спів-

за аналізований період питома вага коштів у розрахунках між філіями зросла на 10%, тоді як частка кредитного портфеля в активах не змінилася. Серед зобов'язань банківських установ переважають операції розрахунків між філіями. Вони досягають 46%.

Банківські установи, що діють у

межах регіону, можна розподілити на три групи. Перша — це найбільші банки — юридичні особи області із численними філіями за межами регіону та деякі дирекції і філії системоутворюючих банків України, передусім Промінвестбанку. Зазначена група характеризується постійним залученням коштів за межами регіону. Друга група — це банківські установи зі стабільно активним сальдо у розрахунках між установами одного банку. До групи входять деякі дирекції системних банків, насамперед Ощадбанку, та значна частина філій банків, зареєстрованих за межами

Графік 6. Структура міжбанківських операцій, проведених у Дніпропетровській області протягом 2001 р.

ми області. Третя група не має стійкого сальдо за міжфілійними розрахунками.

У цілому по області залучені кошти за обсягами перевищують розміщені, що свідчить про масштабність регіону, який за низкою показників посідає друге місце після м. Києва і Київської області.

Динаміку частки обсягів коштів у міжбанківських розрахунках відображає графік 5, який демонструє поступове зростання питомої ваги міжбанківських операцій ресурсного ринку.

Зважаючи на значні обсяги коштів в операціях між філіями, слід підкреслити актуальність та принципове значення уніфікації складання консолідованих звітності, що визначена Інструкцією "Про консолідацію фінансової звітності банків України". Інструкцією передбачено використання в звітності не абсолютних залишків, а внутрігрупового сальдо дебіторської заборгованості та зобов'язань між материнським банком і дочірньою установою або між дочірніми уста-

новами однієї групи.

У ході складання консолідованих фінансової звітності суми відповідних операцій сальдується. Крім того, для уникнення подвійного врахування активів та зобов'язань із активів материнського банку виключається балансова вартість фінансових інвестицій у кожну дочірню установу. З капіталу кожної дочірньої установи виключається відповідна частка материнського банку. Крім того, з усіх показників розрахункових операцій материнського банку та дочірньої установи виключаються суми внутрішніх операцій та нереалізованих прибутків і збитків від внутрігрупових операцій. Консолідована звітність, що буде надаватися банками починаючи зі звітності за 2002 рік, забезпечить користувачів даними для прийняття рішень щодо фінансового стану, результатів діяльності та руху грошових коштів банку — юридичної особи та його дочірніх установ як єдиної економічної одиниці. Система консолідації звітності забезпечить вищий рівень повноти інформації та адекватності балансових даних реальним ринковим позиціям банків.

ОБРОТОВІ ЗА КРЕДИТНИМИ І ДЕПОЗИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

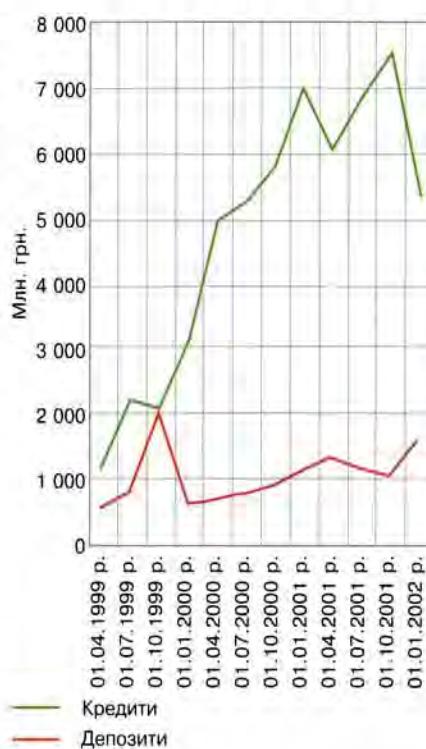
Для характеристики обсягів і структури банківських операцій поряд із показниками середніх залишків зведеного балансу використовуються також дані про середньомісячні обороти на ринку кредитів і депозитів.

За підсумками трірічних спостережень частка міжбанківських операцій у регіоні перевищує обсяги купівлі та продажу ресурсів банків небанківським установам. Співвідношення середньомісячного обігу коштів у 2001 році відображає графік 6.

Міжбанківські депозити і кредити переважно короткострокові і виконують здебільшого "допоміжні" функції (підтримка поточної ліквідності, проведення розрахунків між клієнтами, гарантування операцій). Порівняльний аналіз їх обсягів без урахування термінів угод неадекватно відображає реальну структуру ринку, тому показники обсягів операцій необхідно зважувати за середнім їх терміном. За такого підходу до аналізу частка небанківського ринку набуває принципового значення. Його активні операції сягають 94, пасивні — 90%. Саме небанківський ринок забезпечує головну частку процентних до-

ходів банків регіону і формує найнадійніші довгострокові залучені кошти.

Графік 7. Квартальна динаміка обсягів операцій банків Дніпропетровської області

Графік 7 характеризує квартальну динаміку обсягів операцій банків із наданням кредитів та залученням депозитів небанківського ринку. Кредитні операції мають позитивну динаміку зростання. Обчисливши лінійну апроксимацію, одержимо коефіцієнт приросту на рівні 640 млн. грн. за квартал. Апроксимація ж динаміки депозитних операцій характеризується зростанням лише на 23 млн. грн. за квартал. Позитивним чинником є поступове зростання кредитних і депозитних операцій небанківського ринку. Питома вага цих операцій у сукупних обсягах залучених та розміщених ресурсів досягає 26%. На початку 1999 року частка операцій небанківського ринку становила 16%, а на кінець 2001 року збільшилася до 30%.

Отже, в регіоні спостерігається стала тенденція до розвитку операцій ресурсного ринку, викликана як зовнішніми чинниками, зокрема зростанням масштабів банківських операцій, так і активізацією діяльності банківських установ, спрямованої на задоволення потреб реальної економіки.

Банківське кредитування міжнародної торгівлі

Упродовж останніх двох років у платіжному балансі України намітилася тенденція до переважання експорту над імпортом. Аналізуючи це позитивне явище, автор акцентує увагу на діяльності українських банків, спрямованій на підтримку експортного потенціалу країни.

З а перше півріччя 2001 року зовнішньоторговельний оборот України становив 16.4 млрд. доларів США., тобто збільшився порівняно з відповідним періодом 2000 року на 13.6% [1].

Ще однією позитивною тенденцією у структурі платіжного балансу за поточними операціями, що започаткувалася в 1999 році, є переважання експорту над імпортом. Позитивне сальдо платіжного балансу за цими операціями на 1 липня 2001 р. сягнуло 845 млн. доларів США [1], що зумов-

та зниження прибутковості імпорту.

Щоправда, зростання обсягів українського експорту не позначилося на його структурі. На жаль, як і раніше, у ній домінує сировинна продукція (див. графік 2). Найбільшою в структурі вітчизняного експорту є частика чорних і кольорових металів та виробів із них, а також продукції хімічної промисловості. У структурі експорту послуг найзначнішою є питома вага транспорту і подорожей.

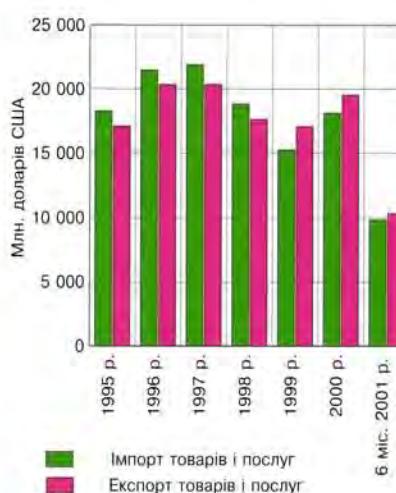
Скорочення обсягів імпорту товарів сталося в основному внаслідок зменшення обсягів закупівлі енергоносіїв.

жавних або напівдержавних), які б спеціалізувалися на фінансуванні експортно-імпортних операцій. Зрозуміло, ці банки мають свої особливості, та головні їхні функції ідентичні:

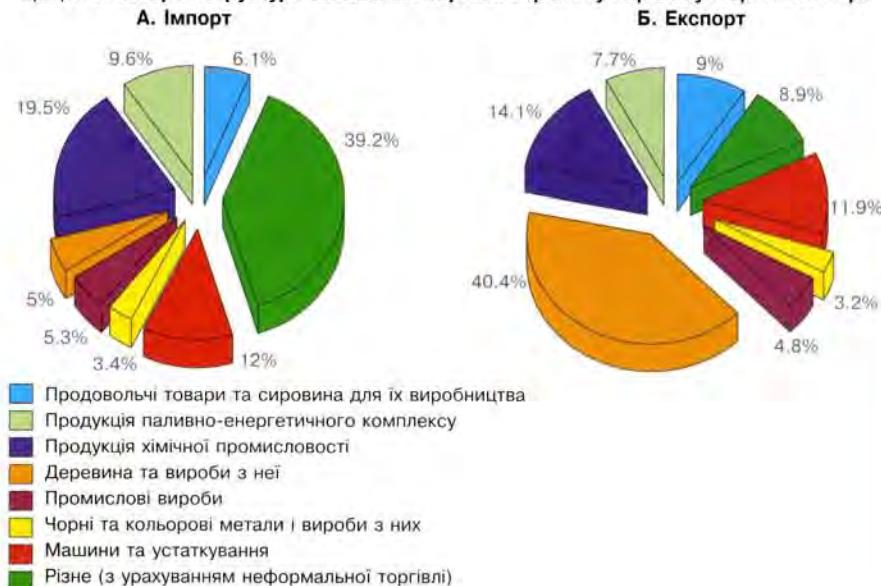
- ◆ довгострокове та короткострокове кредитування експортерів;
- ◆ гарантування та страхування експортних кредитів;
- ◆ довгострокове кредитування іноземних урядів і фірм.

Діяльність зазначених банківських установ спрямована передусім на підтримку національного експортно-

Графік 1. Динаміка балансу товарів та послуг України¹

Графік 2. Товарна структура зовнішньої торгівлі України у першому півріччі 2001 р.

лено передусім поліпшенням торгівельного балансу за рахунок зростання експорту і суттєвим скороченням енергетичного імпорту (див. графік 1)².

Обсяги українського експорту протягом січня — червня 2001 року зросли за всіма товарними позиціями. Це сталося і завдяки збільшенню фізичних обсягів поставок, і за рахунок підвищення прибутковості експорту

Натомість останнім часом спостерігається зростання імпорту послуг в Україну. Позитивне сальдо послуг протягом 6 місяців 2001 року зменшилося в 10 разів і становило 50 млн. доларів США [1].

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДТРИМКИ ЕКСПОРТЕРІВ

Зовнішня торгівля посідає особливе місце в економічній політиці всіх економічно розвинутих країн. Майже в кожній із них уряди свого часу ініціювали створення банків (дер-

го потенціалу. Вони здебільшого спеціалізуються на кредитуванні іноземних компаній, які купують товари, вироблені співвітчизниками банкірів. Причому ці кредити надаються на вигідних умовах, що й стимулює зацікавленість зарубіжних покупців. Однією з переваг державних банків, які кредитують експортні операції, є гарантії урядів країн-позичальників.

Звичайно, гарантовані банківські кредити більшою мірою регулюються й контролюються державою. Незважаючи на те, що кредитні угоди укладаються між банками, санкціонуються

¹ Графіки 1 і 2 побудовані на основі даних щотижневого журналу Національного банку України "Платіжний баланс України" за перше півріччя 2001 року.

² Зауважимо, що певне зростання курсу гривні щодо долара США у другому півріччі 2001 р. може, за підсумками цієї року, спричинити негативне сальдо платіжного балансу України.

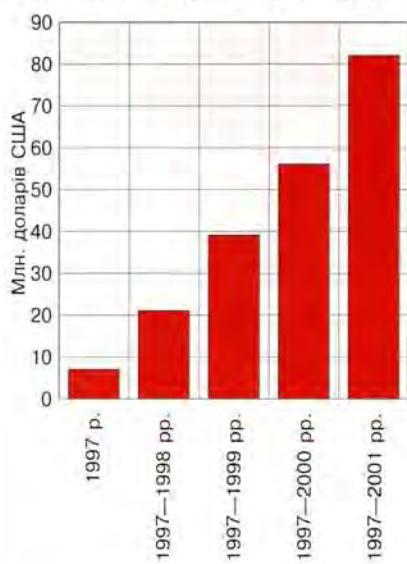
вони урядами і почасти є складовою міждержавних угод. З огляду на це умови надання зазначених кредитів суттєво відрізняються від звичайного — комерційного кредитування.

ФІНАНСУВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ УКРАЇНСЬКИМИ БАНКАМИ

У 1992 році в Україні на базі восьми відділень Зовнішекономбанку СРСР було створено Державний експортно-імпортний банк України. Укрексімбанк одразу здобув визнання міжнародних фінансових організацій, що сприяло залученню іноземних кредитних ресурсів в економіку України.

У 1997 році Укрексімбанком спільно з Міжнародним банком реконструкції та розвитку розпочато виконання програми "Проект розвитку експорту" (надалі — Проект). Головним її завданням є сприяння розвитку експортного сектору економіки України шляхом кредитування підприємств-експортерів. За станом на 1 січня 2001 р. програма охоплювала 13 підприємств-експортерів. Як свідчить графік 3, обсяги кредитів, наданих у рамках Проекту, постійно зростають: у 1997—2001 рр. їх сума

Графік 3. Динаміка обсягів кредитів, наданих Укрексімбанком у рамках Проекту розвитку експорту³

досягла 88 млн. доларів США. За підсумками 2001 р. позички, надані Державним експортно-імпортним банком України за Проектом розвитку експорту, становили 24% від загального обсягу кредитного портфеля банку в іноземній валюті [6].

³ Графіки 3—6 побудовані на основі даних Державного експортно-імпортного банку України.

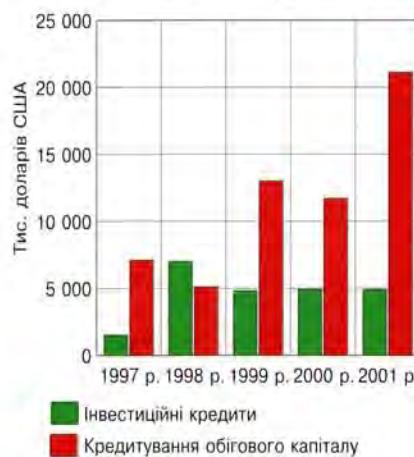
Що стосується структури кредитів, наданих у рамках Проекту, то, наприклад, у 2000 році переважали позички підприємствам машинобудування та легкої промисловості (див. графік 4).

Кредити, надані (переважно в доларах США) за Проектом розвитку експорту, в основному довгострокові. Більше половини з них — терміном понад 2 роки (див. графік 5).

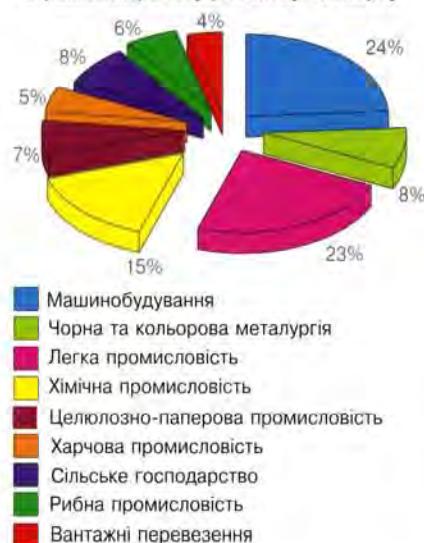
Кредитування проектів з розвитку експорту здійснюється шляхом надання короткострокових (терміном

підприємствам, які експортують товари та послуги власного виробництва, Укрексімбанк за рахунок коштів Фонду розвитку експорту надає технічну допомогу (до 125 тисяч доларів США одному підприємству). Вона надається шляхом оплати бан-

Графік 6. Динаміка структури кредитів Укрексімбанку, наданих за Проектом розвитку експорту

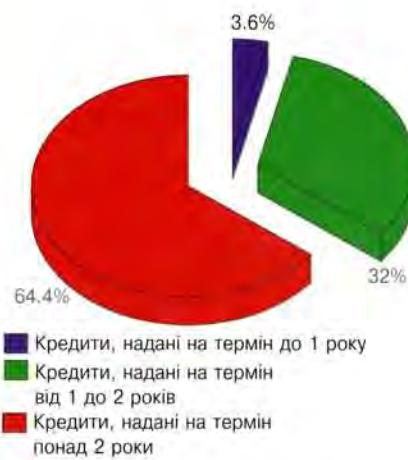

Графік 4. Галузева структура кредитів Укрексімбанку, наданих у 2001 р. в рамках Проекту розвитку експорту

до 18 місяців) і довгострокових (терміном до 5 років) позичок. Ко-

Графік 5. Структура позичок, наданих Укрексімбанком у 2001 р. в рамках Проекту розвитку експорту, за строками кредиту

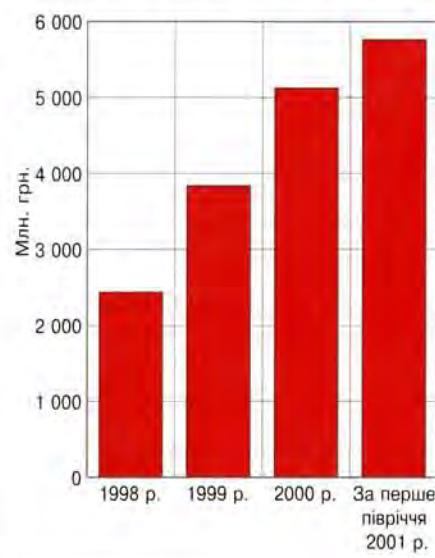

роткострокові кредити, як правило, спрямовуються на поповнення обігових коштів, довгострокові — на фінансування інвестиційних проектів (див. графік 6).

ком частини (але не більше половини) загальної вартості заходів, здійснених підприємством і спрямованих на розвиток його експортної діяльності. Як правило, технічна допомога надається підприємствам, що отримали кредит в Укрексімбанку в межах Проекту розвитку експорту, своєчасно сплачують платежі за кредитом та розпочали його погашення.

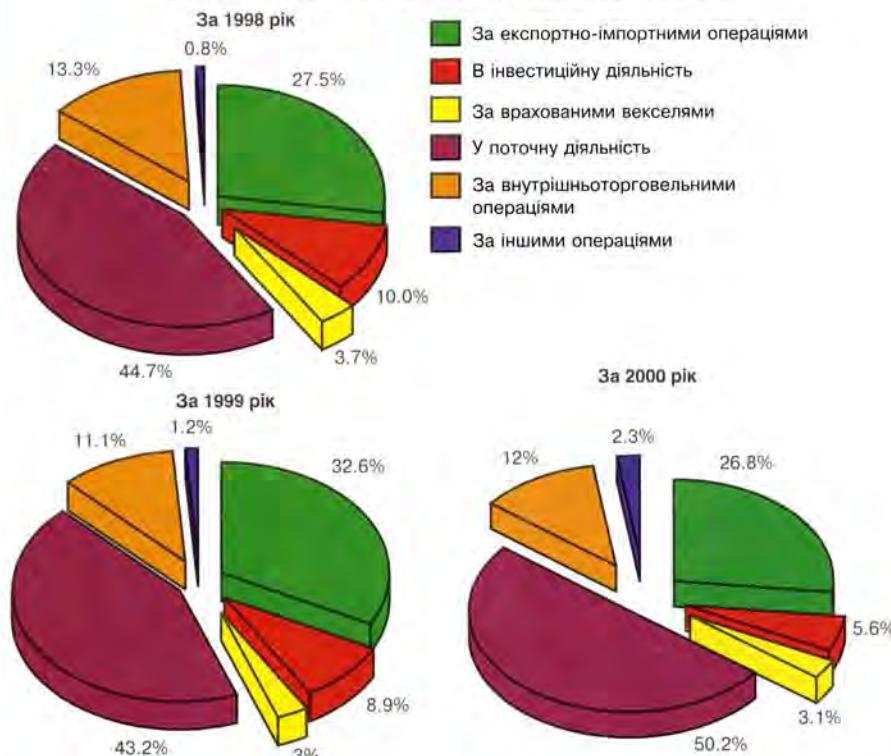
Програма технічної допомоги експортерам передбачає фінансування

Графік 7. Загальний обсяг кредитів, наданих банками України за експортно-імпортними операціями⁴

⁴ Графіки 7—9 побудовані на основі даних "Бюлетеня НБУ", № 8, 2001 р.

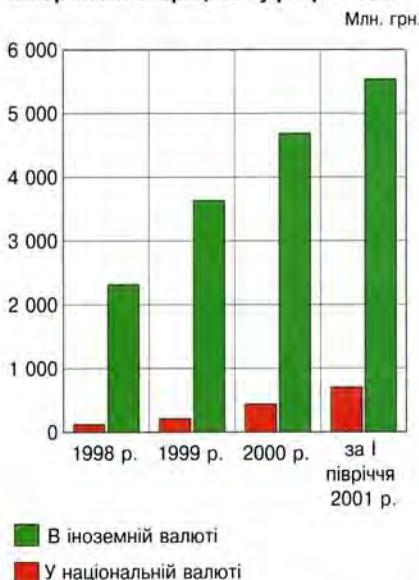
Графік 8. Питома вага кредитів за експортно-імпортними операціями у загальному обсязі кредитів, наданих банками України

експортно зорієнтованих заходів і спрямована на розвиток та вдосконалення тактики й стратегії опанування нових ринків збути, на поліпшення конкурентних позицій вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках.

Укрексімбанк вимагає від підпри-

Графік 9. Обсяг кредитів, наданих банками України за експортно-імпортними операціями у розрізі валют

ємств адекватного ліквідного забезпечення виконання зобов'язань щодо повернення кредитних коштів. Предметом такого забезпечення можуть

графіки 7, 8), зокрема в іноземній валюті (див. графік 9).

Ефективність господарської діяльності вітчизняних та іноземних підприємств значною мірою визначається рівнем розвитку кредитних відносин. Кредитування зовнішньої торгівлі є важливим елементом економічного розвитку країни, адже кредит (як і якість товару та його ціна) є дієвим засобом конкурентної боротьби на світовому ринку, оскільки розширює можливості експортера щодо збуту, а імпортера — щодо придбання товару.

Література.

1. Платіжний баланс України за перше півріччя 2001 року. — НБУ, 2001.
2. Бюлетень Національного банку України. — 2001. — № 11.
3. Лавров С.Н., Фролов Б.А. Валютно-финансовые отношения предприятий и организаций с зарубежными партнерами. — М.: АО "МЕНАТЕП-ИНФОРМ", 1994. — 248 с.
4. Международная торговля: финансовые операции, страхование и другие услуги / Пер. с англ. — К.: BHV, 1994. — 480 с.
5. Проект розвитку експорту. Основні положення, умови та критерії участі. UKREXIMBANK, THE WORLD BANK. — К., 1999. — 41 с.
6. Річний звіт Державного експортно-імпортного банку України за 2000 рік.

Олена Борищкевич,
старший викладач кафедри
банківської справи Київського
національного економічного
університету.

ВАЛЮТНИЙ РИНOK

Офіційна інформація

Загальний зовнішній довгостроковий борг України¹

За станом на 31.12.2001 р., млрд. доларів США

Довгостроковий борг України (А + Б)	12.1 ²
А. Державний та гарантований державою	10.2
у тому числі за кредитами МВФ	1.9
Б. Приватний негарантований	1.9

¹ Довгостроковий борг — борг із первісним або подовженим терміном погашення понад один рік.

² У загальній сумі зовнішнього довгострокового боргу враховано прострочену заборгованість за основною сумою та відсотками.

Матеріал підготовлено департаментом валутного регулювання НБУ.

Офіційний курс гривні який встановлюється Національним банком

№ п/п	Код валюти	Назва валюти				
			01.02.2002 р.	02.02.2002 р.	03.02.2002 р.	04.02.2002 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	270.7203	271.2506	271.2506	271.2506
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	752.0451	752.9651	752.9651	752.9651
3	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	11.0854	11.0854	11.0854	11.0854
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0324	0.0322	0.0322	0.0322
5	208 DKK	100 данських крон	61.8689	61.8331	61.8331	61.8331
6	840 USD	100 доларів США	532.1000	532.1000	532.1000	532.1000
7	233 EEK	100 естонських крон	29.3722	29.3552	29.3552	29.3552
8	352 ISK	100 ісландських крон	5.1562	5.1811	5.1811	5.1811
9	124 CAD	100 канадських доларів	336.1430	335.0417	335.0417	335.0417
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.5169	3.5169	3.5169	3.5169
11	428 LVL	100 латвійських латів	826.2422	826.2422	826.2422	826.2422
12	440 LTL	100 литовських літів	133.0250	133.0250	133.0250	133.0250
13	498 MDL	100 молдовських лейв	40.6345	40.6345	40.6345	40.6345
14	578 NOK	100 норвезьких крон	61.4323	58.5816	58.5816	58.5816
15	985 PLN	100 польських злотих	127.7058	128.1196	128.1196	128.1196
16	810 RUR	10 російських рублів	1.7341	1.7342	1.7342	1.7342
17	702 SGD	100 сінгапурських доларів	290.0990	289.8761	289.8761	289.8761
18	703 SKK	100 словацьких крон	10.8260	10.8149	10.8149	10.8149
19	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0402	0.0405	0.0405	0.0405
20	795 TMM	10000 туркменських манатів	10.2327	10.2327	10.2327	10.2327
21	348 HUF	1000 угорських форінтів	18.8877	18.9016	18.9016	18.9016
22	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.7677	0.7677	0.7677	0.7677
23	203 CZK	100 чеських крон	14.4058	14.3939	14.3939	14.3939
24	752 SEK	100 шведських крон	50.1172	49.9901	49.9901	49.9901
25	756 CHF	100 швейцарських франків	311.6184	310.7427	310.7427	310.7427
26	392 JPY	1000 японських єн	40.0571	39.7120	39.7120	39.7120
27	978 EUR	100 євро	459.5748	459.3087	459.3087	459.3087
28	960 XDR	100 СПЗ	660.8912	659.3957	659.3957	659.3957

			15.02.2002 р.	16.02.2002 р.	17.02.2002 р.	18.02.2002 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	274.2646	275.1438	275.1438	275.1438
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	759.1002	759.8844	759.8844	759.8844
3	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	11.0869	11.0867	11.0867	11.0867
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0319	0.0319	0.0319	0.0319
5	208 DKK	100 данських крон	62.2604	62.3485	62.3485	62.3485
6	840 USD	100 доларів США	532.0600	532.0500	532.0500	532.0500
7	233 EEK	100 естонських крон	29.5604	29.6006	29.6006	29.6006
8	352 ISK	100 ісландських крон	5.2637	5.2679	5.2679	5.2679
9	124 CAD	100 канадських доларів	334.6984	334.3557	334.3557	334.3557
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.5062	3.5061	3.5061	3.5061
11	428 LVL	100 латвійських латів	831.3437	830.0312	830.0312	830.0312
12	440 LTL	100 литовських літів	134.2230	134.2611	134.2611	134.2611
13	498 MDL	100 молдовських лейв	40.6075	40.6068	40.6068	40.6068
14	578 NOK	100 норвезьких крон	59.4537	59.6535	59.6535	59.6535
15	985 PLN	100 польських злотих	127.2406	127.5332	127.5332	127.5332
16	810 RUR	10 російських рублів	1.7259	1.7263	1.7263	1.7263
17	702 SGD	100 сінгапурських доларів	291.2776	291.3990	291.3990	291.3990
18	703 SKK	100 словацьких крон	10.9646	10.9678	10.9678	10.9678
19	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0397	0.0396	0.0396	0.0396
20	795 TMM	10000 туркменських манатів	10.2319	10.2317	10.2317	10.2317
21	348 HUF	1000 угорських форінтів	19.1163	19.2538	19.2538	19.2538
22	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.7677	0.7677	0.7677	0.7677
23	203 CZK	100 чеських крон	14.6043	14.6335	14.6335	14.6335
24	752 SEK	100 шведських крон	50.3204	50.4586	50.4586	50.4586
25	756 CHF	100 швейцарських франків	311.9232	312.6642	312.6642	312.6642
26	392 JPY	1000 японських єн	40.2506	40.0614	40.0614	40.0614
27	978 EUR	100 євро	462.5198	463.1495	463.1495	463.1495
28	960 XDR	100 СПЗ	662.8189	662.9452	662.9452	662.9452

ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, УКРАЇНИ ЩОДЕННО (за лютий 2002 року)

Офіційний курс

05.02.2002 р.	06.02.2002 р.	07.02.2002 р.	08.02.2002 р.	09.02.2002 р.	10.02.2002 р.	11.02.2002 р.	12.02.2002 р.	13.02.2002 р.	14.02.2002 р.
271.6657	271.8796	270.0983	270.0508	271.5448	271.5448	271.5448	272.9675	270.6055	270.2394
754.3545	755.5275	752.9840	749.6776	752.0952	752.0952	752.0952	757.5997	758.9832	761.2940
11.0850	11.0850	11.0869	11.0869	11.0869	11.0869	11.0869	11.0869	11.0869	11.0869
0.0321	0.0321	0.0321	0.0321	0.0321	0.0321	0.0321	0.0320	0.0320	0.0319
61.9151	62.1936	62.0568	62.0618	62.6037	62.6037	62.6037	62.9795	62.6825	62.5191
532.0800	532.0800	532.0600	532.0600	532.0600	532.0600	532.0600	532.0600	532.0600	532.0600
29.3949	29.5275	29.4618	29.4618	29.7202	29.7202	29.7202	29.9038	29.7644	29.6896
5.2081	5.2198	5.2088	5.2011	5.2279	5.2279	5.2279	5.2614	5.2404	5.2681
334.5675	332.8327	332.1398	331.5903	333.2047	333.2047	333.2047	333.8520	334.3231	333.5786
3.5098	3.5098	3.5096	3.5096	3.5096	3.5096	3.5096	3.5062	3.5062	3.5062
826.2112	826.2112	828.7539	827.4650	826.1801	826.1801	826.1801	827.4650	827.4650	830.0468
132.7578	134.2687	133.3851	133.2782	134.4027	134.4027	134.4027	134.3179	135.2500	134.8421
40.6382	40.6425	40.6298	40.6326	40.6044	40.6044	40.6044	40.6174	40.6100	40.6177
58.6832	58.8167	58.8807	59.0844	59.3782	59.3782	59.3782	59.7108	59.4627	59.3512
126.5282	127.0292	126.2086	124.9260	126.3642	126.3642	126.3642	127.3526	127.5679	127.2020
1.7315	1.7318	1.7313	1.7318	1.7295	1.7295	1.7295	1.7266	1.7251	1.7250
289.8840	290.0402	290.3059	290.8371	290.1844	290.1844	290.1844	290.3466	290.5979	290.8839
10.8326	10.8694	10.8521	10.8585	10.9789	10.9789	10.9789	11.0020	10.9476	10.9350
0.0405	0.0406	0.0400	0.0399	0.0388	0.0388	0.0388	0.0384	0.0387	0.0394
10.2323	10.2323	10.2319	10.2319	10.2319	10.2319	10.2319	10.2319	10.2319	10.2319
18.8612	18.9053	18.9041	18.8192	19.0621	19.0621	19.0621	19.2193	19.1061	19.1248
0.7658	0.7658	0.7657	0.7657	0.7657	0.7657	0.7657	0.7677	0.7677	0.7677
14.4373	14.4929	14.4666	14.4597	14.6279	14.6279	14.6279	14.7401	14.6589	14.6474
49.9121	49.9066	50.0355	49.9487	50.2176	50.2176	50.2176	50.5296	50.3473	50.3279
310.6585	313.2025	313.5257	313.1210	315.8677	315.8677	315.8677	316.5507	315.3949	314.3893
39.9175	39.9382	39.8941	39.8286	39.5897	39.5897	39.5897	39.7328	39.8215	40.1679
459.9300	462.0051	460.9768	460.9768	465.0204	465.0204	465.0204	467.8936	465.7121	464.5416
660.6915	662.6771	661.4305	660.7044	662.4047	662.4047	662.4047	663.4562	664.7667	
19.02.2002 р.	20.02.2002 р.	21.02.2002 р.	22.02.2002 р.	23.02.2002 р.	24.02.2002 р.	25.02.2002 р.	26.02.2002 р.	27.02.2002 р.	28.02.2002 р.
275.3454	274.8387	275.2573	274.2596	274.2152	274.2152	274.2152	273.1929	273.5413	273.4414
760.3830	758.1601	760.9871	758.4479	760.9618	760.9618	760.9618	759.3904	758.4351	754.5189
11.0867	11.0890	11.0890	11.0890	11.0890	11.0890	11.0890	11.0898	11.0894	11.0888
0.0319	0.0319	0.0319	0.0319	0.0319	0.0319	0.0319	0.0319	0.0316	0.0317
62.4092	62.2540	62.6083	62.3210	62.6277	62.6277	62.6277	62.4559	62.1722	61.9349
532.0500	532.1600	532.1600	532.1600	532.1600	532.1600	532.1600	532.2000	532.1800	532.1500
29.6347	29.5626	29.7360	29.5932	29.7496	29.7496	29.7496	29.6736	29.5297	29.4158
5.2733	5.2881	5.2859	5.2671	5.2704	5.2704	5.2704	5.2869	5.2780	5.2715
334.4983	334.8440	334.5323	334.9724	334.5410	334.5410	334.5410	333.1118	331.4719	331.2151
3.5026	3.5034	3.5034	3.5034	3.5034	3.5034	3.5034	3.5036	3.5035	3.5033
830.0312	830.2028	828.9097	831.5000	831.5000	831.5000	831.5000	831.5625	831.5312	828.8941
134.6212	133.9340	135.3442	134.1028	133.8633	133.8633	133.8633	134.7683	134.2397	133.0142
40.5900	40.6117	40.5922	40.5879	40.5860	40.5860	40.5860	40.5551	40.4749	40.4124
59.8492	59.6959	59.9301	59.8426	59.9691	59.9691	59.9691	59.8854	59.7335	59.6728
128.0429	127.9539	127.9016	127.5501	127.8617	127.8617	127.8617	127.1926	127.0559	126.5310
1.7263	1.7225	1.7231	1.7245	1.7255	1.7255	1.7255	1.7256	1.7225	1.7206
291.0562	290.5669	291.1561	290.6669	290.5620	290.5620	290.5620	290.5634	290.3895	289.7246
10.9747	10.9685	11.0599	10.9987	11.1014	11.1014	11.1014	11.0751	11.0319	11.0294
0.0393	0.0392	0.0387	0.0384	0.0384	0.0384	0.0384	0.0384	0.0382	0.0378
10.2317	10.2338	10.2338	10.2338	10.2338	10.2338	10.2338	10.2346	10.2342	10.2337
19.2128	19.0296	19.0957	19.0431	19.0966	19.0966	19.0966	19.0666	18.9298	18.7470
0.7676	0.7677	0.7677	0.7677	0.7677	0.7677	0.7677	0.7678	0.7677	0.7677
14.5455	14.5283	14.5738	14.5370	14.6747	14.6747	14.6747	14.6326	14.5409	14.5109
50.4248	50.3202	50.6056	50.7077	50.8455	50.8455	50.8455	50.9650	50.9701	50.7008
313.2137	312.8321	314.1152	313.0078	314.5988	314.5988	314.5988	314.3050	313.0131	311.6791
#0.0631	39.7724	39.8005	39.6466	39.7609	39.7609	39.7609	39.7987	39.7009	39.4731
463.6616	462.5535	465.2675	463.0324	465.4804	465.4804	465.4804	464.2913	462.0387	460.2565
662.9452	661.9786	663.9659	662.7123	662.4484	662.4484	662.4484	663.4223	661.8874	660.7309

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Обліковий курс гривні щодо національних валют країн Європейського валютного союзу, який встановлюється Національним банком України щоденно (за лютий 2002 року)

У зв'язку із запровадженням із 1 січня 2002 року в європейській обліг євро посталим по Правилам Національного банку України № 509 від 12 грудня 2001 року затверджено Тимчасове положення "Про здійснення обліку національних валют країн – членів Європейського валютного союзу на євро" (опубліковано в дату до журналу "Вісник Національного банку України" "Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльністю", № 1 за 2002 р.). Положенням встановлюється також порядок купівлі/уповноваженістю банками у фізичних осіб європейських національних валют країн ЄСВ за гривні.
"Вісник НБУ" публікуватиме обліковий курс гривні щодо національних валют країн ЄСВ за період із 1 січня 2002 року до дати вилучення їх з обігу".

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Обліковий курс														
			01.02. 2002 р.	02.02. 2002 р.	03.02. 2002 р.	04.02. 2002 р.	05.02. 2002 р.	06.02. 2002 р.	07.02. 2002 р.	08.02. 2002 р.	09.02. 2002 р.	10.02. 2002 р.	11.02. 2002 р.	12.02. 2002 р.	13.02. 2002 р.	14.02. 2002 р.	
1	040 ATS	100 австрійських шилінгів	33.3986	33.3793	33.3793	33.4244	33.5752	33.5005	33.5005	33.7944	33.7944	33.7944	33.7944	33.8446	33.8446	33.8446	
2	056 BEF	1000 бельгійських франків	113.9256	113.8597	113.8597	114.0137	114.5281	114.2732	115.2756	115.2756	115.9878	115.9878	115.9878	115.9878	115.4470	115.4470	115.1569
3	300 GRD	1000 грецьких драм	13.4872	13.4793	13.4793	13.4976	13.5585	13.5283	13.5283	13.6470	13.6470	13.6470	13.6470	13.7313	13.6673	13.6329	
4	372 IEP	100 ірландських фунтів ¹	563.5396	563.2018	563.2018	563.9906	566.6254	565.3198	565.3198	565.3198	—	—	—	—	—	—	
5	724 ESP	1000 іспанських песет	27.6210	27.6050	27.6050	27.6423	27.7671	27.7053	27.7053	27.9483	27.9483	27.9483	27.9483	28.1210	27.9899	27.9195	
6	380 ITL	10000 італійських лир	23.7351	23.7213	23.7213	23.7534	23.8606	23.8075	23.8075	24.0163	24.0163	24.0163	24.0163	24.1647	24.0520	23.9916	
7	280 DEM	100 німецьких марок ²	234.9768	234.8408	234.8408	234.8408	235.1585	236.2194	235.6937	235.6937	237.7612	237.7612	237.7612	237.7612	239.2302	238.1148	237.5163
8	620 PTE	100 португальських ескудо	2.2923	2.2910	2.2910	2.2910	2.2941	2.3045	2.2993	2.2993	2.3195	2.3195	2.3195	2.3195	2.3338	2.3230	2.3171
9	246 FIM	100 фінських марок	77.2949	77.2502	77.2502	77.3547	77.7037	77.5307	77.5307	78.2108	78.2108	78.6940	78.3272	78.1303			
10	250 FRF	100 французьких франків ³	70.0617	70.0212	70.0212	70.1159	70.4322	70.2755	70.2755	70.8919	70.8919	70.8919	70.8919	71.3299	70.9974	70.8189	
			15.02. 2002 р.	16.02. 2002 р.	17.02. 2002 р.	18.02. 2002 р.	19.02. 2002 р.	20.02. 2002 р.	21.02. 2002 р.	22.02. 2002 р.	23.02. 2002 р.	24.02. 2002 р.	25.02. 2002 р.	26.02. 2002 р.	27.02. 2002 р.	28.02. 2002 р.	
1	040 ATS	100 австрійських шилінгів	33.6126	33.6564	33.6564	33.6971	33.6151	33.8123	33.6499	33.8278	33.8278	33.8278	33.8278	33.7414	33.5777	33.4481	
2	056 BEF	1000 бельгійських франків	114.6557	114.6640	114.6640	114.9437	115.3368	114.7827	115.3896	115.3896	115.9848	115.9848	115.9848	115.9848	114.5364	114.0946	113.5072
3	300 GRD	1000 грецьких драм	13.5736	13.5921	13.5921	13.6077	13.5746	13.6542	13.5886	13.6605	13.6605	13.6605	13.6605	13.6256	13.5595		
4	372 IEP	100 ірландських фунтів ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5	724 ESP	1000 іспанських песет	27.7980	27.8358	27.8358	27.8678	27.8358	27.8358	27.8358	27.9759	27.9759	27.9759	27.9759	27.9759	27.7691	27.6620	
6	380 ITL	10000 італійських лир	23.8872	23.9197	23.9197	23.9472	23.8889	24.0291	23.9136	24.0401	24.0401	24.0401	24.0401	23.9786	23.8623	23.7703	
7	280 DEM	100 німецьких марок ²	236.4826	236.8046	236.8046	237.0766	236.4998	237.8875	236.7447	237.9963	237.9963	237.9963	237.9963	237.3884	236.2366	235.3254	
8	620 PTE	100 португальських ескудо	2.3070	2.3102	2.3102	2.3128	2.3072	2.3207	2.3096	2.3218	2.3218	2.3218	2.3218	2.3159	2.3046	2.2957	
9	246 FIM	100 фінських марок	77.7902	77.8962	77.8962	77.9856	77.7959	78.2524	77.8765	78.2882	78.2882	78.2882	78.2882	78.0882	77.7093	77.4096	
10	250 FRF	100 французьких франків ³	70.5107	70.5107	70.5107	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

¹ 13.10.02.2002 р. ірландський фунт вилучено з обігу.

² 13.01.01.2002 р. німецька марка не є платежним засобом, але її дозволяє використовувати для здійснення розрахунків у Німеччині до 28.02.2002 р. включно.

³ 13.18.02.2002 р. французький франк вилучено з обігу.

**ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ,
ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ
(за лютий 2002 року)***

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 болгарських левів	235.8181
2	986 BRL	100 бразильських реалів	220.7426
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	94.1503
4	410 KRW	1000 вон Республіки Корея	4.0587
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.5193
6	381 GEL	100 грузинських лари	244.1946
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	68.2246
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	114.9865
9	218 ECS	1000 еквадорських сукре	5321.0000
10	376 ILS	100 ізраїльських шекелів	115.7494
11	356 INR	1000 індійських рупій	110.0972
12	364 IRR	1000 іранських ріالів	3.0406
13	368 IQD	100 іракських динарів	1710.9325
14	417 KGS	100 киргизьких сомів	11.0413
15	414 KWD	100 кувейтських динарів	1725.3567
16	422 LBP	1000 ліванських фунтів	3.5145
17	434 LYD	100 лівійських динарів	406.4935
18	470 MTL	100 мальтійських лір	1156.2505

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
19	484 MXN	100 мексиканських нових песо	58.3411
20	496 MNT	10000 монгольських тугриків	48.2849
21	554 NZD	100 новозеландських доларів	220.7377
22	586 PKR	100 пакистанських рупій	8.8536
23	604 PEN	100 перуанських нових солі	153.6529
24	408 KPW	100 північнокорейських вон	241.8636
25	642 ROL	10000 румунських лейів	1.6492
26	682 SAR	100 саудівських ріялів	141.8858
27	760 SYP	100 сирійських фунтів	10.3723
28	705 SIT	100 словенських толарів	2.0718
29	901 TWD	100 нових тайванських доларів	15.1768
30	991 TJS	1 сомоні Республіки Таджикистан	2.0867
31	952 XOF	1000 франків КФА	7.0134
32	152 CLP	1000 чилійських песо	7.9211
33	191 HRK	100 хорватських кун	60.6561
34	156 CNY	100 юанів Ренмінбі (Китай)	64.2905
35	255	100 доларів США за розр. із Індією	425.6800

* Курс встановлено з 01.02.2002 року. На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

НОВІ КНИГИ

Рецензія /

Четверте видання “Фінансового словника”

Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник – 4-те вид., випр. і доп. – Київ – Львів: Т-во “Знання”, ЛБІ НБУ, 2002. – 566 с.

Четверте видання такої фундаментальної праці, як “Фінансовий словник” за порівняно невеликий термін – очевидний успіх її авторів.¹ Це свідчення ґрунтovих знань, неабиякого таланту і працьовитості дослідників зі Львова. Зважаючи, що кожен із них виконує ще й свої службові обов’язки, займається науковою, викладацькою роботою, готове до друку інші праці, можна лише по-доброму позаздрити їх творчій енергії та працездатності.

Обрана авторами концепція словника органічно поєднує теорію фінансових термінів із висвітленням практики їх використання. Усі попередні видання даної праці мали схвалальні відгуки, у яких наголошувалося, що львівські теоретики фінансової термінології зробили дуже багато для вирішення й узагальнення досліджуваної ними проблематики. Ось чому “Фінансовий словник” слід вважати не лише прикладним посібником, а й науково-теоретичною розробкою.

¹ Перше видання словника вийшло друком 1996 року (налічує 1500 термінів і понять); друге, зі змінами та доповненнями, – 1997-го (2500 термінів і понять); третє, ще повніше (понад 3500 словниковых статей), – 2000 р.; четверте містить тлумачення понад 5000 понять і термінів.

Автори з кожним новим виданням словника поглиблювали зміст статей, враховуючи найновіші досягнення в економічно-фінансовій справі, підбираючи найсучасніші, найточніші визначення того чи іншого поняття. З огляду на це їхню працю можна характеризувати як експериментальну, дослідницьку – вона віддзеркалює пошуки у галузі фінансової термінології, відгукується на мінливі реалії поточної практики, постійно поповнюючись свіжим науковим матеріалом.

Наприклад, у новому виданні з’явилася словникова стаття **ВІДДІЛЕННЯ БАНКІВ**, у такій редакції вельми потрібна для сучасного розуміння стану банківської справи в Україні та для кращої орієнтації наших громадян у роботі банківських установ. Вона допомагає клієнтові зрозуміти, що відділення банків сприяють поліпшенню обслуговування, інформує про низку функцій таких установ тощо. Подібних статей у четвертому виданні налічується понад 1500, тобто обсяг словника збільшився на третину завдяки новій та оновленій інформації.

Важливо й те, що в останньому виданні текст кожного тлумачення ретельно переглянуто й відшліфовано, причому без втрати компактності й лаконічності викладу. У словнику є терміни, які розтлумачено одним реченням (**ДЕПРЕЦІАЦІЯ – зниження валютного курсу**), та водночас зустрічаються й розлогі словникові статті обсягом до кількох сторінок (**ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ЕЛЕМЕНТИ ЗАХИСТУ ПА-**

ПЕРОВИХ ГРОШЕЙ та інші).

Примітно, що словникові статті з попередніх видань доповнено свіжими даними, інформацією, яка з'явилася протягом останнього часу. Приміром, оновлено статтю **ВІДБІР РИЗИКІВ**, яка поповнилася інформацією про користь застосування цього відбору.

Принагідно зазначимо, що в новому виданні переглянуто та доповнено — з урахуванням змін, що відбулися в останні роки у вітчизняному та міжнародному фінансовому житті, — також додатки, зокрема такі, як *"Грошові одиниці країн світу"*, *"Словник грошових знаків країн світу"*, *"Ювілейні та пам'ятні монети України"*. Або така цікава статистика: зі 192 позицій у списку літератури (у попередньому виданні їх налічувалося 94), яку використано в роботі над словником, українських джерел — 121 (у попередньому було всього 60). Пригадується, ще недавно бібліографічний апарат подібних фахових посібників здебільшого складали російські та інші чужомовні видання.

Реєстр словника можна оцінити як вичерпний на сучасному етапі розвитку фінансової справи. Він містить не лише науково виважені й опрацьовані поняття, а й відповідно розшифровані абревіатури — на зразок **ЕККА**, **ІНКОТЕРМС**, **КАФ**, **ККС** (якщо вони іншомовні, то подано розшифрування латиною) і навіть розмовні слова, сленг та жаргонізми (**БАКСИ**; **"БИКИ"**; **ВАЛ**; **"ТАРЯЧІ"**, **"ДЕШЕВІ"**, **"ДОРОГИ"** **ГРОШІ**; **НОЖИЦІ ЦІН**).

Зауважимо й таку, на наш погляд, принципово важливу і шілком правомірну рису нового лексикографічного видання: в ньому надано перевагу національній термінології, що, як відомо, має досить тривалу історію. Укладачі словника критично оцінюють спрощений підхід до цього питання деяких фінансистів, які часто безпідставно запозичують (переважно з англійської) чужомовні терміни. Подані у передмові авторські роздуми цілком відповідають духу сучасного розвитку як української мови, так і національної фахової справи. Автори пишуть: "Гадаємо, цей спрощений шлях некритичного й інколи бездумного копіювання, який збіднює і власну термінологію, і власну економічну думку, і національну ментальність загалом, часто, навпаки, ускладнює розуміння і відтворення понять, окреслюючи їх механічно запозиченими термінами". Більше того, словник є переконливою відповіддю тим, хто намагається принизити можливості української мови. "Історія нашої мови переконливо свідчить, що українська мова... цілком спроможна гнучко й точно перекласти, по-своєму осмислити і власними фонетико-морфологічними засобами відтворити те чи інше запозичене поняття", — стверджують його автори. У часи, коли чуємо всілякі надумані твердження, що, мовляв, наша мова не даст собі ради без мови сусідньої держави, рецензована праця становить переконливий практичний аргумент, який спростовує подібні українофобські погляди. Зазначимо, що заклик укладачів словника — дотримуватися "виваженої, розумної діалектики між запозиченим і власним" — звернено не лише до науковців, мовознавців, а й до самих практиків. Цей розумний і виважений підхід спостерігаємо на кожній сторінці *"Фінансового словника"*.

Про підвищення наукового рівня нового видання свідчить і подана при ключових або стрижневих однослівних іншомовних термінах інформація щодо їх походження. Причому біля чужомовних відповідників автори дають значення цих слів у мові-джерелі, а часом — і глибшу етимологію, тобто наводять відповідники з мови-посередника і мови-основи: **ДЕРИВАТИВ** (*фрanc. dérivatif* — вихід, від *lat. derivare* — відводити, проводити). Така філологічна інформація є не лише пізнавальною, а й потрібною для практиків-банкірів, фінансистів — напевно, не один із них

скористається нею, з'ясовуючи походження того чи іншого терміна.

Стосовно практичного значення нового видання словника, то воно незаперечне — тираж швидко розходитьсь, оскільки потріба в такому тлумачнику — величезна. Незважаючи на те, що останнім часом видано чимало посібників зі споріднених галузей знань, серед них немає жодного, де б так лаконічно і чітко, з належною глибиною і грунтовністю висвітлювалися всі основні поняття фінансової теорії та практики.

Удосконалено у словнику і систему відсылань. Щоб полегшити користування книгою, споріднені поняття згруповано. Приміром, терміни на зразок **ВАЖКОЛІКВІДНІ ОБ'ЄКТИ ІНВЕСТУВАННЯ** відсылаються до ширшого — **ЛІКВІДНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ; ЕЛЕКТРОННИЙ ГАМАНЕЦЬ** — до **КАРТКА ПЛАТИЖНА НАПЕРЕД СПЛАЧЕНА** тощо. Серед відсылань трапляються й такі, що розкриваються в іншій словниковій статті, тобто даються варіанти певних термінів: приміром, **ВІДАЧА АКЦІЇ ДИВІДЕНДНА** — див. **ДОХІД ВІД АКЦІЇ**.

І нарешті, стосовно самої манери викладу та оформлення словниківих статей. Вважаємо правильним, що автори, як і в

попередніх виданнях, використали чинний правопис, відповідно уточнивши деякі орфографічні розбіжності. Адже поки не затверджено новий, тільки він може задовільнити вимоги щодо стандартного оформлення документів та викладу теоретичних знань. А ще хотілося б відзначити високий стилістичний рівень видання — чіткість формульовань, прозору семантику кожного зафікованого поняття, нормативно правильний синтаксичний розподіл слів у реченні, — що забезпечує тексту словниківих статей ясність і дохідливість, а відтак і легкість їх сприйняття та розуміння. Усе це впливатиме на культуру фахового мовлення, культуру оформлення фахової документації державною мовою, на рівень ділового спілкування службовців.

Перегортаємо останню сторінку словника, із цілковитим задоволенням усвідомлюючи, що в багаторічному державотворчому процесі здійснено ще одну справу: уніфіковано й унормовано (а почасти й стандартизовано) одну з найбільших міжнародних термінологічних систем — фінансову. Сьогодні, коли в нашій державі, з одного боку, відбувається складний перехід до швейцарських, ринкових відносин, а з іншого — знову заворушилася антиукраїнська "бузина", которая зі шкіри пнеться, щоб применити роль державної мови, переконати нас у її недієздатності та запровадити в Україні додаткову офіційну мову, відтіснивши таким чином державну (мову автохтонного народу) на задній план, видання такої науково вивіреної грунтовної праці є дуже важливим і своєчасним. Залишаючись цінним практичним фаховим посібником, вона водночас виконуватиме важливе національне завдання — спростовуватиме тенденційні розумування недругів українства.

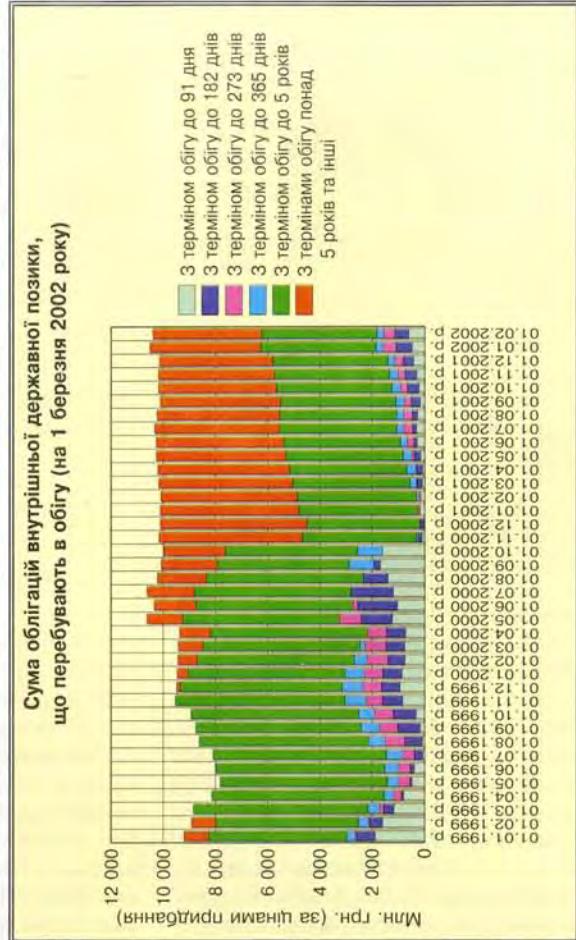
Лев Поляга,

доктор філологічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Інституту українознавства
ім. І.Крип'якевича Національної
академії наук України.

Від редакції. Коли рецензію було підготовлено до друку, з Житомира надійшла приемна звітка: за створення найповнішого україномовного *"Фінансового словника"* його авторам Анатолію Загородньому, Геннадію Вознюку і Тамарі Смовженко присуджено премію імені Івана Огієнка 2002 року. Щиро вітаємо їх із цією почесною відзнакою і бажаємо нових творчих ужинків.

Ринок державних цінних паперів України в лютому 2002 року

Номер аукціону	Дата проведення аукціону	Пропозиція				Результати аукціону		
		Виставлено облігацій, шт.	Номінал облігацій, грн.	Проголошена ставка доходності, %	Термін погашення облігацій	Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.	Відсотча дохідність, %
11	06.02.2002 р.	—	1 000	—	08.05.2002 р.	9 200	8 896.40	13.50
12	06.02.2002 р.	—	1 000	—	07.07.2002 р.	18 150	16 966.26	13.80
13	06.02.2002 р.	—	1 000	—	05.02.2003 р.	0	—	0.00
14	13.02.2002 р.	—	1 000	—	08.05.2002 р.	3 600	3 490.06	13.50
15	13.02.2002 р.	—	1 000	—	03.07.2002 р.	.0	—	0.00
16	20.02.2002 р.	—	1 000	—	05.06.2002 р.	0	—	0.00
17	20.02.2002 р.	—	1 000	—	07.08.2002 р.	0	—	0.00
18	20.02.2002 р.	—	1 000	16.00	20.08.2003 р.	0	—	0.00
19	27.02.2002 р.	—	1 000	—	29.05.2002 р.	0	—	0.00
20	27.02.2002 р.	—	1 000	—	09.10.2002 р.	0	—	0.00
Разом		Х	Х	Х	Х	30 950	29 352.71	Х

* За станом на 01.03.2002 р.
На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками Департаменту монетарної політики Національного банку України.

Руслан Набок

Аспірант Київського національного торговельно-економічного університету

Нроблематика, пов'язана з недохідними активами, їх структурою та обсягом, не менш важлива, ніж питання розміщення коштів банку. Зрозуміло, витрачання заробленого на збільшення не оборотних, а недохідних активів не завжди доцільне і часто неефективне. Слід також пам'ятати, що за певних обставин той чи інший актив банку може стати недохідним. Тому автор рекомендував би прогнозувати насамперед ризики, а не прибутки, щоб запобігти переходу дохідного активу банку в недохідний. Саме тому необхідно приділити увагу вивченю цієї частини балансу банку.

Передусім зупинимося на самому понятті "недохідні активи". У працях вітчизняних і зарубіжних економістів немає повного визначення цього терміна. Маю на увазі те, що автори досліджують лише елементи недохідних активів — дебіторську заборгованість, капітальні інвестиції, необоротні активи, резерви.

Отже, на сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку та аналізу спеціалісти не розглядають проблему недохідних активів комплексно, що заважає банківській установі досягти бажаного результату. Можливо, однією з причин є те, що вони вважають недохідні активи чимось на зразок нерухомості, як-от приміщення, обладнання тощо, тоді як у них слід вбачати частину живого фінансового організму — рух коштів. Тобто треба перейти від товарної схеми до фінансової, адже для банкіра насамперед важливі грошові потоки. Відтак недохідні активи зможемо визначити за допомогою формули:

$$HA = DZ + KI + HOA + P, \quad (1)$$

Недохідні активи комерційного банку: методологічний аспект

У статті досліжується методологічний аспект недохідних активів комерційного банку. Економічні видання України, Росії приділяють цьому питанню недостатню увагу, зосереджуючись на інших проблемах (зазвичай, дохідних активах). Автор робить спробу систематизувати недохідні активи як окремий елемент банківських активів та з'ясувати, на чому базується їх облік і аналіз.

де: *HA* — недохідні активи;
DZ — дебіторська заборгованість;
KI — капітальні інвестиції;
HOA — необоротні активи;
P — резерви.

Для глибшого розуміння цієї формул роз'ясмо умовний приклад.

Приклад. 25.09.2001 р. банк витратив 12 000 грн. на закупівлю нових меблів. 01.10.2001 р. отримав меблі, які планує ввести в експлуатацію 15.10.2001 р.

В обліку будуть здійснені такі проведення (див. таблицю 1).

доходу і виникають з моменту здійснення банком витрат на створення (вдосконалення) власної бази, необхідної для забезпечення його діяльності.

Проаналізуємо недохідні активи банку поетапно, починаючи з дебіторської заборгованості.

Порядок обліку дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" (надалі — П(С)БО 10), затвердженим наказом Міністерства фінансів Ук-

Таблиця 1. Бухгалтерські проведення до прикладу

№ з/п	Зміст операції (дата)	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	Оплата рахунків постачальника (25.09.2001 р.)	3 511	1 200	12 000
2	Отримання меблів (01.10.2001 р.)	4 430	3 511	12 000
3	Введення меблів у експлуатацію (15.10.2001 р.)	4 400	4 430	12 000

Отже, 12 000 грн. стали недохідними для банку 25.09.2001 р., тобто в день виникнення дебіторської заборгованості. Потому (01.10.2001 р.) ці кошти змінюють свою економічну сутність і стають капітальними інвестиціями, а з 15.10.2001 р. перетворюються на необоротні активи.

райни від 08.10.1999 р. № 237.

Відповідно до П(С)БО дебіторська заборгованість визначається як suma заборгованості дебіторів банку на певну дату, як правило, на дату балансу. За національними стандартами бухгалтерського обліку суму дебіторської заборгованості слід визначати шоквар-

Схематично це має такий вигляд:

Тепер дамо визначення недохідних активів.

Недохідні активи банку — це сукупність дебіторської заборгованості, капітальних інвестицій, необоротних активів та резервів, які не приносять

тально. Згідно з П(С)БО 10 дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову та короткострокову (поточну). Довгостроковою вважається заборгованість, яка не виникає в ході нормального операційного циклу і буде

погашена після 12 місяців з дати балансу. Слід зазначити, що в стандартах не визначено поняття "нормального операційного циклу". Тому таким слід вважати операційний цикл у звичайних умовах діяльності. Короткострокова дебіторська заборгованість — це заборгованість, яка виникла в ході нормального операційного циклу та буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

Для обліку сум дебіторської заборгованості застосовують різні оцінки. Ось деякі з них¹.

1. *Дисконтована вартість майбутніх платежів, що очікуються для погашення дебіторської заборгованості.* Оцінка за дисконтування вартістю майбутніх платежів застосовується орендодавчими для відображення платежів за договорами фінансової оренди. Тобто сума таких платежів має відображатися в чистих інвестиціях в оренду, що дорівнює загальний сумі мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням незаробленого фінансового доходу. У міжнародній практиці до такої оцінки вдаються часто. Що ж до вітчизняного бухгалтерського обліку, то до прийняття П(С)БО 14 "Оренда" її застосування неможливе.

2. *Чиста реалізаційна вартість.* Ця оцінка використовується щодо поточній дебіторської заборгованості.

3. *Первісна вартість.* Оцінка за первісною вартістю застосовується для всіх видів довгострокової та поточної дебіторської заборгованості.

Продовжуючи розгляд дебіторської заборгованості, проаналізуємо резерви під неї. Так, згідно з Положенням про порядок формування і використання резервів для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості комерційних банків № 157 від 31.03.1999 р. зі змінами, внесеними відповідно до постанови Правління НБУ № 173 від 26.04.2000 р., дебіторська заборгованість поділяється на чотири групи ризику залежно від строків її погашення, зазначеніх у договорах, а за відсутності договірних умов — від строків знаходження її на балансі (див. таблицю 2). Будь-яку заборгованість — як довгострокову, так і поточну — в певний момент банк може визнати безнадійною.

До 2000 року в національному бухгалтерському обліку не було поняття безнадійної заборгованості, хоч і пе-

редбачалося списання на збитки банку сум дебіторської заборгованості, за якою закінчився строк позовної давності або щодо якої є документальне підтвердження судових органів про неможливість її погашення.

Нині щоб визнати в бухгалтерському обліку дебіторську заборгованість

тивів у комерційних банках України, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 16.12.1998 р. № 520 "Про внесення змін і доповнень до деяких нормативних актів НБУ".

Безнадійні активи можна списувати:

Таблиця 2 Класифікація дебіторської заборгованості за групами ризику

Група ризику згідно з класифікацією	Дебіторська заборгованість, що виникла з договірних умов		Дебіторська заборгованість, що виникла не з договірних умов	
	Кількість днів прострочення	Розмір резерву (%)	Кількість днів з часу виникнення	Розмір резерву (%)
I	0–30	0	0–90	0
II	31–60	20	91–180	20
III	61–90	50	181–360	50
IV (безнадійна)	91 і більше	100	361 і більше	100

безнадійною, не потрібно документального підтвердження. Досить, щоб була виконана одна з умов: закінчився строк позовної давності (3 роки) або з'явилася тверда впевненість у тому, що боржник не погасить заборгованості.

Що таке "впевненість" у цьому випадку, у П(С)БО 10 не уточнено, але можна передбачити, що коли підприємство-боржник оголошене банкротом, то кредитор (банк) може списати його заборгованість як безнадійну, знаючи, що майна банкрута не вистачить для її погашення.

Безнадійна дебіторська заборгованість списується в момент її визнання не за рахунок зменшення раніше нарахованого доходу, а з резерву сумнівних боргів, який формується на дату балансу на підставі даних бухгалтерського обліку за минулі звітні періоди.

Банки зобов'язані формувати резерви для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості.

Під дебіторську заборгованість за операціями з грошово-речовими лотереями (рахунок № 2805), за індексацією грошових заощаджень (рахунок № 2806), за податком на прибуток (рахунок № 3520), за відстроченим податком на прибуток (рахунок № 3521), за податками та обов'язковими платежами, крім податку на прибуток (рахунок № 3522), **резерви не формуються**.

Облік резервів під можливі втрати від дебіторської заборгованості та інших активів здійснюється згідно з Порядком бухгалтерського обліку формування і використання резервів, списання та повернення раніше списаних безнадійних ак-

тивів у комерційних банках України, затвердженим постановою Правління Національного банку України від 16.12.1998 р. № 520 "Про внесення змін і доповнень до деяких нормативних актів НБУ".

• методом створення резервів, який передбачає поступове перенесення на рахунок витрат сумнівних і безнадійних активів;

• методом прямого списання, коли актив відноситься на витрати у час фактичного виникнення збитків.

Резерв під дебіторську заборгованість відноситься до спеціальних резервів банку. Він формується у повному обсязі з відрахувань, що відображаються шляхом дебетування рахунків групи № 770 "Відрахування в резерви". Банк зобов'язаний щомісячно визначати рівень ризику від дебіторської заборгованості та коригувати розмір резервів відповідно до загальної суми дебіторської заборгованості, що класифікується за групами ризику.

Спеціальні резерви щодо дебіторської заборгованості обліковуються на контрактивних рахунках (тобто вартість відповідного активу зменшується на суму спеціального резерву):

• рахунки групи 189 "Резерв під дебіторську заборгованість за операціями з банками" — контрактивні для рахунків розділу 18 "Дебіторська заборгованість за операціями з банками";

• рахунки групи 289 "Резерви під дебіторську заборгованість за операціями з клієнтами банку" — контрактивні для рахунків розділу 28 "Дебіторська заборгованість за операціями з клієнтами банку";

• рахунки групи 359 "Резерв на можливі втрати за сумнівною дебіторською заборгованістю" — контрактивні для рахунків дебіторської заборгованості розділу 35 "Інші активи банку".

Ми досить детально зупинилися на резервах під дебіторську заборго-

¹ Курсом реформ — облік 2000: Навчально-практичний посібник: У 2-х частинах / Під ред. А.Бабак. — Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2000. — Частина I. — С. 101.

ваність, але до недохідних активів відносяться всі резерви, сформовані під операції банку за групою рахунків 77 "Відрахування в резерви та списання сумнівних активів".

У разі формування резерву в іноземній валюті бухгалтерські проведення здійснюються з урахуванням офіційного курсу на день операції. Банк формує резерви в іноземній валюті за кожною з них окремо. Їх переоцінка, пов'язана зі зміною курсів, відноситься на балансовий рахунок № 6204 "Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами".

Зазначимо, що банки формують резерви на покриття можливих втрат за активами у національній та іноземній валютах, включаючи розміщені депозити, надані кредити, придбані цінні папери, дебіторську заборгованість тощо. Тобто у фінансовому обліку спеціальні резерви створюються за всіма видами активів у небохідних сумах.

Наступною складовою недохідних активів банку є *необоротні активи*. До них, згідно з "Інструкцією з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів комерційних банків України", затвердженою постановою Правління НБУ від 11.12.2000 р. № 475, відносяться основні засоби та нематеріальні активи. Вони є елементами недохідних активів, тому що інвестиції в них не приносять прямого доходу.

Наведемо два визначення *основних засобів*. Американські стандарти GAAP розуміють під ними "рухоме майно, використовуване у виробництві, яке приноситиме підприємству економічну користь протягом більш ніж одного року"². За російською системою бухгалтерського обліку, основні засоби — це "частина майна, що використовується як засоби праці чи надання послуг, чи управління організацією протягом більш як 12 місяців або звичайного

новних засобів та враховуються організацією у складі коштів у обігу речі, які використовуються протягом періоду, меншого ніж дванадцять місяців, незалежно від їх вартості, речі

Основні засоби відображаються у балансі банку, якщо відповідають загальним критеріям активів, а саме:

1) існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому

Таблиця 4. Класифікація основних засобів

МСБО 16	П(С)БО 7
1. Земля	1. Основні засоби
2. Будівлі	1.1) земельні ділянки
3. Машини та устаткування	1.2) капітальні витрати на поліпшення земель
4. Кораблі	1.3) будинки, споруди та передавальні пристрої
5. Літаки	1.4) машини та обладнання
6. Автотранспорт	1.5) транспортні засоби
7. Меблі та приладдя	1.6) інструменти, прилади, інвентар (меблі)
8. Офісне обладнання	1.7) інші основні засоби (насадження, худоба)
	2. Інші необоротні матеріальні активи

вартістю на дату отримання не більше стократного розміру встановленої законом мінімальної місячної оплати праці за одиницю незалежно від строку їх корисного використання, та інші речі, які визначаються організацією відповідно до правил бухгалтерського обліку.²

Методологія бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів базується на стандартах обліку (див. таблицю 3) та нормативних документах, затверджених НБУ.

Порядок оцінки основних засобів, нарахування їх амортизації, списання з балансу та розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначається МСБО 16 "Основні засоби" та Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку № 7 "Основні засоби" (надалі – П(С)БО 7), затвердженним наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. Згідно із цими документами *основні засоби — це матеріальні активи, які підприємство (в тому числі й банк) утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим осо-*

економічні вигоди, пов'язані з використанням даного активу;

2) його оцінка достовірна.

Упевненість у тому, що об'єкт основних засобів відповідає *першому критерію*, дає підтвердження, що всі ризики та винагороди, пов'язані з його використанням, уже перейшли до підприємства. Слід мати на увазі, що іноді основні засоби безпосередньо не дають економічних вигод, але потрібні для отримання їх у майбутньому від інших активів (наприклад, основні засоби, придбані для охорони навколошнього середовища або заради безпеки).

Другий критерій найчастіше пов'язаний із наявністю інформації про витрати на придбання або виробництво об'єкта.

Стосовно класифікації основних засобів (див. таблицю 4) зазначимо, що МСБО 16 не містить такої вимоги, але передбачає їх розподіл на класи.

Розглядаючи питання щодо визнання основних засобів активами, слід пам'ятати, що МСБО не застосовуються до незначних сум. Тому в МСБО не зустрічаємо поняття "малоцінні та швидкозношувані предмети". П(С)БО 7 у цьому аспекті уточнює МСБО 16, даючи змогу підприємствам самостійно визначати вартісні ознаки предметів, які належать до малоцінних необоротних матеріальних активів.

Стосовно нематеріальних активів зазначимо, що принципи їх обліку та визнання визначаються МСБО 38 "Нематеріальні активи" та національним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи", затвердженим наказом Міністерства фінансів України

Таблиця 3. Стандарти обліку необоротних активів

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО)	Національні положення бухгалтерського обліку (П(С)БО)
№ 16 "Основні засоби"	№ 7 "Основні засоби"
№ 17 "Оренда"	№ 14 "Оренда"
№ 38 "Нематеріальні активи"	№ 8 "Нематеріальні активи"
№ 36 "Зменшення корисності активів"	—

операційного циклу, якщо він перевищує 12 місяців. Не відносяться до ос-

² Севостьянов А.Н. Основные средства в МСФО и российской системе учета // Международный бухгалтерский учет. – 2000. – № 4. – С. 7.

бам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікувані строк корисної експлуатації яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший року).

від 18.10.1999 р. № 242. Національний стандарт (надалі – П(С)БО 8) тлумачить **нематеріальний актив як немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований (відокремлений від підприємства) та утримується**

У зазначених положеннях виділено певні класи нематеріальних активів (див. таблицю 5).

Нематеріальний актив відображають у балансі за тих же умов, що й основні засоби.

Якщо нематеріальний актив не

нематеріальним активом. Зауважимо, що це не суперечить МСБО 38.

Висвітливши деякі методологічні питання, повернемося до практики бухгалтерського обліку необоротних активів. Зазначимо, що згідно з діючим Планом рахунків для комерційних банків України облік цих активів має здійснюватися за рахунками 4 класу “Довгострокові вкладення, основні засоби та нематеріальні активи” (див. таблицю 6).

Але цікаво не тільки ознайомитися з переліком рахунків, за якими обліковуються основні засоби та нематеріальні активи, а й зробити порівняльний аналіз, повернувшись до ситуації, яка існувала в банківському обліку до введення в дію П(С)БО 7 та 8 (див. таблицю 7). Адже бухгалтерський облік, як і будь-яка наука, є динамічним, методика бухгалтерських проведень постійно розвивається і вдосконалюється.

Як бачимо, змінилися назви деяких балансових рахунків, тепер вони повніше відзеркалюють їх призначення. З'явилися також нові рахунки (приміром, 4320 “Негативний гудвіл”), що зумовлено економічною доцільністю та необхідністю.

До впровадження П(С)БО 7 та 8 поняття “капітальні інвестиції” використовувалося у практиці податкового обліку; його визначення містить Закон “Про оподаткування прибутку підприємств” від 22.05.1997 р. № 283/97-ВР. Відповідно до статті 1 пункту 28.1 цього закону *капітальні інвестиції* – це господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об’єктів нерухомої власності, інших основних фондів і нематеріальних активів, які підлягають амортизації. Для обліку капітальних інвестицій використовуються такі синтетичні рахунки, як 4310, 4430. Аналітичний облік капітальних інвестицій провадиться за видами необоротних активів. Балансова вартість капітальних інвестицій дорівнює сумі фактично здійснених витрат, пов’язаних із придбанням (виготовленням) або будівництвом об’єкта основних засобів.

Завершуючи огляд методичних основ бухгалтерського обліку немдохідних активів банку, до яких входять дебіторська заборгованість, капітальні інвестиції, необоротні активи та резерви, ще раз наголосимо що розглядали їх слід комплексно, як частину цілісного фінансового механізму банку.

Таблиця 5. Групи нематеріальних активів

МСБО 38	П(С)БО 8
Торговельні марки	Права користування природними ресурсами
Заголовки та назви видань	Права користування майном
Комп’ютерне програмне забезпечення	Права на знаки для товарів і послуг (товарні знаки, торгові марки, фірмові назви тощо)
Ліцензії та привілеї	Права на об’єкти промислової власності
Авторські права, патенти та інші права щодо промислової власності	Авторські та суміжні з ними права
“Ноу-хай”	Гудвіл
Нематеріальні активи у процесі розробки	Інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо)

Таблиця 6. Рахунки для обліку необоротних активів

№ рахунку	Назва рахунку	Опис
4300	Нематеріальні активи	А
4309	Знос нематеріальних активів	КА
4310	Капітальні інвестиції за невведеними в експлуатацію нематеріальними активами	А
4320	Негативний гудвіл	П
4400	Основні засоби	А
4409	Знос основних засобів	КА
4430	Капітальні інвестиції за незавершеним будівництвом і за невведеними в експлуатацію основними засобами	А
4431	Обладнання, що потребує монтажу	А
4500	Інші необоротні матеріальні активи	А
4509	Знос інших необоротних матеріальних активів	КА
4530	Капітальні інвестиції за основними засобами, взятыми в оперативний лізинг (оренду)	А

Таблиця 7. Порівняльний огляд груп рахунків Плану рахунків

“Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів” від 21.04.1998 р. № 155	“Інструкція з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів” від 11.12.2000 р. № 475
431 група “Капітальні вкладення за невведеними в експлуатацію нематеріальними активами”	431 група “Капітальні інвестиції за невведеними в експлуатацію нематеріальними активами”
Не існувало	4320 П “Негативний гудвіл”
440 група “Операційні основні засоби”	440 група “Основні засоби”
443 група “Капітальні вкладення...”	443 група “Капітальні інвестиції...”
Не існувало	4431 А “Обладнання, що потребує монтажу”
450 група “Неопераційні основні засоби”	450 група “Інші необоротні матеріальні активи”

підприємством із метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам.

відповідає цим критеріям визнання, то згідно з пунктом 8 П(С)БО 8 витрати, пов’язані з його придбанням чи створенням, зараховують до витрат того звітного періоду, протягом якого вони були здійснені, без визнання таких витрат у майбутньому

Селянський поземельний банк Російської імперії

Практичне втілення положень нещодавно прийнятого Верховною Радою України Земельного кодексу, необхідність поліпшення кредитного забезпечення аграрного сектору економіки посилюють потребу в створенні сучасного механізму функціонування земельного ринку та в заснуванні Земельного (іпотечного) банку, основним завданням якого стало б кредитування виробників сільськогосподарської продукції: від селян-одноосібників – до великих агропромислових комплексів. В історії українського села вже був період ринкових відносин. Наприкінці XIX – на початку ХХ століття аграрний ринок України обслуговував Селянський поземельний банк Російської імперії, який сприяв селянам у придбанні в приватну власність землі. Автори розповідають про структуру та основні принципи діяльності поземельного банку, досвід якого можна було б врахувати в процесі нинішнього реформування сільськогосподарського сектору економіки.

Селянський поземельний банк було засновано 1882 року в Петербурзі з метою “влаштування доступного селянам кредиту для купівлі землі”. У 1883 році банк відкрив одинадцять відділень у різних губерніях Росії (в тому числі у Київській, Чернігівській, Полтавській, Подільській, Волинській, Катеринославській, Херсонській). Активи Селянського поземельного банку формувалися за рахунок коштів, одержаних від реалізації державних свідоцтв, а також із власного капіталу та чистого прибутку.

Київські відділення Державного дворянського земельного банку і Селянського поземельного банку. 1910-ті рр.

Очолювала банк рада, яка складалася з керуючого (з 1885 року був одночасно керуючим Державного дворянського земельного банку) і 5 членів, які призначалися міністром фінансів. Банк підпорядковувався безпосередньо Міністерству фінансів. Загальне керівництво установою покладалося на керуючого банком і його заступника (за тодішньою термінологією — товариша).

До компетенції ради банку входили розгляд змін та доповнень до статуту; схвалення кошторису витрат, річного звіту, випуску свідоцтв банку, дозволів про надання кредитів, заснування нових територіальних відділень; затвердження наданих відділеннями оцінок земельних наділів, порядку проведення тиражів погашення свідоцтв банку тощо.

Територіальні відділення Селянського поземельного банку виконували такі функції:

- ◆ прийом і розгляд заяв про надання кредитів для придбання землі;
- ◆ аналіз документів, на підставі яких здійснювалося кредитування;

- ◆ надання кредитів відповідно до одержаних дозволів;
- ◆ господарське управління земельними масивами, що належали банку;
- ◆ підготовка земельних масивів до реалізації;
- ◆ контроль за надходженням коштів, одержуваних за наданими кредитами;
- ◆ забезпечення погашення простроченої заборгованості;
- ◆ виконання доручень ради банку щодо укладення угод;
- ◆ виконання інших функцій, покладених на відділення міністром фінансів, радою чи керівником банку.

В окремих випадках обов'язки щодо оцінки земельних наділів та контролю за своєчасним поверненням банківських коштів покладалися на місцевих податкових інспекторів.

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА

Як уже зазначалося вище, Селянський поземельний банк мав право надавати кредити для придбання земельних ділянок. Крім того, у 1885 році банк єдиний з усіх кредитних установ одержав право купувати землю за власні кошти для подальшого її продажу селянам.

Узяти в банку позику для придбання землі могли:

- ◆ сільські громади;
- ◆ окремі поселення (в яких не було створено сільської громади);
- ◆ товариства селян;
- ◆ окремі селяни.

Зазначені позики на рівних із селянами умовах надавалися також міським жителям, які постійно займалися землеробством.

Джерела формування коштів Селянського поземельного банку Російської імперії

Чернігівські відділення Державного дворянського земельного банку і Селянського поземельного банку. Архівне фото.

Банк стежив за тим, щоб площа приданої у кредит землі не перевищувала тієї, яку фізично могла обробити сім'я позичальника.

Серед головних передумов надання позички — вигідність проекту для позичальника і належне забезпечення кредиту. Надаючи його, банк одержував від позичальника так зва-

позички збільшився до 55.5 року. Розмір кредиту не повинен був перевищувати 75% від вартості землі (згідно з правилами від 1908 року при придбанні землі відрубною ділянкою в одноособну власність позика надавалася в розмірі до 95% від оцінної вартості землі, а при переселенні на ділянку — до 100% від оцінної вартості). Покупець мусив заплатити, як правило, не менше 10% від вартості ціни продажу.

Полтавські відділення Державного дворянського земельного банку і Селянського поземельного банку. Архівне фото.

Кам'янець-Подільське відділення Селянського поземельного банку. Відкрито 1883 р. Архівне фото.

ну заставну підписку, в якій визначалися умови застави та деталізувалися зобов'язання позичальника, а саме:

- ◆ не укладати без відома банку угод щодо землі, яка перебуває в заставі;
- ◆ не продавати без відома банку лісові насадження, що знаходяться на території наділу;
- ◆ не продавати й не руйнувати будівлі, розміщені на земельній ділянці.

У підписці обумовлювалися й можливі наслідки негосподарського ставлення до землі.

Позички надавалися спершу на 24.5 року (під 8.5% річних) або 34.5 року (7.5% річних), згодом максимальний термін

Керівництво Селянським поземельним банком Російської імперії

ПОРЯДОК НАДАННЯ КРЕДИТУ І КОНТРОЛЬ ЗА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯМ

Щоб одержати кредит для придбання землі, селяни подавали до банківської установи відповідну заяву. До неї додавалися умови купівлі-продажу. Якщо земля купувалася сільським товариством або окремим поселенням, укладалася мирська угода, якщо товариством селян — товариська.

Отримавши заяву, територіальне відділення банку провадило оцінку землі, вивчало умови купівлі-продажу, потенційну вигоду позичальника. Відповідний висновок та пакет необхідних документів надсилається на розгляд ради банку. В разі надання дозволу на одержання кредиту позичальнику вручали повідомлення про обсяг позики та умови кредитування. Після цього кредитна угода засвідчувалася нотаріусом.

Поділ заставленої землі або відчуження її частини допускалися лише з дозволу банку. При порушенні умов договору банківській установі надавалося право вимагати дострокового погашення частини або всієї суми кредиту.

У разі несвоєчасного надходження коштів за наданим під заставу землі кредитом банк уживає заходів щодо реалізації застави.

До 1915 року за кількістю (74.4%) та обсягом (38.1%) наданих позик Селянський поземельний банк займав перше місце серед установ іпотечного кредиту. Із захопленням влади в Росії більшовиками Декретом РНК РРФСР "Про ліквідацію Дворянського земельного банку і Селянського поземельного банку", прийнятим 8 грудня 1917 року, Селянський поземельний банк було ліквідовано.

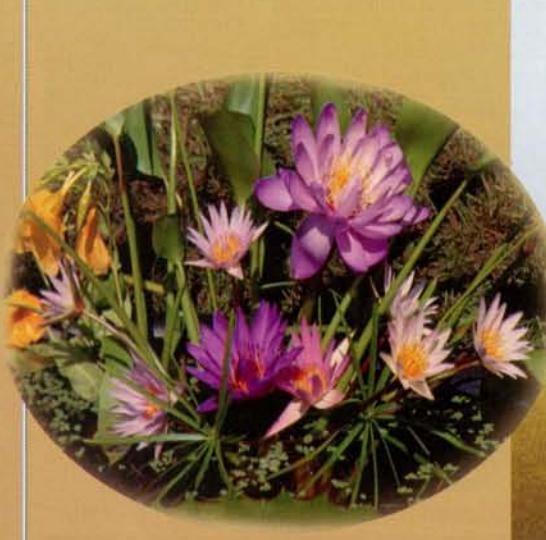
Ананій Чухась,

заступник директора економічного
департаменту Національного банку України.

Гнат Бобер,

начальник Хмельницького відділення
АКБ "Легбанк".

Від молодості серця її стрімкий політ

Дерева ще не відгоріли. Буйно спалахнувши золотом, покликали до себе, щоб укотре подарувати душі одкровення ніжності, перелити свою природну неповторність у радісну феєрію жовтої заметлі. Ще не прибив обтрушене вітром листя холодний осінній дощ, ще можна під шерхіт його останньої пісні податись у мрійливу далечину казки, таку схожу на реальність, — туди, де між напівголими верхівками пробивається промінь надії.

Так би йшла, йшла, йшла... Лариса линула душою геть від проблем і незгод, і світла печаль, настояна на яскравих кольорах її улюбленої пори року, співала в усьому тілі. Вона знала: з осені до зими — найкоротший шлях. Перша заморозь може знищити цю красу, і треба встигнути... Шо встигнути? Мов кадри з кінофільму, у пам'яті стрімко пробігали події минулих літ, а вона підсвідомо йшла вперед, назустріч сонцю. Боже, скільки завдань ставить життя! Чи, може, вона сама їх ставить перед собою?..

Лариса вміла зливатися воєдино з природою і, розтанувши у своєму ліризмі, перетворюватися на промінь, на листя, на пісню. Вона, така сильна і вольова, така стримана і мужня, у короткі лічені хвилини, вкрадені із вкрай заповненого роботою життя, ставала слабкою, ніжною, відкритою для того, щоб хтось прихистив її добром, ласкавим словом. Вона йшла, спираючись на листя, що падає, і згадувала знайомі з дитинства поетичні рядки Ліни Костенко: "Я в людей не

Штрихи до портрета голови правління БАТ "Електрон Банк" Лариси Загородньої

проситиму сили, я нічого в житті не просила, як не просять гранітні схилі, щоб у спеку доші їх зросили..."

Вона йшла. Вона завжди гордо йшла вперед. Ніколи не зупинялася, не плакала, коли було важко, не перевідкладала на інших власні проблеми.

Уп'ятнадцять років Лариса покинула рідний дім. Зазвичай після восьмого класу в технікум ішли ті, кому важко було вчитися далі. Та Лариса була не з таких — краща учениця школи, незамінний комсомольський ватажок. Ще школяркою

Лариса — першокласниця.

Незабутні студентські будні, походи, спілкування...

Лариса — двадцять.

побувала за кордоном — у складі групи з 30 кращих активістів, яких зібрали з усього колишнього СРСР.

Уже в юні роки Лариса вміла реальнно оцінювати, що для неї ліпше. “Ось візьму й перевірю, чи вступлю до технікуму”, — вирішила для себе. До якого саме, вагань не було. Лариса завжди із захопленням дивилася на маминого брата, інженера-економіста, який працював у будівельній галузі. Якраз у сімдесяті ця галузь почала швидко розвиватися. І Лариса сама запропонувала батькам: “Марнувати в школі ще два роки, коли можна вже зараз опанувати професію? Спробую!” Мама розхвилювалася: таке юне тендітне дівчина пойде до великого міста? Але, переїмаючись доночним захопленням, втішала себе: а їй справді, здорово — бути економістом, та ще й розумітися у такій серйозній справі! Батькам довелося відступити. Лариса вже в ті роки була дуже самостійною. І наполегливо.

До Львівського будівельного технікуму Лариса вступила відразу, легко вчинилася і, отримавши червоний диплом, подала документи до Львівського політехнічного інституту на інженерно-економічний факультет. Наука й у вузі давалася їй просто. Вона ніколи не засиджувалася допізنا над підручниками — досить було прослухати лекції. Диплом із відзнакою відкривав нові перспективи — навчання в аспірантурі. Але в аспірантурі вчився чоловік, і Лариса як справжня жінка віддала перевагу йому. “Два аспіранти у сім’ї — забагато”, — пояснила професорам. Отож, коли після захисту в інститут прийшли відбирати кращих випускників до облконтори Будбанку, вона з радістю погодилася там працювати.

Зарплата здавалася досить пристойною, а до того ж їй як молодому спеціалісту обіцяли через чотири роки квартиру. На це вона, власне, і купила: набридо облаштовувати сімейний побут у гуртожитку. Тим більше Сергійку вже йшов третій рік...

Лариса не мала іпозій щодо банку. Споконвік 99.9 відсотка у ньому становили жінки. Чоловіків було двоє: один — начальник, другий — завгосп. І службове зростання молодим не світило. Однак вона знайшла для себе інші пріоритети: сім'я, стабільний заробіток — аж 105 рублів — і перспектива одержати квартиру. Так доля привела Ларису Загородню у банківську справу.

Відділ, де вона працювала, займався обслуговуванням оборонної промисловості. Щороку було кілька пускових комплексів, отже, роботи вистачало. Лариса вперше на практиці зіткнулася з великими підприємствами, їх фінансуванням, розподілом коштів по галузі. Навіть обіймаючи

скромну посаду старшого економіста, їй доводилося відстоювати власну позицію, самостійно приймати рішення, вести переговори з керівниками високого рангу. Вона все глибше опановувала роботу банкіра, і їй подобалося це відчуття — бути причетною до державної справи. Ставлячи перед собою шоразу нові завдання, вона прагла зростати, передусім професійно. Вступила на заочне відділення аспірантури, успішно захистила кандидатську. Коли Лариса Загородню виповнився 31 рік, вона була в Україні наймолодшим керівником у системі Будбанку СРСР, а проте вже обіймала посаду заступника начальника Львівської міської контори. Це справді було дуже незвично — таку важливу ділянку довірили жінці.

Час висував нові вимоги. Перебудова торкнулася і банківської системи. З'являлися нові, свіжі ідеї. Підприємства, що входили до науково-виробничого об'єднання “Електрон”, забажали мати в банку окреме відділення. Загородню тоді вже знали як

Корпуси Електрону Банку.

У студентській аудиторії. Лариса — друга праворуч.

кваліфікованого фахівця, цінували. Тож і рекомендували очолити це відділення. Вона погодилася.

Йшов 1990-й. В Україні масово створювалися комерційні банки. "Чому і нам із відділення міської контори Будбанку не організувати окремий банк?" — замислилися підприємці. Лариса Загородня теж бачила в цій ідеї сенс. Однаке далеко не всі їх підтримували. Дехто, навіть у Національному банку, вважав, що цього робити не варто. Але у Лариси вистачило терпіння й наполегливості, щоб переконати в доцільності справи найупертиших. Вона енергійно взялася за організацію банківської установи. І 10 жовтня 1991 року Електрон Банк було зареєстровано як юридично самостійний банк. Лариса Загородня, який тоді виповнилося всього 34, очолила правління. До речі, команда вона привела свою, взявши кого з банку, кого — з бізнесу. Перший заступник голови Ганна Тимофіївна Гадупляк прийшла з банку, заступник голови Юрій Сергійович Селезньов до цього працював головним бухгалтером хімзаводу, головний бухгалтер Ніна Яківна Пальчевська обіймала таку ж посаду на підприємстві легкої промисловості "Юність", заступник голови правління Олександр Васильович Курдидик займався працевнавством, Володимир Євгенович Тришкін, який працював у НВО "Електрон", нині — голова ревізійної комісії банку. З такою командою професіоналів легко і надійно працювалося в різні часи. А вони справді були різні протягом цих десяти років.

Варто лише пригадати, як усе починалося. Спочатку банк розміщувався в горішньому приміщенні гуртожитку Будбанку. Ці площи — сто квадратних метрів — Електрон Банк узяв в оренду, відремонтував. Але ж банк, який прийшов надовго, не міг дозволити собі викидати гроші на вітер, тобто все життя сплачувати за оренду.

— Нам потрібен власний дім, — однозначно вирішила тоді Загородня. — Банк повинен мати все своє і не залежати від господарів, які сьогодні думають одне, а завтра — інше.

На тому й зупинилися, вибралиши під офіс велику трикорпусну споруду, побудовану в 1853 році як цитадель Львова. Розташована в центрі міста, на високій горі, вона й тепер вражає своєю могуттю. Товщина стін — від одного до п'яти метрів. На одне з приміщень під час Великої Вітчизняної війни впала бомба і навіть не зруйнувала його — залишилася тільки маленька тріщина. До банку тут містився обчислювальний центр НВО "Електрон". Зрозуміло, всередині треба було все перебудовувати. Але ж це вже була власність Електрон Банку, на яку не шкода навіть великих затрат. Тому робили все, як кажуть, на віки. Лариса була головним дизайнером. Сама малювала проекти кабінетів, вибирала кольори, лusteri, меблі. Все робилося з тонким жіночим смаком, і новий дизайн додав величній споруді особливо-го зatiшку. Приміщення залишили такими, як їх побудували у позамінному столітті, з конструктивних елементів теж нічого не міняли. Тобто цитадель так і залишалася цитаделлю.

— Те, що в ній розмістився банк, — глибоко символічно, — загадково посміхаючись, говорить Лариса. — Самі приміщення налаштовують на підхід до роботи в них з позиції довговічності. Такою є і стратегія банку...

Загородня — людина, якій не байдуже все, що стосується банку. Наприклад, за прилеглою до банку територією площею 26 гектарів, хоч це потребує чималих затрат і коштів, і часу, банкіри доглядають самі. Неправильно, звичайно, це. Але ж міську Раду, певно, влаштовує, що історичне місце завдяки Електрон Банку не кинуто напризволяще. Тут прекрасне повітря, особлива аура, і розумно

було б, вважає Загородня, щоб це місце стало зоною відпочинку львів'ян. Вона не тільки мріє про це. Ще вісім років тому Лариса звернулася до архівів міністерства оборони Австрії (цитадель будували австрійці), запросила документацію, потім зібрала провідних архітекторів міста, щоб вони разом помірювали, як зробити цю територію привабливою, як відтворити те, що задумувалося майже півтори сотні літ тому. Був створений унікальний макет цитаделі площею 12 квадратних метрів. На виставці в Барселоні "Архітектура старих міст" проект львів'ян був визнаний одним із кращих. Але проект і донині лишається проектом. Загородня разом зі своїми однодумцями — незмінним усі

Мамою бути важче, ніж економіст...

десять років Правлінням як можуть намагаються підтримувати одне з най-унікальніших місць старовинного міста...

У Лариси Загородньої на все, що відбувається навколо, власний своєрідний погляд. Навіть банк, цей складний механізм примноження грошей, вона сприймає крізь призму загальнолюдської моралі.

— Банк — це передусім люди, — говорить вона. — Це — кожен вкладник, який приніс свої гроші, і ми повинні допомогти йому стати багатшим.

Ще в 1991 році, коли з фізичними особами ніхто, крім Ощадбанку, не хотів мати справу, Загородня визначила єдиний пріоритет для банку — робота з приватним вкладником.

— Приде час, — стверджувала вона, виступаючи перед колегами-банкіра-

Перші роки роботи в Електрон Банку.

ми, — і це буде найвагоміший ресурс, завдяки якому банк видаватиме кредити і проводитиме активні операції.

Так врешті й сталося. Нині в Електрон Банку обслуговуються понад 10 тисяч фізичних осіб. Секрет такої популярності цієї установи простий: за десять років, незважаючи на "сюрпризи" перехідної економіки, банк жодного разу не змінював умов своїх договорів із вкладниками. Прибутки "з'їдали" інфляція, криза 1998-го спонукала до обережності з видачею дивідендів, а Електрон Банк завжди вчасно і в повному обсязі сплачував своїм вкладникам відсотки.

— Наши труднощі — внутрішня справа, — переконливо говорить Лариса. — При чому тут пристра людина, яка довірила банку, можливо, свої останні гроші?

Звісно їй авторитет. Нині банк пропонує громадянам близько сорока видів депозитних вкладів у національній та іноземній валютах, весь комплекс банківських послуг. Вклади населення захищені не тільки надійністю самого банку — додатковою гарантією є його членство у Фонді гарантування вкладів фізичних осіб.

В Електрон Банк можна прийти не лише за грошима, а й для того, щоб порадитися, куди краще їх вкласти, як розумно ними розпорядитися. Справді, сьогодні багато людей прагне займатися конкретною справою, яка б давала змогу пристойно жити. Але економічної грамотності вистачає не в усіх. Дрібний підприємець, який уміє працювати, приходить у банк зі своєю ідеєю. А як її реалізувати, як пе-

редбачити всі ризики, він не знає. В Електрон Банку, який від часу створення займається мікрокредитуванням, починаючи зі ста умовних одиниць, до таких клієнтів особлива увага. Разом із ними розробляються бізнес-плани, потому, аж до повернення кредиту, банкіри супроводжують ці проекти. Як правило, той, хто вже "розкрутився", не зупиняється на досягнутому: завершивши одну програму, бізнесмен береться за іншу, не рідко попередньо порадившись у банку, куди вигідніше вкладати зароблений ресурс.

Прикладів такої співпраці можна навести чимало. Ось один із останніх. Від проекту до введення в дію довів Електрон Банк разом зі своїм партнером супермаркет "Вам", який у березні гостинно запросив до себе львів'ян. Незабаром також відчинить двері інтермаркет, збудований за західними технологіями, — цей торговельний комплекс

Їй болить за долю тих людей, хто змушені за безцінь продавати свій талант і роботягі руки за кордоном, хто живе більш ніж скромно і соромиться власної безпомічності. Вона бачить у багатьох із них співгromадян, які можуть і повинні зробити нашу державу заможною. Ось конкретний приклад. Найбільший акціонер банку, ВАТ "Концерн Електрон", — сьогодні велика багатогалузева компанія із акціонерним капіталом понад 200 мільйонів гривень, до якої входять понад сто промислових, науково-виробничих, торговельно-сервісних підприємств. За останні роки більшість із них активізувала свою діяльність і почала стрімко розвиватися. Значну роль у цьому відіграв банк — як кредитами, так і кваліфікованими порадами та якісним обслуговуванням. Одне з таких дочірніх підприємств — завод телевізійної техніки "Електрон" — провідне підприємство в Україні із розробки та серійного виготовлення телевізійних систем спеціального призначення, комплексних систем телеспостереження й охорони об'єктів і територій, має оборот понад 10 мільйонів доларів США за рік. Продукція його, зокрема, йде на експорт, а продукція спільного українсько-німецького підприємства ТОВ "Вебасто-Електрон", зокрема автомобільні обігрівачі для всіх типів автомобільної техніки, кондиціонери для автобусів і вантажних автомобілів, по-

стачається таким провідним фірмам світу, як ALFA ROMEO, AUDI, BMW, CHRYSLER, CITROEN, FIAT, FORD, іншими. Дочірнє підприємство — завод "Полімер-Електрон" спеціалізується на виготовленні різного типу виробів із пластмас, високу якість яких забезпечують сучасні термопластомати інжекторного ліття "TOSHIBA", за допомогою яких можна виливати вироби різного рівня складності з усіх видів пластмас і гуми.

Відновлення ВАТ "Концерн Електрон" — це вирішення соціальної проблеми, збереження старих і створення тисяч нових робочих місць. Є інші приклади. Один із перших клієнтів банку — Львівський державний ювелірний завод — завдяки кредитам банку устаткував своє виробництво найсучаснішими технологічними лініями, що дало йому змогу залишитися провідним у країні виробником ювелірних виробів, значна частина яких постачається на екс-

Сім'я Загородніх: Лариса Нестерівна і син Сергій.

також кредитував Електрон Банк. До слова, ці проекти дієво сприяли розвитку торгового бізнесу на Львівщині.

Специфіка регіону особлива. З часів Радянського Союзу тут зосереджено багато великих промислових підприємств, більшість із яких — оборонного комплексу. Коли попит на їхню продукцію впав, інтелектуальний потенціал західної столиці України виявився незадіяним. Здавалося б, чому на базі цих могутніх підприємств не створити нові, пристосувавши обладнання під випуск предметів широкого вживання? Але ж не все так просто: величезні площі, до яких підведено енергопостачання, опалення тощо, потребують чималих експлуатаційних затрат. Логічно було б орієнтувати виробництво на створення великої кількості продукції. Але куди і кому її реалізовувати?

При чому, скажете, тут банк? А при тому, що Лариса Загородня живе не лише власне банківськими інтересами.

порт. Таким чином, люди мають роботу, а іноземна валюта надходить до України.

Але ж тут мова — про масштабне використання обладнання, площ, які вже є. А економіка повинна працювати так, щоб використовувався потенціал кожної працездатної людини, вважає Загородня. Як потрібні нам власні, "виготовлені в Україні" товари! Тим, хто поділє цю точку зору, Електрон Банк завжди готовий допомогти. На приклад, кілька років тому до банку звернулася приватна фірма "Анна Г.". Загородня в їхньому бізнес-плані відразу побачила раціональне зерно: ліс у Прикарпатті вистачає, чому б і справді не випускати готові вироби з деревини? За кредит фірма придбала напівзруйнований меблевий комбінат, устаткувала його сучасним технологічним обладнанням і розпочала виробництво. Продукція, яку виготовляє фірма, переважно йде на експорт. Виробництво постійно розширяється.

У середині дев'яностих, коли банки у погоні за швидкими прибутками розгубили свій потенціал і, набравши багато дурниць, втратили фінансову стабільність, Електрон Банк звідомо відмовлявся від ризикових проектів. Капітал треба нарощувати поступово, бачити перспективу своїх партнерів, а потому допомагати їм розвивати бізнес.

— Доки ми купуватимемо закордонні продукти харчування? — міркувала Лариса. — І наскільки вони екологічно чисті, корисні для людей?

Так виникла ідея відродити Пустомитівську птахофабрику. Електрон Банк два з половиною роки тому взявся за неї і практично витягнув із банкрутства. Зараз там 110 тисяч курей, підприємство повністю погасило кредит, довівши ефективність птахівництва. Тому банк хоче, щоб виробництво і надалі розширявалося. Якщо до будь-якого, навіть маленького проекту підійти серйозно — він буде результативним. Це стосується і проектів розвитку агропромислового комплексу, глибоко переконана Загородня. Людям треба дати можливість заробляти на цій землі, годувати свій народ самотужки, а не віддавати гроші за продукти харчування іншим країнам. Ми сьогодні бідні, зліденні, ми весь час скаржимося на своє життя. Але спочатку ми, українці, підняли

економіку Польщі, купуючи там не завжди високоякісний товар. Потім вклали прірву грошей у Туреччину, допомігши їм створити тисячі нових робочих місць. Наша країна перші п'ять — сім років практично працювала на піднесення чужих економік. Лариса впевнена: якби всі гроші, вивезені за кордон і сплачені за усілякі польські, турецькі, італійські підробки, було вкладено в розвиток вітчизняних підприємств, Україна мала б зовсім інший економічний потенціал. Ми загубили легку промисловість, занедбали сільське господарство, махнули рукою на власного товарищебника. Ми забули, що єдиний правильний орієнтир у політиці держави — розвиток власної економіки.

Про те, яке це важливе питання, можна простежити на прикордонних областях, куди безперервно завозиться зарубіжна продукція. Причому ду-

ментальності. Часто-густо нам заважає власна психологія: а чому в сусіда краще? Як це так, що хтось заробляє більше, ніж я? Але ж той, хто обурюється, як правило, не бачить, що людина, котра заробляє, до ночі працює. У нас ще не визріло у свідомості, що спочатку треба виконати роботу — і не абияк, а якісно, професійно, — а вже потім отримати за неї платню, винагороду. Ми плачемо, скаржимося, самі собі співчуваючи, що мало заробляємо. Нам винні, нам усі винні! Держава, керівник, сусід. А як кожен із нас працює? Не можна поміняти психологію, як меблі. Для цього потрібні роки, впевнена Лариса. Ну хоча б сорок, щоб забулося, що хтось комусь може принести готове на блюдечку...

Інша проблема: як активізувати бізнес? У цьому питанні в нас зовсім мало досвіду, адже український бізнес почав розвиватися всього років п'ять

тому. До того був просто суцільний базар. Але ж активність легального бізнесу, вважає член Асоціації українських банків Л.Загородня, відповідальна в ній за законодавчий блок питань, прямо залежить від податкового законодавства. Як, наприклад, можна стимулювати зайнятість населення за нинішнього безробіття? Лариса переконана: лише тоді, коли керівник підприємства не платитиме державі надмірні податки, він зможе дати робітникам пристойну зарплату. Давайте підрахуємо: до сорока відсотків від своєї зарплати державі віддає робітник — у вигляді прибуткового податку, тридцять сім — у ви-

гляді нарахувань — підприємство. При такому підході в малому бізнесі ніколи не зможемо досягти нормального рівня заробітної плати. Кажуть, бюджет тоді стане зовсім "худим". Лариса так не вважає. Навпаки — бізнес тоді легалізується, активність його зросте, і за рахунок цього можна буде отримати додаткові надходження.

У нашій державі поки що важко бути бізнесменом. Змінюються правила гри, повсякчас вносяться якісь (до речі, не кращі) зміни й доповнення до чинного законодавства. Згадаймо лише 1998-й, коли світова валютно-фінансова криза сколихнула банківську систему України. Якби західні банки потрапили в наші умови, невідомо, чи вижили б. А ми за десять років пройшли шлях, який вони — за п'ятдесят. І по-

У зборі майже вся сім'я. У першому ряду: племінниця Катя — дочка Нелі, сестра Нелі, Сергій — син Наталі; у другому: мама — Галина Василівна, Лариса і сестра Наталія з племінницею.

же часто нелегально, без сплати мита. А ми думаємо, як би реалізувати те, що вироблено нашими виробниками! Для всіх повинні бути рівні умови. Тоді врешті матимемо здорову конкуренцію. А якщо товар приходить із-за кордону нелегальним шляхом і український виробник змушений знижувати ціну на власну продукцію собі на збиток, ми ніколи не піднімемо нашу економіку. Так, ці питання треба вирішувати на рівні держави. Але ж банкір Лариса Загородня, ніби відчуваючи в цьому і якусь свою провину, переконує, доводить на всіх рівнях, що нам потрібно робити усім разом.

Проблема і в недосконалому податковому законодавстві, але, не меншою, мабуть, мірою, в самій нашій

при всій труднощі зуміли зберегти банківську систему. А банкірів ще й звинувачують у високих процентних ставках! І хто звинувачує? Депутати, ті, кого ми обираємо до майбутнього парламенту. Прикро. І образливо. Щоб звинувачувати — треба знати правду. Наприклад, на Заході банк купує у населення гроші під 4—5 відсотків річних, а надає кредити — під 8—12. Тобто, розміщення ресурсів удвічі дорожче, ніж залучення. А наші банки за те, що населення дає їм свої гроші, сплачують 20—25 відсотків річних, а кредит надають під 28—32. За логікою, отримані ресурси банки мали б розміщувати під 50 відсотків. Але ж вони змушені працювати на дуже низькій маржі. Інша справа, як зробити, щоб гроші коштували не 20, а 4—5 процентів. Та це від банків залежить щонайбільше на 10 відсотків, решта — від політики держави, розвитку економіки, активізації приватного бізнесу на легальній основі. Довіру людей до національної валюти формують не лише банки. Недосконалість законодавства призводить до того, що люди бояться інвестувати свої кошти в розвиток власної економіки.

Із проекту в проект податкового кодексу мандрує пункт про введення податку на проценти, отримані вкладником у банку. Але ж ці, вторинні гроші вже й так були оподатковані при виплаті зарплати! Чому за проценти, які людина отримує в банку, вона знову повинна сплачувати податок? Ми постійно говоримо, що нам потрібні ресурси, і тут же робимо крок назад, аби цей ресурс і надалі працював у тіні. На Заході сто відсотків грошей проходять через банки, а в нас — лише половина. Через це і вартість кредитів така висока.

Держава повинна турбуватися про людину. Дати їй освіту, роботу, гідну заробітну плату. Якщо вона не може себе реалізувати, — включити соціальні інструменти. А наші політики вирішують лише власні проблеми. Їх перебирають, як у колоді карт, а обличчя на 90 відсотків ті самі. Що ці лідери можуть, вони вже показали. Ділом треба оцінювати кожного. Вони ж розповідають, як добре працювали в роки незалежності. А проте саме вони й дозвели країну до такого становища. Не раз на чотири роки треба кілограм гречки або цукру розносити людям, — придбані, до речі, за їхні ж гроші — недоплачені пенсії, зарплати, нестворені робочі місця, — а дбати про них щодня, повсякчас. Нам набрид популизм, нам потрібні результати.

Усі ці проблеми небайдужі Ларисі Загородній, яка широко вболіває за на-

Лариса Нестерівна Загородня у своєму робочому кабінеті.

шу державу. Неодноразово виступала щодо цього на засіданнях ради Асоціації українських банків. Як завжди — гаряче, переконливо, аргументовано.

Банківській системі України скоро виповниться одинадцять років. Це нальто великий термін, щоб і досі не мати власної концепції як цілісного програмного документа. Бізнесмен, скажімо, складає план на п'ять років. Країна розробляє стратегію на десятки років, готує проекти за пріоритетними напрямами розвитку, і в рамках цих пріоритетів визначає, куди й рухатися. Це ж стосується і банківської системи. Жоден банк не може працювати осібно, відрівано від інших. Він повинен бачити себе у системі, бачити перспективу. Брак масштабних програмних документів у часі, коли ми будували банківську систему, — великий мінус усім, стверджує Загородня. Ми досі чітко не уявляємо, в чому переваги банківського бізнесу: в розвитку конкуренції, в присутності банків з іноземним капіталом, у розширенні національного банківського сектору? Візьмімо, приміром, сусідню Польщу, яка пішла шляхом відкритості банківського бізнесу. Що із цього вийшло? Банків у країні залишилося дуже мало, бізнес перейшов на Заход, почався процес глобалізації. Але ж, на думку Лариси, кожна країна повинна мати власну економіку, яку забезпечують національні гроші. Це не означає, що систему треба закрити для іноземного капіталу. Але потрібна стратегія

діяльності західних банків в Україні. Можливо, нам узагалі не варто змінювати свої національні засади, власні банки, бо ми хочемо бути відкритими для цілковитої глобалізації? На всі ці питання відповідь повинна дати концепція, яку має розробляти не один лише Національний банк.

Філософ від природи, Лариса Загородня годинами може розповідати про власне бачення не лише державних, а й загальнолюдських проблем, розмірковуючи про сенс життя, призначення людини на землі...

Більш як двадцять два роки вона присвятила банку. Спочатку це їй здавалося тимчасовою справою. Ось зробить вона те й те і спокійно зможе відпочити, розслабитися у вихідні, піде, як усі нормальні люди, у відпустку. Але справ ніколи не ставало менше — навпаки. А до всього Лариса звикла все пропускати через себе — навіть ті ж ремонти. Тепер вона усвідомлює, що іншого життя вже не буде. Якщо ведеш серйозний бізнес, не можна раз і назавжди поставити планку на одній висоті. Її постійно треба переміщувати вище й вище. Інакше обженуту конкуренти.

Загородня — стратег. Вона ще десять років тому вгадала, чим вигідніше займатися банку. Тому його не лихоманить — він стабільний. Між акціонерами та правлінням конфліктів не виникає, в основному це люди, які прийшли з самого початку, прийшли не для того, аби щось ухо-

пити та й годі, а надовго. Вони зацікавлені в розвитку банку.

БАТ "Електрон Банк" усі роки працював прибутково. Причому не було жодного випадку, щоб не виконав своїх зобов'язань перед вкладниками. Минулого року порівняно з попереднім доходи зросли на 34,3%, фінансовий результат — на 53,4%, балансовий капітал — на 22,4%.

— Основна тенденція банку — постійний рух уперед, — говорить Лариса. — Якщо зупинишся, можеш багато втратити...

Це показник не кількісний, а якісний. Він свідчить передусім про рівень професіоналізму співробітників. У Загородній свої принципи щодо цього. По-перше, брати на роботу переважно тих, хто закінчив вуз із відзнакою, причому брати на конкурсній основі, шляхом тестування. По-друге, кожного з новачків "обкатати" на всіх операціях — від каси й ОПЕРУ до бухгалтерії і кредитного відділу. По-третє, створити всі умови для постійного вдосконалення кваліфікації. Це й система тренінгів, і співпраця з Фондом "ноу-хау", Корпусом миру. Ще недавно Загородня старших за тридцять років у банк не брала. Вона любить прислухатися до молоді, в якої немає досвіду інфляції, яка не знайома з правилами старої консервативної банківської системи, яка мислить по-сучасному. Останнім часом, правда, Лариса збільшила віковий ценз до сорока — і не помилилася. Це теж молоді люди, які бачать перспективу, багаті на ідеї... У банку практично немає глибинності кадрів. Якщо хтось і йде, то тільки на підвищення.

Електрон Банк постійно розвивається. У 1997 році великим його акціонером стала канадська корпорація Ukraine Enterprise Corporation, що вкотре засвідчило високий рівень надання послуг, кваліфікації персоналу та довіри до установи в цілому. Електрон Банк виграв конкурсний відбір серед банків регіону і став депозитарним зберігачем цінних паперів регіональних відділень Фонду держмайна України у Львівській, Закарпатській та Івано-Франківській областях. Майже рік в установі працює система мобільного банкінгу, яка дає змогу клієнту дистанційно управляти коштами і контролювати свої рахунки за допомогою мобільних телефонів

та електронної пошти. Сьогодні БАТ "Електрон Банк" має розгалужену систему: дві філії — в Івано-Франківську та Мукачеві — й десять безбалансових територіально відокремлених відділень. Здобувши бездоганну репутацію у фінансових і ділових колах держави та регіону, банк нині обслуговує близько 12 тисяч юридичних осіб. Ось ще деякі красномовні цифри. На кінець 2001 року обсяги вкладів населення зросли на 9,5 мільйона гривень, депозитів суб'єктів господарювання — на 19,6 мільйона гривень. Збільшився і кредитний портфель банку — на 26,1 мільйона гривень, зокрема за рахунок юридичних осіб — на 23,1 мільйона гривень, фізичних — на 1,5 мільйона.

Загородня, як і всі в банку, пишається цими результатами. Але не захоплюється. Знає: треба іти далі,

Члени правління БАТ "Електрон Банк": головний бухгалтер Ніна Пальчевська, заступник голови правління Юрій Селезінов, голова правління Лариса Загородня, заступники голови правління Олександр Курдидик, Ганна Гадупляк (зліва направо).

треба стрімко поспішати.

— Рух продовжує молодість, — філософствує Лариса. "І жити спішити треба, кохати спішити треба — гляди ж не проспи!" — згадує вона рядки Василя Симоненка.

Який вона керівник? М'який, толерантний і водночас дуже вимогливий. Лариса ніколи не підвищує голос на підлеглих, не допікає, якщо хтось запізнився. Вважає, що соромно робити такі зауваження дорослим людям. Але вона суворо запитає, якщо співробітник погано обслугував клієнта або невчасно виконав завдання. Їй чужа мораль функціонера, який оцінює працівника лише по тому, чи відсидів він належні з dev'яти до вісімнадцяти, зате велими щініє людей творчих, які можуть забути про все, сповна віддаючись роботі.

— Мое життя — це робота, робота

і ще раз робота. І трішки дім, — говорить Лариса. — Моя сім'я — це я і мій син однодумець.

Сергій — в усьому повторює маму. Завжди був відмінником. Лариса ніколи ним не займалася, як інші мами. І вивела для себе формулу: лише самостійність і почуття відповідальності дає дитині змогу оцінити себе посправжньому. Лариса всього три дні водила сина до школи, виключно для того, щоб показати дорогу. Він із дитинства все вмів робити сам, бо розумів: батьки працюють.

— Сергій у дитинстві любив робити нам сюрпризи, — згадує Лариса. — Наприклад, засмажити мені й чоловікові картоплю на вечор...

Тільки так виховуючи дитину, можна сподіватися, що з неї щось вийде. Лариса переконала сина, щоб він займається банківською справою. Останні

два роки навчання в політехнічному інституті Сергій поєднував із роботою в банку. Нині він — керівник одного з безбалансових відділень Електрон Банку у Львові. Лариса переконана: батьки повинні спрямувати дитину в правильне русло, постаратися вберегти від помилок молодості. А далі вона має всюго добиватися самотужки.

Лариса Загородня народилася на Волині і закінчила восьмирічку в невеликому містечку Ковель. З дитинства була закохана в математику і літературу, музику і співи. Вона закінчила музичну школу, була лауреатом всесоюзного конкурсу юних співаків.

Жили небагато. Батько рано помер, а мама, Галина Василівна, вчителька початкових класів, заробляла небагато. І все ж її три дочки — три відмінниці — нічим не були обділені. Мама їх обшивала, водила на концерти, в театр. Наталія закінчила журналістику, Неоніла — філологічний. Лариса розуміла, як важко матері. Єдине, чим могла їй допомогти, коли була студенткою, — не просити грошей з дому. А вона й не просила — отримувала за відмінне навчання підвищену стипендію, і 54 рублів якось вистачало на життя. Зате коли Лариса виривалася в суботу додому, то в неділю ввечері поверталася вже у новому платті.

Усе має свою гармонію. В усьому треба прагнути етичного й естетичного. На кожному життєвому кроці не-

обхідно шукати свій сенс і робити правильний вибір — щоб потім не шкодувати. Життя — це не набір випадковостей. Події мають певну логіку, яка відзеркалює внутрішній світ людини... Лариса по-справжньому відпочиває, коли слухає своїх улюблених Баха або Шуберта. Музика допомагає їй творчо осмислювати життя, знаходити в ньому не відкриті загадкові таємниці, які надихають і освітлюють душу. Вона любить класичний живопис і захоплюється архітектурою старих міст. Любить читати. Поповнила свою бібліотеку серією книжок "Сто великих жінок світу", "Сто великих художніх творів", "Сто великих філософів", "Сто великих відкриттів", у яких знаходить так багато-багато для себе. По-новому відкрила Маргарет Тетчер, захопилася принадливою цілеспрямованістю Олександри Кужель.

На з'їзді Асоціації українських банків. Зліва направо: заступник голови правління міжнародного банку "Креді Ліоне Україна" Євгенія Чемерис, віце-президент АУБ Антоніна Паламарчук, тодішній урядовий секретар Віктор Лисицький, голова правління Електрон Банку Лариса Загородня.

Лариса завжди тримає себе у формі. Вже шостий рік вона — вегетаріанка. Це не данина моді, яка потребує сили волі, а філософія, культура харчування, які потребують глибокого осмислення...

Усе, за що береться, Лариса дово-

дить до кінця. Три роки тому вперше стала на лижі.

— Гріх не навчитися, — каже вона, — адже поряд Карпати. Тепер я всіх агітую йти у відпустку взимку.

Лижі для Лариси — це той вид спорту, який змушує концентруватися на ньому. Забуваєш про все. Є лише енергія, рух, життя...

...Коли тобі вже не дводять, а в серці ще кипить енергія молодості, бажання жити, творити, і коли до всього ти вже підходиш не так хаотично, а з позиції особистого досвіду, мудрості, це — особливий вік. Це — золота прекрасна пора, яка дарує надію, облагороджує душу, дзвенить радістю власних перемог. Це — улюблена Ларисина осінь, яка завжди кличе її вперед.

Людмила Патрикац,
"Вісник НБУ".

НУМІЗМАТИКА І БОНІСТИКА

Монети України /

Про введення в обіг пам'ятної монети "Іван Сірко"

Національний банк України, продовжуючи серію "Герої козацької доби", 26 лютого 2002 р. ввів у обіг пам'ятну монету номіналом 10 гривень "Іван Сірко", присвячену видатному козацькому воєначальнику та активному учаснику визвольної війни 1648 — 1654 рр., славетному козовому отаману Запорозької Січі, який здійснював успішні походи на Кримське ханство і причорноморські турецькі фортеці. Завдяки природному розуму й непересичному таланту І. Сірко (р. н. невідомий — 1680) став одним із найвидатніших державних діячів і дипломатів свого часу.

Монету виготовлено зі срібла 925 проби. Діаметр монети — 38.61 мм, вага дорогоцінного металу в чистоті — 31.1 г, якість виготовлення — "пруф", тираж — 3 000 штук. Гурт монети — рифлений.

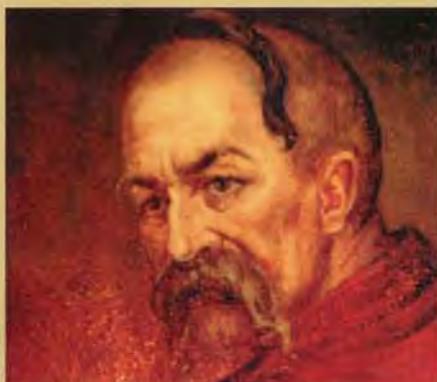
На лицьовому боці (аверсі) монети зображене загальну для серії композицію, що втілює ідею соборності України: малій Державний герб України підтримують гербові фігури архістратига Михаїла і короно-

ваного лева — символи міст Києва і Львова, та розміщено стилізовані написи: УКРАЇНА / 2002 / 10 / ГРИВЕНЬ, логотип Монетного двору НБУ, а також позначення металу, його проби — Ag 925 і ваги в чистоті — 31.1.

На зворотному боці (реверсі) монети в обрамленні намистин зображені батальну сцену: козацькі вершники під проводом І. Сірка (праворуч) переслідують ворога, зображеного на тлі півмісяця. Між зовнішнім кантом монети і намистиновим півколом північного розміщені стилізовані написи: ІВАН СІРКО, унизу зазначенено дату смерті: 1680.

Художник — Олександр Івахненко. Скульптори — Андрій Новаковський, Володимир Атаманчук.

Пам'ятна монета "Іван Сірко" номіналом 10 гривень є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання за її номінальною вартістю без будь-яких обмежень до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

3 а шість років існування Міжнародний відкритий рейтинг популярності та якості товарів і послуг “Золота Фортуна” зажив доброї слави престижного та об’єктивного конкурсу. Він став справжнім олімпом для кращих вітчизняних підприємств і торгових марок, політиків і вчених, зірок культури і мистецтва тощо. “Показати все найкраще, чим нині реально багата і чим пишається Україна”, — так сформулювали головну мету рейтингу його організатори. Рейтинг не лише підносить авторитет

Національний банк України нагороджено “Кришталевим рогом достатку”

номінантів, а й формує нову трудову, творчу та наукову еліту України.

27–28 лютого 2002 року в Національному палаці культури “Україна”

Володимир Стельмах:
“Уся діяльність Національного банку спрямована на забезпечення процвітання Української держави”.

відбулася фінальна акція VII Міжнародного академічного рейтингу “Золота Фортуна”. Почесні нагороди рейтингу отримали десятки номінантів. Серед них — Голова Національного банку України Володимир Стельмах. Його нагороджено Золотою медаллю “10 років незалежності України” першого ступеня.

Центральний банк нашої держави став володарем “Кришталевого рога достатку”. Відзнака ця глибока і символічна. Кришталевий ріг достатку вражає своєю витонченістю, вишуканістю, довершеністю. І водночас він тендітний і вразливий. Вразливий, як, до речі, і банківська система, де не лише помилкові дії, а навіть необережне слово можуть призвести до непоправних втрат. Тому й оцінено так високо відповідальність і професіоналізм багатотисячного колективу Національного банку України.

“Кришталевий ріг достатку” Голові Національного банку України вручають Голова Генеральної дирекції рейтингу Дмитро Акімов та заступник Голови Верховної Ради України — Голова Піклувальної ради рейтингу Степан Гавриш.

Відзнака Президента України

Указом Президента України від 14 лютого 2002 року № 138/2002 за вагомі трудові досягнення та високий професіоналізм першого заступника Голови Національного банку України Анатолія Васильовича Шаповалова нагороджено відзнакою Президента України — орденом "За заслуги" ІІІ ступеня.

Професіонал. Банкір з великої літери. Так кажуть колеги про Анатолія Шаповалова. Після закінчення Одеського інституту народного господарства вже понад 25 років працює він у банківській системі України. Із лютого 1976 по листопад 1987 року А.В.Шаповалов працював у системі Держбанку СРСР на посадах заступника начальника загального відділу міського управління Вінницької обласної kontori, економіста відділення в м. Свердловську, керуючого відділенням в смт. Білокуракіна та м. Лисичанську Ворошиловградської області, заступником керуючого Ворошиловградською обласною kontорою.

У 1987—1991 роках Анатолій Васильович був начальником Ворошиловградського обласного управління Промбудбанку СРСР, у 1991—1992 роках — начальником Луганського обласного управління Державного комерційного промислово-будівельного банку України. З 1992 року працював начальником Луганського регіонального управління Промінвестбанку України, з 1994 року — заступником Голови Правління — начальником управління, а з 1996 року — заступником Голови Правління — директором департаменту Українського акціонерно-комерційного промислово-інвестиційного банку.

Глибоке знання банківської справи, самовідданість у роботі, принципове ставлення до вирішення складних проблем, вміння реально оцінювати ситуацію і бачити перспективу належно оцінило керівництво Національного банку, запросивши Анатолія Васильовича на відповідальну роботу в центральний

апарат.

У березні, коли Анатолій Васильович відзначив свій 50-річний ювілей, виповнилося два роки, як він працює першим заступником Голови Національного банку України. За час роботи в НБУ А.В.Шаповалов зробив значний внесок у формування і проведення грошово-кредитної та валютної політики, спрямованої на забезпечення внутрішньої і зовнішньої стабільності національної грошової одиниці, накопичення та ефективне використання міжнародних валютних резервів держави, організацію контролю за виконанням банками валютного законодавства при проведенні операцій із валютними цінностями, підготовку і здійснення заходів щодо подальшого розвитку банківської системи. Під його керівництвом нині додопрацьовуються форми статистичної звітності у банківській системі України і на їх основі триває подальше вдосконалення грошово-кредитної статистики та статистики платіжного балансу нашої країни, необхідні для виконання функцій центрального банку, створення бази даних макроекономічних показників для моніторингу і прогнозування економічного розвитку.

Анатолій Шаповалов — людина енергійна, працелюбна — з тих, хто прагне глибоко вникати у проблеми банківської системи. Він часто виступає з лекціями на міжнародних семінарах, є автором багатьох статей з банківської діяльності. До нього йдуть за порадою, з ним рахуються як із висококласним фахівцем. Відзнака Президента — ще одне свідчення його професіоналізму і життєвої снаги.

Інформаційно-видавничий проект /

Відзнака учасника іміджевого альманаху "Ділова Україна ХХІ століття"

динаміки розвитку державотворчих процесів, сприяти піднесенням іміджу України у світі, розповідати про її унікальні можливості і передові рішення на вітчизняних підприємствах, у фінансових установах і наукових колективах. Ця книга — колективний портрет нашої держави, який увібрал інформацію про непересічні особистості лідерів, які визначають і визначатимуть поступ

України вперед.

Окремий розділ альманаху присвячено матеріалам про Національний банк України та Банкнотно-монетний двір НБУ. За вагомий внесок у справу творення позитивного іміджу незалежної України Національний банк удостоєно почесної відзнаки учасника іміджевого альманаху "Ділова Україна ХХІ століття".

Нещодавно побачив світ іміджевий альманах "Ділова Україна ХХІ століття", започаткований торік за підтримки Кабінету Міністрів України, спілок, об'єднань та ділових кіл України. Видання покликане формувати молоду політичну і ділову еліту України, консолідувати її зусилля в підтриманні позитивної

АННОТАЦИИ

Владимир Стельмах — "Финансист года".

Сообщение о церемонии чествования победителей и лауреатов общенациональной программы "Человек года", в номинации которой "Финансист года" лучшим признан Председатель НБУ Владимир Стельмах.

Наталья Якубенко, Оксана Геен. Создание Немецко-украинского фонда как конечная цель гранта, предоставленного Украине правительством Германии.

Информация о дальнейшем развитии программы правительства ФРГ "Трансформ" — создании Немецко-украинского фонда и Микрофинансового банка.

Зояна Луцишина. Аргентина: причины и следствия самого большого в истории мировой валютно-финансовой системы дефолта.

Раскрыты причины аргентинского кризиса, проанализированы пути выхода из него, рассмотрены уроки, которые могут быть полезны для Украины.

Игорь Фомин. Рейтинговая оценка коммерческого банка в системе диагностики его конкурентоспособности.

Автор обосновывает необходимость более широкого понимания рыночного положения банков, исходя из комплексного показателя конкурентоспособности, предлагает новый подход к определению ее текущего и потенциального уровня.

Официальный список банков Украины, включенных в Государственный реестр банков и перечень операций, на осуществление которых банки получили банковскую лицензию и письменное разрешение Национального банка Украины на осуществление операций.

Список содержит основные данные о банках — официальное название, вид собственности, уставной капитал, юридический адрес, даты регистрации и получения лицензии НБУ, перечень операций, на осуществление которых банки получили письменное разрешение НБУ.

Нумерация операций, на которые Национальный банк Украины предоставляет банкам банковскую лицензию и письменное разрешение на осуществление операций.

Банки, исключенные из Государственного реестра банков Украины (1991—2002 гг.).

Дмитрий Гладких. Анализ деятельности отдельных банков Украины по итогам 2001 года.

Анализируется финансовое состояние отдельных банков Украины по двадцати основным показателям их деятельности по итогам 2001 года.

Руслан Грищенко. Оценка качества менеджмента банка.

Освещаются современные аспекты оценки руководства коммерческого банка, критерии, предъявляемые Базельским комитетом, службами банковского надзора в Украине и за рубежом. Рассматриваются признаки мошенничества и основные ошибки управления, допускаемые руководством банковских учреждений.

Анатолий Селиванов. Администрирование налогов в сфере налоговых обязательств банков перед бюджетами и государственными целевыми фондами.

Автор разясняет сущность процедуры администрирования налогов, которая вводится в отечественную практику новым законодательством.

Леонид Долгий. Форвардные операции как механизм обеспечения кредитными ресурсами агропромышленного комплекса.

Обосновывается целесообразность применения форвардных операций с целью обеспечения сельскохозяйственных производителей кредитными ресурсами.

Виталий Рысин. Польская система гарантирования депозитов.

Анализируются принципы и первые результаты деятельности Банковского гарантитного фонда Польши.

Основные монетарные параметры денежно-кредитного рынка Украины в феврале 2002 г.

Учетная ставка НБУ, механизмы и объемы рефинансирования Национальным банком Украины коммерческих банков, средние процентные ставки НБУ и коммерческих банков, динамика роста денежной массы по состоянию на 01.03.2002 г.

Елена Заруцкая. Тенденции развития ресурсного рынка Днепропетровщины.

Анализируется деятельность банковских учреждений Днепропетровской области на рынке кредитных ресурсов за последние три года.

Елена Борищкевич. Банковское кредитование международной торговли.

Анализируется деятельность Укрэксимбанка и других банковских учреждений страны, направленная на поддержку экспортного потенциала Украины.

Общий внешний долгосрочный долг Украины (по состоянию на 31.12.2001 г.).

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины ежедневно (за февраль 2002 года)

Учетный курс гривни к национальным валютам стран Европейского валютного союза, устанавливаемый Национальным банком Украины ежедневно (за февраль 2002 года).

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины один раз в месяц (за февраль 2002 года).

Лев Полюга. Четвертое издание "Финансового словаря".

Рецензия на новое издание "Финансового словаря" — фундаментального труда львовских ученых, насчитывающего более 5 тысяч терминов и понятий.

Рынок государственных ценных бумаг Украины в феврале 2002 г.

Аналитические материалы в форме таблиц и графика о результатах аукционов по размещению облигаций внутреннего государственного займа в феврале 2002 года.

Руслан Набок. Недоходные активы коммерческого банка: методологический аспект.

Рассматривается проблема методологии недоходных активов коммерческого банка. Автор сделал попытку систематизировать недоходные активы как отдельный элемент активов и определить базу, на которой зиждется учет недоходных активов.

Ананий Чухась, Игнатий Бобер. Крестьянский поземельный банк Российской империи.

Знакомство с основными принципами предоставления кредитов для приобретения земли, которыми руководствовался Крестьянский поземельный банк, функционировавший в Российской империи в 1882—1918 годах.

Людмила Патрикац. Из молодости сердца стремительный полет.

Очерк о председателе правления ВАТ "Электрон Банк" Ларисе Нестеровне Загородней.

О выпуске в обращение памятной монеты "Іван Сірко".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание памятной монеты номиналом 10 гривен, посвященной выдающемуся казацкому военачальнику и активному участнику освободительной войны 1648—1654 гг., кошевому атаману запорожской Сечи Ивану Сирко (г. р. неизвестный — 1680). Фотоизображение аверса и реверса монеты.

Национальный банк Украины награжден "Хрустальным рогом изобилия".

Сообщение о вручении почетных наград Международного академического рейтинга "Золотая Фортуна" Национальному банку Украины и его Председателю В.С.Стельмаху.

Отличие Президента Украины.

Сообщение о награждении первого заместителя Председателя НБУ Анатolia Шаповалова отличием Президента Украины — орденом "За заслуги" III степени.

Отличие участника имиджевого альманаха "Ділова Україна ХХІ століття".

Сообщение об отличии Национального банка как участника имиджевого альманаха "Ділова Україна ХХІ століття" за весомый вклад в создание положительного имиджа Украины.

ANNOTATIONS

Volodymyr S. Stelmakh — "The Financier of the Year"

This communication is about the celebration of winners and laureates of the national program "The man of the Year". Volodymyr S. Stelmach, the NBU Governor, is recognized as the best one in the "Financier of the Year" denomination.

Natalia Jakubenko, Oksana Heyets. Creation of German-Ukrainian Fund as an Ultimate Aim of Grant Rendered to Ukraine by German Government.

This information is about the further development of "Transform" — the German Government's program — creation of the German-Ukrainian Fund and Micro-Financial Bank.

Zoryana Luzyshyn. Argentina: Causes and Results of Default, the Greatest in the Currency and Financial System of the World.

Causes of Argentine's crisis are discovered, ways of its overcoming are analyzed, lessons which can be useful for Ukraine, are considered.

Ihor Fomin. Rating of a Commercial Bank Within Monitoring System Regarding its Competitiveness.

The author grounds the necessity to understand more widely the market position of banks issuing from their competitiveness complex index and suggests a new approach to define its current and potential rate.

Official List of Ukraine's Banks Inscribed in the State Register of Banks, and Enumeration of Operations Conducted on the Written Permission of the National Bank of Ukraine Granted to Banks.

List includes capital data on banks — their official name, type of ownership, authorized capital, legal address, date of registration and date of getting the NBU license, list of operations to conduct which banks received the NBU permission.

Numeration of Operations Conducted on the Written Permission of the National Bank of Ukraine Granted to Banks.

Banks Withdrawn from the State Register of Banks (1999 — 2002).

Dmytro Hladkykh. Analyses of Activity of Separate Banks of Ukraine as Results of 2001.

Financial states of separate banks of Ukraine are analyzed according to 20 principal indices of their activity as results of 2001.

Ruslan Hrytsenko. Rating of Quality of Bank Management.

Modern aspects of commercial banks management rating are considered, as well as criterion presenting by the Basel Committee and banking supervision services in Ukraine and abroad. Swindle showings and principal mistakes in managing, are examined assumed by managers of banking institutions.

Anatoliy Selivanov. Tax Administration Within Tax Liabilities of Banks Against Budgets and State Special Funds.

The author explains main points of tax administration procedures, introducing into domestic practice by new legislation.

Leonid Dolgy. Forward Operations as a Mechanism to Supply Agro-Industrial Complex with Credit Resources.

Expediency is grounded to use forward operations in order to supply agricultural producers' with credit resources.

Vitaliy Rysin. Polish System of Deposits' Guarantee.

Principles and first results of activity of the Bank Insurance Fund (of Poland) are analyzed.

Main Monetary Parameters of Money and Credit Market of Ukraine in February 2002.

Mechanisms and volumes of refinancing commercial banks by the National Bank of Ukraine, average interest rates of the NBU and commercial banks, and dynamics of money supply growth are presented as of March 1, 2002.

Olena Zarutska. Trends of Development of the Resource Market of Dnipropetrovsk Region.

Banking institutions of Dnipropetrovsk region in the credit resources market are analyzed within last three years.

Olena Boryshkevych. Banks' Credits to International Trade.

Activity of Ukreksimbank and other banking institutions of Ukraine is analyzed, which was directed to support Ukraine's exports potential.

Total External Long-Term Debt of Ukraine (as of December 31, 2001).

Official Exchange Rates Set Daily by the NBU for the Hryvnia against Foreign Currencies (February, 2002).

Calculation Rates Set Daily by the NBU for the Hryvnia against Foreign Currencies of the European Monetary Union (February, 2002).

Official Exchange Rates Set Monthly by the NBU for the Hryvnia against Foreign Currencies (February, 2002).

Lev Poliuha. Fourth Issue of "Financial Dictionary".

This is a review of the new issue of "Financial Dictionary" — the basic work of Lviv scientists, which numbers more than 5 thousand terms and expressions.

State Securities Market of Ukraine in February 2002.

Analytical materials are presented in the form of tables and a diagram on results of auctions on T-bill placement in February 2002.

Ruslan Nabok. Unprofitable Assets of a Commercial Bank: Methodological Aspect.

Problems of methodology of unprofitable assets of a commercial bank are considered. The author tried to systematize unprofitable assets as their separate element and define a base of unprofitable assets.

Ananiy Chukhas, Ihnat Bober. Peasants' Land Bank of the Russian Empire.

Main principles of extending credits for purchase of land which were followed by the Peasants' Land Bank, functioning in the Russian Empire during 1882 — 1918.

Lyudmyla Patrikats. She Puts her Heart and Soul into All Spheres of Activity.

This is an essay about Larissa N. Zahorodnya, chairman of the OJSC "Electron Bank" Board.

Issue of the Commemorative Coin "Ivan Sirko".

An official information on issue and a numismatic description of the commemorative coin of 10 hryvnias denomination dedicated to Ivan Sirko (the year of birth is unknown — 1680), an outstanding cossack leader and active participant of the liberation war of 1648 — 1654, ataman of the Zaporozhian Sich.

Photos of the coins' obverse and reverse are presented.

The National Bank of Ukraine is Rewarded with "Crystal Horn of Plenty"

Information about honorary diplomas of the International Academic Rating "The Gold Fortune" (Zolota Fortuna) to the National Bank of Ukraine and to its Governor — Volodymyr S. Stelmakh.

The President's Decoration.

Information about the rewarding of Anatoly V. Shapovalov, first Deputy of the NBU Governor, with the "For Merits" order of the third degree — the order of the President of Ukraine.

Distinction of a Participant of the Image Literary Miscellany "Business Ukraine of the 21th Century".

Information about the distinction of the National Bank as the participant of the image literary miscellany "Business Ukraine of the 21th Century" for a weighty contribution in making a positive image of Ukraine.

Передплатний індекс журналу "Вісник НБУ" і додатка до нього
"Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності"
у Кatalозі періодичних видань України — 74132